

XINVISIBLES
L'ESTAT DEL
RACISME
A CATALUNYA
INFORME 2017

25
ANYS
D'ATENCIÓ
I DENÚNCIA

S.O.S. RACISME

p·l·e·n
EDICIONS

InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya. Informe 2017

Autoria: SOS Racisme Catalunya

Equip de redacció: Alba Cuevas, Mònica López Mas, Jose Peñín, Alícia Rodríguez

Equip col·laborador: Fatoumata Diaraye, Laura Fernández, Josep Granados, Kamal Uddin

Fotografies: SOS Racisme, Manel Clemente i RUIDO Photo

Disseny i maquetació: Lucía Joglar Ongay - www.papelier.at

Edició: SOS Racisme Catalunya i Pol·len edicions sccl

Agraïments: Mahbubur Abbas, Bernat Aviñoa, Carlota Basols, Maria Helena Bedoya, Ferran Busquets, Gonzalo Escobar, Isabel Martínez, Rosa Pérez, Alícia Sánchez, Elisabet Ureña, Óscar Vicario.

Rambla Sta Mònica, 10 1a planta 08002 Barcelona

www.sosracisme.org

T: @SOSRacis

F: facebook.com/SOS-Racisme-Catalunya

Instagram: [sosracisme_cat](https://instagram.com/sosracisme_cat)

c/ Junta de Comerç, 20 08001 Barcelona

www.pol-len.cat

ISBN: 978-84-16828-29-6

Dipòsit legal: B 5614 - 2018

Aquesta obra es distribueix sota una llicència Creative Commons en la modalitat de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades. Consulteu els atributs aquí:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

GREENING BOOKS
www.bookdaper.cat
bDAP589

Invisibles. L'estat del racisme
Informe 2017
SOS Racisme, 2018

MOTXILLA ECOLÒGICA - Càlcul de la motxilla ecològica d'un exemplar de la publicació					
Massa publicació (g)	Pejada de carboni (g CO ₂ eq.)	Residus generats (g)	Consum aigua (L)	Consum energia (MJ)	Consum matèries primeres (g)
365	867	43	25	31	479
Estalvis*	127	7	4	5	66

* Impacte ambiental estalviat respecte a una publicació comuna semblant

Pròleg

Un dels reptes que més ens atreia en començar a cosir aquest nou informe, era capbussar-nos a la història del SAiD, que no és altra cosa que la història d'una parcel·la de la societat catalana. Vam decidir que dibuixar el recorregut del Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme (SAiD) a través de 25 casos emblemàtics, seria un homenatge atractiu i un exercici interessant. Una oportunitat per revisar la feina feta, buscar entre papers i parlar amb les persones protagonistes. I vam emprendre aquest viatge 25 anys enrere, gens fàcil però molt enriquidor, que ens portaria a un lloc inesperat: concloure que l'estat del racisme i la seva gestió un quart de segle enrere és gairebé un mirall de la situació actual.

Però aquesta no ha estat l'única conclusió. Hi ha almenys tres qüestions greus que es mantenen durant els 25 anys analitzats i que mereixen especial atenció.

En primer lloc es manté l'estat **d'indefensió de les persones que han patit una situació de racisme.**

Ser conscient d'haver estat víctima d'una vulneració de drets per motivació racista i prendre la decisió d'actuar-hi, és el primer repte.

I moltes persones no el superen, doncs any rere any constatem com el número de discriminacions detectades però no denunciades augmenta per decisió de la pròpia víctima, influenciada per un context advers. Però un cop presa la decisió comença, en moltes ocasions, un llarg procés en el que es poden trobar sense suport social ni institucional. El sistema, format pels governs, els cossos policials i l'administració de justícia, no només no protegeix les víctimes de racisme sinó que les exposa i les fa viure processos de revictimització, quan no són aquestes institucions les mateixes perpetradores de les vulneracions de drets.

El fet que **el racisme resti amagat o desdibuixat** és un altre dels factors que es manté als llarg dels anys. En molts casos, independentment de la via de resolució que utilitzem, el racisme no queda recollit com la motivació de la vulneració d'un dret, ni tampoc com un atac a la dignitat i a la integritat de les persones. Ans al contrari, se li resta importància o no es reconeix la seva existència. Per exemple, a la via penal, es pot reconèixer que s'ha donat una agressió, però no pas que la mo-

tivació sigui racista. D'aquesta manera ens trobem amb realitats antagòniques com que l'agreujant de racisme recollit al Codi Penal sigui un article gairebé ornamental i sense ús, mentre s'eleva gairebé al grau de moda el concepte de delictes d'odi, que paradoxalment no està ajudant a reparar les vulneracions patides per les víctimes més vulnerables.

Aquestes situacions comparteixen un tercer element transversal: **la manca de compromís polític per eradicar el racisme**. En tots aquests anys trobem a faltar la valentia política i la voluntat per desmuntar un model social que no reconeix l'altre com a igual, i que es sustenta en un sistema de dominació basat en el racisme. Una manca de compromís que es tradueix en inacció, en algunes ocasions, o acció política racista en altres.

Parlem d'inacció política quan no es recullen dades sobre racisme, per exemple, quan no s'actua de manera proactiva contra la discriminació o quan no s'està legislant. I parlem d'acció política racista quan no es compleixen normatives internacionals, estatals o autonòmiques; quan es desenvolupen lleis i normatives discriminatòries, o quan no s'actua davant males pràctiques i irregularitats, com les identificacions per perfil ètnic o les dificultats en l'accés al padró. Situacions que trobareu ara

i 25 anys enrere, si llegiu els casos seleccionats de la història del SAiD, així com a l'anàlisi de la situació del racisme el 2017. Per tant, una altra realitat mantinguda en el temps.

Els 25 casos seleccionats pertanyen a diferents moments de la cronologia del SAiD. I al mateix temps, exemplifiquen casos concrets de les situacions de racisme a les que intentem donar resposta. Des de fa anys classifiquem les situacions en vuit tipologies basades en els actors que intervenen al conflicte: agressions i abusos de cossos de seguretat pública, agressions i discriminacions entre particulars, discriminació en serveis privats, discriminació en l'accés a drets socials, discriminació laboral, discurs d'odi, agressions i abusos de la seguretat privada i agressions d'extrema dreta.

VINT-I-CINC ANYS D'APRENTATGE

SOS Racisme sempre ha tingut una prioritat clara: **atendre i acompanyar les persones que es veuen afectades per racisme i denunciar aquestes situacions per provocar els canvis socials i polítics** necessaris perquè no es repetixin. Aquesta és la motivació que el 1992, només tres anys després de fundar l'associació, porta SOS Racisme a crear un servei específic

i únic a Catalunya. I és la mateixa motivació que el 2017 ens fa prioritzar aquesta tasca.

Durant aquests més de 25 anys el servei ha evolucionat gràcies a l'experiència, la feina i la col·laboració de moltes persones. Però ha mantingut l'essència: una metodologia precisa per identificar les situacions de racisme, la professionalització del servei i el treball en conjunt amb la persona que ha patit la vulneració de drets per donar resposta al conflicte viscut.

Un exemple de l'evolució del servei és el canvi de nom. L'Oficina d'Informació i Denúncia (OiD) que va néixer el 1992, esdevé Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme (SAiD) el 2009. Una transformació en resposta a la necessitat detectada, després de quinze atenent persones, d'un concepte més global de l'atenció, suport i acompanyament. Però que no va ser la primera ni serà l'última evolució en un procés de revisió i millora constant.

El que no canviarà mai i que de fet, s'està reforçant, és la visió política del servei. Doncs l'atenció a les persones no finalitza en la resolució d'un conflicte, sinó que l'acompanya la voluntat de transformació social. La feina que es fa des del **SAiD** ens permet conèixer la realitat

de com es manifesta el racisme i com afecta a les persones, i ens ofereix la possibilitat de treballar conjuntament amb les persones afectades per a la seva eradicació.

I ARA, CAP A ON ANEM?

Volem donar resposta a les exigències del context actual, i volem continuar avançant gràcies als aprenentatges d'aquests 25 anys, de les persones que han format part de l'equip i, sobretot, de la vivència, la confiança i la feina conjunta amb cadascun dels casos de racisme assumits. Per això des del SAiD ens marquem com a objectius:

- Atendre a víctimes de Delictes d'Odi i Discriminacions amb motivació racista.
- Prioritzar la restitució de drets a partir de la resolució del conflicte.
- Reforçar a les persones que s'han vist afectades per una situació de racisme.
- Identificar problemàtiques per a incidir en la transformació social.

Rest a molta feina per fer, i es fa evident la necessitat d'avançar en una major conscienciació de la ciutadania per a què el racisme es converteixi en un tema d'urgència, davant el qual s'intervingui. Des de SOS

Racisme continuarem, incansables, per fer-ho possible, perquè **volem viure en una societat on la diferència no impliqui desigualtat.**

UN PAS MÉS: LA NOVENA EDICIÓ DE L'INFORME

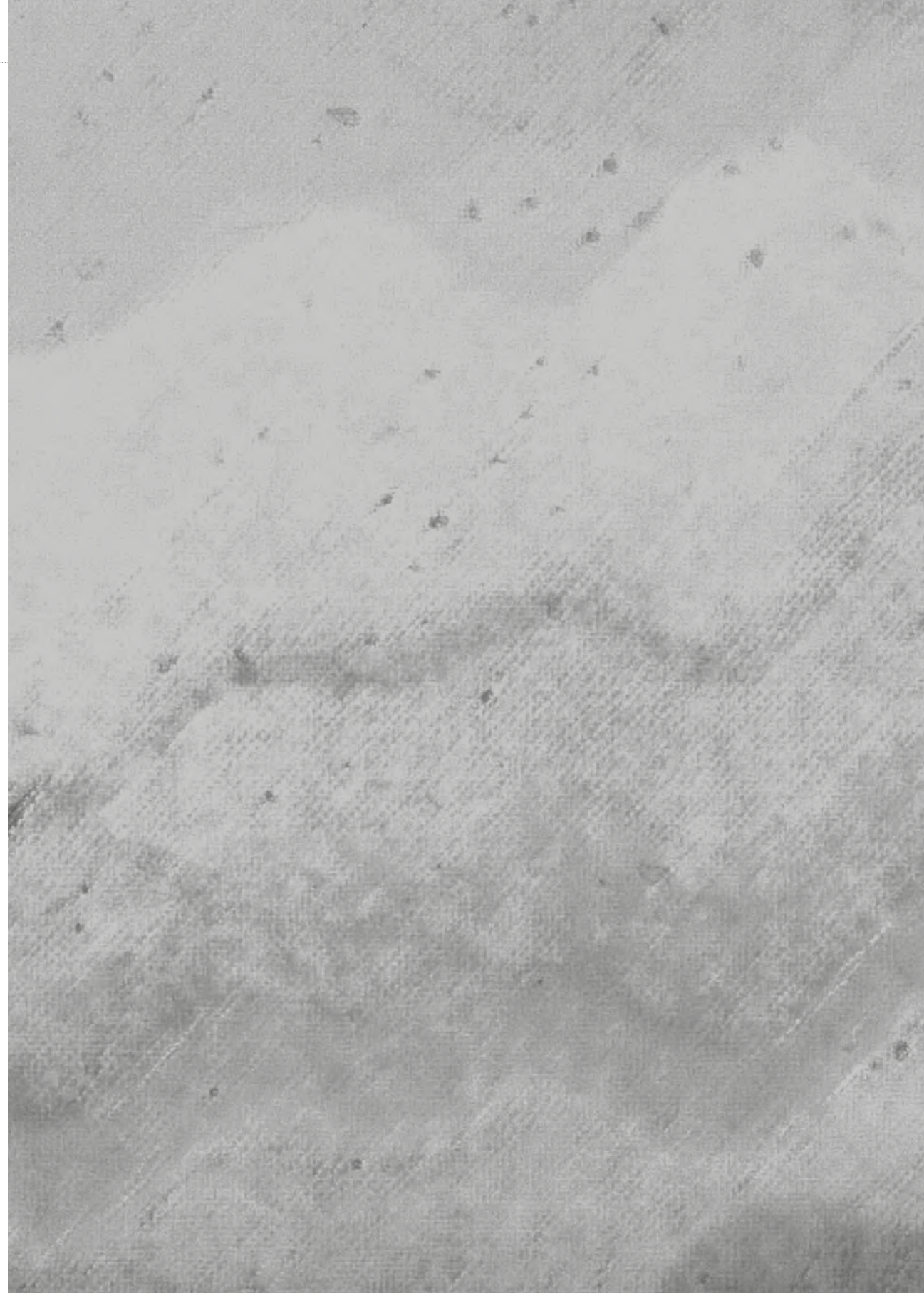
Per a la nostra associació l'elaboració de l'informe respon, bàsicament, a tres finalitats:

1. La **denúncia** i la **visibilització del racisme com una vulneració de drets** que afecta les persones en el seu dia a dia. Lamentablement, moltes d'aquestes situacions no són conegudes, denunciades ni reportades enlloc: els casos que arriben al nostre Servei són únicament la punta de l'iceberg. El desconeixement que la ciutadania té dels seus drets o el fet que institucionalment no es doni prioritats a la lluita són factors que influeixen en la decisió de no denunciar. Aquest 2017 el 57% de les situacions de racisme identificades no han estat denunciades, i en la majoria dels casos (el 45%) és decisió de la víctima no fer-ho, per por, per desconfiança en el sistema o per pensar que no servirà de res.
2. L'**anàlisi** i el **diagnòstic**. Una de les causes tant de la invisibilització del racisme com de la falta de política pública per prevenir-lo i eradicar-lo és que **no es disposa**

de dades oficials que permetin demostrar la seva existència, mesurar les seves conseqüències i fer-li front. Un valor afegit de l'informe és que, amb les nostres limitacions des de fa almenys 9 anys, sistematitzem i analitzem la informació que podem recollir dels casos de racisme que assumim i gestionem. Una informació valuosa que ens permet fer una certa aproximació sobre la situació del racisme al nostre país.

3. Les **recomanacions** per a la **transformació**. Davant la manca de política pública, el present informe vol ser una eina per a les administracions públiques en la seva funció i responsabilitat de desenvolupar polítiques que previnguin el racisme i la discriminació, protegeixin i donin suport a les persones que el pateixen i donin eines per a la millora de la convivència, la cohesió social i de la democràcia. Actualment tan a nivell estatal, com autonòmic i municipal manca política pública contra el racisme, no hi ha un sentit d'urgència i davant fets concrets o certes modes s'acaba improvisant, sense comptar amb els col·lectius i organitzacions que tenen expertesa en la temàtica.

Desitgem que els textos us ajudin a reflexionar i que l'informe compleixi les finalitats esmentades. ■

Índex

La negligència policial en un incendi al CIE de la Verneda causa greus ferits

Pàgina 39

Identificades i detingudes a les portes del Consulat malgrat tenir papers

Pàgina 44

La lluita judicial contra la Llibreria Kalki i la Llibreria Europa

Pàgina 81

Prenen foc a una persona sense llar

Pàgina 142

Si porten vel no podran venir

Pàgina 108

Atravessat per una catana per uns skinheads

Pàgina 138

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

Mor ofegat després que li deneguessin l'entrada a un local del Maremàgnum

Pàgina 129

Vuit famílies expulsades d'un càmping per ser d'ètnia gitana

Pàgina 76

«Abstenir-se estrangers!»

Pàgina 102

40 estafats durant el procés de normalització

Pàgina 117

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

Agressió gratuïta d'agents de la GUB a quatre venedors ambulants

Pàgina 15

42 segons de violència policial i 6 anys de violència judicial

Pàgina 19

Agressió racista a un vagó de ferrocarrils

Pàgina 53

Condemnat un pare i el seu fill per insultar i agredir un veí

Pàgina 58

Nou contracte de lloguer per empadronar-se.

Pàgina 92

Acció judicial contra un polític racista

Pàgina 87

Doble discriminació en un centre esportiu de Figueres

Pàgina 123

Li retiren la custòdia de les filles per una falsa acusació d'ablació

Pàgina 97

Detenció il·legal d'un jove amb el NIE caducat

Pàgina 31

Aplicació racista del dret d'admissió

Pàgina 69

Denúncia falsa i falsificació documental per tancar un robatori i una detenció il·legal

Pàgina 25

Apallissat per uns vigilants privats per resar

Pàgina 134

Dret a la sanitat pública denegat per tenir la condició d'ascendent

Pàgina 112

Assetjament veïnal masclista i racista

Pàgina 50

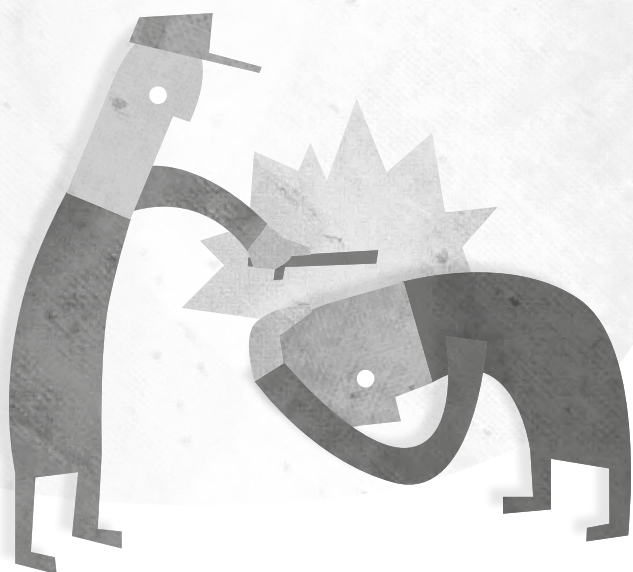
Cop de navalla islamòfob en presència de menors d'edat

Pàgina 61

Seguretat pública

Tipologia que recull les situacions d'Abusos i Agressions per part de Cossos de Seguretat Pública.

FITXA DEL CAS

Agressió gratuïta d'agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona a quatre venedors ambulants

2011 | Seguretat pública

Descripció

Un grup d'onze agents no uniformats de la Guàrdia Urbana de Barcelona, dels quals posteriorment se'n van poder identificar dos a través de les càmeres de videovigilància, va irrompre al vestíbul de l'estació de metro de la Línia 3 de Passeig de Gràcia. Sense pronunciar paraula, van començar a repartir cops de porra a un grup d'uns quinze manters, acomplint amb la clara intenció de menyscar la seva integritat física. Els Srs. M.N., A.F., M.Nd. i D.G. van denunciar els fets per la via penal, però els agents van ser absolts.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Obert

Per què és rellevant?

El nombre de casos atesos al Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) que fan referència a agressions a venedors ambulants per part d'agents de seguretat pública han augmentat en els últims anys. Tanmateix, en la majoria de casos no arribem a denunciar el racisme policial, sinó que ens limitem a defensar els venedors que són acusats d'atemptat o desobediència a l'autoritat. Així doncs, aquest cas és rellevant perquè, després de recórrer a l'arxivament, vam poder imputar dos agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Tanmateix, finalment van ser absolts, com passa sovint: el sistema judicial protegeix l'agent, a qui s'atorga implícitament el principi de veracitat, fins i tot quan no tocaria, tractant-se del camp penal.

Curiosament, els dos agents que es van poder identificar en aquest cas de violència gratuïta (en sentit doble, per injustificada i impune) han estat reincidents i consten com en imputats altres casos d'agressions policials a venedors ambulants que han estat denunciats al SAiD. Concretament, l'agent A.L. va ser condemnat el 2013 per un altre cas, com autor d'una falta de lesions a un venedor ambulants i, actualment, es troba en presó preventiva per ser sospitós d'haver assassinat un company seu del cos.

RELAT

Politraumatismes, fractures i ferides per un operatiu policial no uniformat

Els fets van tenir lloc el 3 de juliol de 2011 cap a les 14.30h del migdia. Una quinzena de venedors ambulants es trobaven descansant en un dels vestíbuls de la parada de Passeig de Gràcia de la Línia 3. Entre ells, hi havia el Srs. M.N., A.F., M.Nd. i D.G., tots ells de nacionalitat senegalesa.

De sobte, un grup d'onze agents no uniformats, dels quals posteriorment se'n van poder identificar dos a través de les càmeres de videovigilància, va irrompre al vestíbul de l'estació. Sense pronunciar paraula, van començar a repartir cops de porra als maners, amb clara intenció de menyscabar la seva integritat física.

Alguns maners van sentir que algú cridava «Policia», fet que posteriorment es va interpretar com la identificació dels agents de seguretat pública que anaven vestits de paisà. També van poder reconèixer les ca-

res d'alguns agents, que coneixien de la seva relació diària al carrer.

Els venedors van escapar corrents en direcció a l'andana tan aviat com van poder. Un cop els agents van posar fi a la càrrega, van marxar en dos furgones de la Guàrdia Urbana i dos cotxes platejats amb els vidres tintats. El Sr. M. N. va poder anotar-ne les matrícules.

Com a conseqüència de l'agressió, el Sr. M.N. va patir politraumatisme amb fractura de dos metacarpians de la mà dreta, fet que el va fer estar 45 dies amb la mà immobilitzada. El Sr. A.F. va patir una contusió i una ferida de 4cm al cuir cabellut, que va requerir grapes de sutura pel seu guariment. El Sr. M.Nd. va patir una contusió al genoll dret que va requerir sessions de fisioteràpia. Per últim, el Sr. D.G. va patir una contusió i una ferida a la tibia dreta. Poc després de l'incident, els venedors van decidir comunicar els fets

al Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme Catalunya, on es va decidir assumir el cas. Es va presentar una denúncia per la via penal al jutjat d'instrucció núm. 24.

En el text de la denúncia, l'advocat demanava que s'inculpés als agents identificats d'un delictes de lesions amb instrument perillós amb un doble agreujant: el de cometre aquests actes per motius racistes i el de prevaldre's del caràcter públic que ostenten. També demanava la responsabilitat civil subsidiària de l'Ajuntament de Barcelona per les lesions causades als quatre venedors ambulants.

Es va obrir un procés de diligències prèvies on es va prendre declaració a cadascun dels manters i a tot l'operatiu d'agents implicats. Els agents van assegurar que únicament van defensar-se de la resistència activa i agressiva mostrada pels venedors ambulants. També van acusar el venedor A.F. de denúncia falsa.

En un primer moment, el 15 de juny de 2012 el jutge va declarar l'arxivament del cas per manca d'autor conegut, malgrat existien com a prova les càmeres de videovigilància de l'estació de metro i la identificació que podien proporcionar els mateixos manters. SOS Racisme va

recórrer l'arxivament del cas, però el jutjat d'instrucció va desestimar el recurs.

Aleshores, SOS va presentar un recurs a l'Audiència Provincial, el qual va ser acceptat. El jutge de l'Audiència Provincial va forçar l'Ajuntament de Barcelona a identificar amb noms i cognoms els agents que s'havien pogut identificar a les imatges.

Finalment, els agents A.L. i D.G. van ser imputats per un delictes de lesions. Tanmateix, el jutge de l'Audiència Provincial va absoldre els agents argumentant que de les imatges extretes de les càmeres de videovigilància no es podia determinar que les lesions causades fossin conseqüència directa de la càrrega policial. SOS Racisme va presentar un últim recurs al Tribunal Suprem, però aquest no va ser admès a tràmit, per la qual cosa la sentència de l'Audiència Provincial va esdevenir ferma, el 25 de juny del 2015. ■

FITXA DEL CAS

42 segons de violència policial i 6 anys de violència judicial

2011 | Seguretat pública

Descripció

El Sr. K. esperava un amic seu a les Rambles per anar a dinar. Un cotxe patrulla de la Guàrdia Urbana es va aturar al seu costat i li va demanar la documentació. Ell només tenia el padró en aquell moment. Va ensenyar-lo i acte seguit van demanar-li que entrés al cotxe. El van conduir fins la comissaria. Allà, un dels agents va demanar-li que el seguís fins a una habitació sense càmeres de videovigilància. En menys de 50 segons, va trencar-li la mandíbula d'un cop de puny i va donar-li vèries puntades de peu. Després va obligar el Sr. K. a aixecar-se i el va deixar fora de les dependències policials. El Sr. K. es va quedar sol al carrer fins que el seu amic va poder localitzar-lo i portar-lo al metge. Va ser operat d'urgència a la Vall d'Hebron. Va denunciar el cas al SAiD de SOS Racisme, que va portar el cas per la via penal, havent de recórrer dos arxivaments, fins que sis anys després dels fets es va dictar una sentència condemnatòria però insuficient.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Tancat (2017)

Per què és rellevant?

La sentència condemnatòria per l'agent de Guàrdia Urbana que va agredir el Sr. K., deixa un regust agre dolç. D'una banda, el sistema judicial va condemnar l'agent de policia a un any de presó i a indemnitzar econòmicament la víctima amb 10.000€. I un cas que estava destinat a ser arxivat, per les nombroses traves policials i judicials, finalment va acabar en condemna. La sentència va constatar que el Sr. K. deia la veritat i, per tant, es va fer un pas més en la lluita per acabar amb la impunitat policial.

D'altra banda, però, van caldre sis anys de procediment judicial, en què l'actitud persistent i valenta del Sr. K. fou indispensable per no llençar la

tovallola i poder recórrer a tots els arxivaments. Així doncs, fent una reflexió crítica de la sentència:

1. Va ser una sentència feta a mida per no empresonar l'agent de policia. Absolvent-lo de l'acusació de delictes contra la integritat moral i els diferents agreujants.
2. Incomprensiblement, no va aplicar-se l'agreujant d'abús d'autoritat, tenint en compte que va ser una agressió que va fer un agent de la policia en servei, fent-se valer d'aquesta situació.
3. Tampoc es va tenir en compte en cap moment la situació de vulnerabilitat de la víctima: una persona acabada d'arribar al país, sense coneixement de l'idioma, en situació administrativa irregular, etc.; circumstàncies que van facilitar l'abús i que van portar a identificar la pràctica com a racista.
4. Aquest cas exemplifica la manca de protecció de les víctimes d'abusos policials dins el sistema. Sense el suport d'una entitat civil, com SOS Racisme, la denúncia no hauria tingut recorregut, tal com el mateix jutge va recollir a la sentència.
5. Malgrat que la sentència fos condemnatòria, no vam aconseguir que els jutges tinguessin en compte la motivació que ens va portar a actuar com a entitat: el racisme. Un fet que, un cop més, ens fa concloure que el sistema judicial no ajuda a defensar els drets humans.
6. La sentència no va inhabilitar un funcionari públic, responsable de la seguretat ciutadana, tot i haver estat condemnat per agressió.

RELAT EN PRIMERA PERSONA

"Habían pasado 5 años ya y tenía que declarar por segunda vez en el juzgado, ¿por qué? Para mi eso fue un drama."

Hola, soy K. U. Soy bangladés. Tengo 38 años y estudié como abogado en mi país. Estoy casado y mi mujer es doctora y vive en Bangladesh. Vine en Barcelona en 2009 como turista. Antes había ido a Inglaterra para estudiar, en 2005. Para mí, países como Inglaterra, Holanda, España o India eran atractivos. Ahora ya no tanto. Voy a explicar una historia que ocurrió desde julio de 2011 hasta junio de 2017 y que cambió mi percepción de España.

Yo esperaba a un amigo mío en la salida del metro de Liceu, en Barcelona, para ir a comer al mediodía. Mientras lo esperaba, llegó un coche con dos policías y me preguntaron si tenía documentos. En ese momento yo sólo tenía el empadronamiento. Me pidieron que entrara al coche de policía. El coche arrancó dirección a la comisaría y se paró justo delante, en una plazoleta. Uno de los agentes abrió la puerta y me dijo que me

bajara. Me hizo entrar a la comisaría y seguirlo. Me llevó a una habitación que estaba al lado de una escalera. No había cámaras. Allí, uno de los policías me dió un puñetazo en la mandíbula. Después me caí al suelo y me dió una patada. Yo intenté proteger el cuerpo con mis manos. Después me dijo: «¡Venga! ¡Levántate y vete de aquí!». Y me llevó otra vez fuera de la comisaría.

Quando salí de la comisaría, sentía que se me caía el hueso de la mandíbula. No podía andar. Me quedé en una calle esperando. Mi amigo me estaba buscando porque no me había visto en la salida del metro. Cuando mi amigo me vió, me llevó rápidamente a urgencias, al CUAP Perecamps. Cuando llegué allí, me hicieron una radiografía y vieron que mi mandíbula estaba rota. De allí me enviaron al Hospital de Vall d'Hebron. Pasé tres días esperando para la operación. Me operaron por

la mañana, empezaron a las 9 y terminaron a las 6 de la tarde.

Mientras yo me recuperaba, mi amigo fue a los Mossos para denunciar lo ocurrido. Puso allí la denuncia. Después empezó a buscar un abogado. Le informaron de la oficina de SOS Racisme y fuimos al SAiD para que nos atendieran. Allí miraron todos los papeles y me proporcionaron un abogado gratuitamente. Un día fuimos con el abogado a la Ciudad de la Justicia. Allí él preguntó por la denuncia que habíamos interpuesto en los Mossos. La denuncia todavía no había llegado.

Entre dos y cuatro meses después el procedimiento se archivó, sin ninguna investigación. Después, mi abogado interpuso un recurso y se reabrió el caso y se inició la investigación. Se hizo un estudio de medicina forense. Me pidieron muchos papeles para acceder al médico forense. El informe forense dijo que sólo estuve mal durante 3 meses. ¿Pero cómo iba a estar ya recuperado? En 2012 me volvieron a operar de la mandíbula. Durante un año estuve comiendo líquidos, no podía comer sólidos. Hice fisioterapia durante 3 meses. Pasé muy mala temporada. Y, como véis, me crucé con un mal médico forense.

A parte, se investigaron muchas más cosas. El coche tenía GPS y a

través de esto se pudo saber toda la ruta. Eso fue una suerte para mí. Reconocí al policía que me pegó y a su compañero. Mi amigo vino al juicio a declarar como testigo. Toda la investigación era favorable para mí. Toda mi versión estaba siendo probada. Después supe que había ganado el juicio, pero la policía puso un recurso y fuimos a un tribunal superior.

Y finalmente, llegamos al juzgado situado en Arc de triomf, la Audiencia Provincial de Barcelona. Un año y seis meses después del último juicio. Allí tuvimos que volver a declarar. Por la mañana todos los policías declararon, 3 o 4 agentes, y, por la tarde, declaré yo. Habían pasado 5 años ya y tenía que declarar por segunda vez en el juzgado, ¿por qué? Para mí eso fue un drama. Si se hace una investigación, se incluye una sola declaración, y ya está. No entiendo por qué, cinco o seis años después, tengo que volver a recordar lo mismo.

En el juicio me hicieron muchas preguntas: cuántos policías había, a qué hora fue, cuándo salí, cuántos segundos estuve dentro... Muchas cosas que hacía años que no recordaba. Pude hablar en *bangla* en el juicio, pero hubo problemas con el traductor y lo tuvieron que cambiar. Tuve que explicar

al traductor donde me pegaron. Yo le dije que en una habitación donde delante había una escalera. Y el traductor entendió que tuve que bajar unas escaleras para llegar a la habitación. Se equivocaba en los detalles. Fue un error del traductor, no mío. Tanto en la entrada como en la salida de la comisaría había cámaras de videovigilancia. Pero donde me pegaron no había cámaras. Pasé 42 segundos allí dentro sin que se registrara ninguna imagen de lo ocurrido.

Y yo me pregunto, en una comisaría, ¿no es importante que haya cámaras de videovigilancia dentro de cada habitación? ¿Es más seguro que estén mirando para fuera, hacia la calle, que hacia lo que pasa dentro? Me vieron entrar, me vieron salir. Todo estaba grabado. Todo cuadraba, todo era exacto. Pero al empezar el juicio, me pareció que la jueza quería ayudar a los policías. Y aprovechó el conflicto con el tema de la escalera. El mismo traductor se dió cuenta del error. Eso era un error gramatical, que no tenía por que poner en duda la historia entera. Pero la jueza intentó sembrar la confusión. Fuera de la zona de cámaras sólo estuve 42 segundos. Si hubiera bajado alguna escalera, no hubiera salido tan rápido. Pero yo no había bajado ninguna escalera. Había habido un error.

Si realmente hubiera colado esto, hubiera sido un drama. La jueza sólo se centró en la posibilidad de localizar un error en mi discurso. Hay muchas cosas que podría seguir denunciando. ¿Por qué ha tardado 6 años en resolverse el caso? Si estaba todo muy claro, si no era un caso grave. Eso me molesta, que haya tardado tanto. ¿Qué pasaría si el caso fuera más complejo? ¿Cuánto tardarían? España tiene fama de ser un buen país, però estas cosas son propias de estados malos. Pasamos por tres juicios, tres declaraciones. De 10 de la mañana a ocho de la tarde. Y luego, a esperar sentencia.

Durante el proceso de instrucción, un mediodía, dos policías sin uniforme en una moto fueron a visitar a mi amigo, el testigo, a la puerta del restaurante donde trabaja. «¿Cuánto dinero te ha pagado tu amigo?» Él no sabía que eran policías. Pero al escuchar su voz supo a que se referían. Después lo insultaron. Y también fue a SOS Racisme para protegerse. El caso todavía se está investigando. No se sabe cuantos años pasarán hasta que se resuelva.

El caso fue archivado dos veces y en todo el proceso, desde la policía y desde los juzgados se pusieron obstáculos. Pero finalmente, seis años más tarde, salió la sentencia: un año de prisión para el policía que

me golpeó, el cual no entrará en la cárcel, y 10.000€ de indemnización. Me da igual el castigo al policía, lo que quiero saber es cómo se repara el dolor que se me ha causado. ¿Sólo con 10.000 euros? Siete años después, todavía tomo pastillas para mi dolor. El médico de cabecera me dijo que este dolor lo iba a tener siempre, hasta la muerte. Sólo puedo tomarme pastillas. Mi médico me ha hecho una receta de pastillas durante un año (paracetamol e ibuprofeno), ve claramente que estoy enfermo, pero el medico forense no lo vió en el juicio.

No tenía opción de poner ningún otro recurso. No hubiera ganado nada mejor. Soy extranjero. Pero para mí todo el mundo es igual. Desde la denuncia hasta el final, creo que todo ha ido mal y ha sido una mala experiencia. Muchos papeles y malas personas en el mundo de los juzgados. No me he sentido tratado igual que los policías.

Me he quedado enfermo hasta la muerte. Dolor de cabeza, dolor de dientes. Y eso que soy joven. No puedo comer bien, y no puedo hacer muchas otras cosas. No puedo trabajar fuerte. Siento que nadie lo ve y nadie lo sabe. Sólo Dios. ■

FITXA DEL CAS

Denúncia falsa i falsificació documental per tapar un robatori i una detenció il·legal

2013 | *Seguretat pública*

Descripció

El Sr. A. es trobava a la platja de Barcelona la matinada del 21 al 22 de juny, quan cinc agents de Mossos d'Esquadra de paísà el van interpel·lar violentament. El van amenaçar mentre li preguntaven insistentement "¿Dónde está el móvil?". Davant la seva negativa, el van ruixar amb un espray a la cara, li van buidar les butxaques quedant-se amb les seves pertinences i el van deixar tirat a la sorra sense donar-li cap més explicació. Amb l'ajuda d'altres persones que eren allà va aconseguir recuperar-se i va anar a buscar els agents per reclamar les coses que li havien manllevat. Els agents el van amenaçar novament perquè se n'oblidés, però com ell va insistir, el van detenir i el van portar a la Comissaria de les Corts fins diumenge al migdia. El van denunciar pel furt d'un Iphone. Ell, en quedar en llibertat, va denunciar el Mossos per detenció il·legal i posteriorment es va dirigir a SOS Racisme. Quan l'equip del SAiD va començar a investigar el cas per preparar la defensa del Sr. A. va aconseguir proves per demostrar que la policia mentia, suspendre el judici contra el Sr. A. per obrir fase d'instrucció per una demanda contra els policies per comissió dels delictes de robatori amb violència, detenció il·legal, denúncia falsa i falsificació documental. A la denúncia es va sumar el Fiscal especial de Delictes d'Odi de la Fiscalia de Barcelona. Actualment, està en fase d'instrucció.

Via de resolució

Denuncia per la via penal.

Estat del cas

Obert. Fase d'instrucció.

Per què és rellevant?

Al Servei d'Atenció i Denúncia arriben nombrosos casos de vulneració de drets humans perpetrats per agents de la seguretat pública que utilitzen l'encobriment, l'opacitat i el principi de veracitat per sortir indemnes. En aquest cas, però, el dur treball d'investigació de l'equip del SAiD i la preparació jurídica pot permetre, per una vegada, desmuntar aquest halo d'impunitat sota el que actuen alguns agents de seguretat pública. Un fet especialment greu, si tenim en compte que el perpetrador de la discriminació i del fet delictiu és un treballador de l'estat que té la responsabilitat de mantenir la seguretat de tots els ciutadans i ciutadanes.

ENTREVISTA

“El que és excepcional és que puguem acusar els agents amb elements de prova tan sòlids”

Josep Granados és de tarannà tranquil i afable, i en cap moment la feina estressant ni les dificultats que comporta la defensa dels drets humans en l'àmbit judicial no han corromput aquestes qualitats. Ell va arribar al Servei d'Atenció i Denúncia fa gairebé 8 anys i es va unir a l'equip d'activistes per a finalment ser l'advocat del servei del 2011 al 2017 i encara avui dóna suport jurídic a l'entitat.

D'entre tots els casos que has portant sent advocat del SAiD, aquest és molt especial. Què en destacaries?

Aquest és un cas molt il·lustratiu del tipus de casos que tenim al SAiD: uns agents de policia executen una vulneració de drets humans i ho encobreixen amb la confecció de documents públics falsos, construint una versió totalment diferent a la real. Com que a aquesta versió se la dota de més credibilitat

que a qualsevol altra, tal i com ens demostra la pràctica judicial amb l'aplicació del principi de veracitat, és molt complicat demostrar la veritat. Generalment aquests casos acaben arxivats si la víctima ha interposat una denúncia, i amb condemna contra la víctima, perquè a l'atestat se l'acusa d'algun fet fals que justifica l'actuació policial. En aquest cas, va ser el furt d'un mòbil. Altres vegades és per venda irregular, atemptat o resistència a agents de l'autoritat, entre d'altres.

El que fa excepcional aquest cas és que amb la indagació vam aconseguir proves molt clares que deixaven en evidència la policia. I hem aconseguit que s'arxivés la denúncia contra l'A.D i que s'estigui investigant els agents per delictes molt més greus.

El relat del que li va passar al Sr. A.D. és molt complex, tant que faria dubtar a algunes persones alienes a aquest tipus de casos.

Què us va fer confiar en la seva versió i acceptar el cas?

En aquest punt sempre és cabdal el protocol del SAiD, que ens permet estudiar cada cas de manera molt professional i detallada. Escoltar la víctima sense prejudicis, atendre el que ens diu i les proves que ens porta. Després, a la reunió de grup del SAiD, nosaltres intentem discutir-ho, analitzar-ho i indagar sobre els elements que la persona ens posa sobre la taula. Si no escoltéssim a la víctima, com passa moltes vegades en els processos judicials, no haguéssim arribat al punt de partida.

On recau el component racista dels fets?

Jo crec que el racisme hi és present durant tota l'actuació policial. En primer lloc, el motiu pel qual la policia es dirigeix a ell aquell dia a la platja. Estaven buscant algú que havia robat un mòbil, veuen un noi negre sol a la platja i pensen que ha estat ell. Per tant, l'element incriminatori per la policia és el seu color de pell. En segon lloc, la manera com van a parlar amb ell. No se li apropen i li pregunten o l'interroguen. L'amenacen, li tiren un spray a la cara, li roben les pertinences, li llencen el calçat al mar i el deixen tirat a la sorra. Després, quan els troba i els hi demana explicacions, els agents l'amenacen i en aquesta acció el menystenen, també una altra acció de racisme. Pensen

que o bé no els denunciarà o si ho fa, aquesta denúncia no tindrà recorregut. I jo crec que aquest prejudici racista que converteix, en la mirada dels agents, al racialitzat en un subjecte diferent i inferior a la resta de ciutadans, és intrínsec en la manera d'actuar dels policies que cometem aquest tipus d'accions.

Als agents de policia els acusem de denuncia falsa i falsificació de documentació. Fets molt greus. És un fet excepcional?

Els fets no són excepcionals. El que és excepcional és que puguem acusar els agents amb elements de prova tan sòlids. Generalment, com l'escenari on es donen les vulneracions de drets resta controlat pels agents, les víctimes no tenen elements per provar el que ha passat. De vegades no compten ni amb informe mèdic o aquest està afectat per la presència policial.

Per quin motiu creus que es dóna la falsedat documental?

Té molt a veure la impunitat. Els agents saben que són en un altíssim percentatge impunes. Perquè saben que no hi haurà una bona instrucció. Perquè pensen que la persona migrant o racialitzada no serà capaç de tirar endavant un procediment per manca de capacitat individual o per la inoperància institucional, ja que les institucions no s'escolten la víctima.

Actualment el cas està en procés d'instrucció, que hauria de finalitzar el mes de juny d'aquest any. Creus que es celebrarà el judici?

Crec que el judici es celebrarà segur i crec també que es condemnarà segur als policies. L'evidència probatòria és tal, que no hi ha manera d'absoldre'ls. Hi ha una duplicació de denúncies, la real i la que es van inventar els policies. Hi ha una falsificació de la signatura de la persona a la que li van robar el mòbil. I hi ha la declaració de la mateixa noia a la que van robar el mòbil, l'E.G., des dels Estats Units, demostrant que la policia menteix.

I quina t'agradaria que fos la sentència del judici?

El just és que hi hagués una sentència condemnatòria a l'alçada dels fets, que són molt greus, i que als agents se'ls inhabilités. Unes persones que són capaces de falsificar documentació oficial i fer falses acusacions d'aquesta manera, que han utilitzat l'autoritat que ostenten per actuar de manera criminal, no poden ser responsables de la seguretat pública.

El testimoni de la propietària del mòbil, l'E.G., és un element clau en l'acusació i la defensa de l'A.D. Però és una noia americana que estava a Barcelona temporalment i que just va marxar des-

prés dels fets. Ens pots explicar com vas arribar a ella?

El primer cop que vam intentar localitzar-la per comprovar la versió de l'A.D. vaig utilitzar el número de contacte que apareixia a la "seva" denúncia. Però em va contestar una dona catalana que en un intercanvi de paraules molt estrany, em va acabar dient que era agent de policia i que no coneixia cap "noia americana", quan jo en cap moment li havia donat aquesta informació. Això em va fer sospitar evidentment, així que vam intentar localitzar la víctima per altres vies amb les dades que disposàvem: l'adreça, el carnet de conduir, etc. A través de recerques a les xarxes socials i Internet vam aconseguir parlar amb ella la nit abans del judici i ens va donar una informació clau: que quan li van robar, no van enxampar el lladre "infraganti" i que ningú no li va tornar el mòbil, contradient així la versió policial. I que estava disposada a col·laborar en el judici.

Gràcies a això, vas aconseguir donar la volta a la situació, anul·lar un judici contra l'A.D. i convertir els agents de policia de denunciants a acusats de delictes molt greus. Com recordes aquell moment?

Abans de començar el judici vaig exposar a la jutgessa, en el tràmit de qüestions prèvies, que recentment

havia obtingut informacions rellevants que s'havien de tenir en compte en l'enjudiciament per furt que anava a celebrar-se contra l'A.D., doncs afectaven substancialment el cas. Li vaig explicar la conversa telefònica amb la víctima del furt que havíem mantingut la nit anterior així com tota aquella informació de la que disposàvem en aquell moment. Eren indicis de gran pes que, definitivament, la jutgessa no va poder obviar i va suspendre el judici.

Mentre jo era dins la sala parlant amb la jutgessa, la fiscalia i l'advocat de la Generalitat, a fora l'A.D. estava amb l'Àlícia, la coordinadora del servei, suportant l'actitud despreocupada i xulesca dels agents. Però quan vam sortir els advocats de la sala, tot va canviar. Imagino que ens van veure l'expressió, jo somrient i l'advocat de la Generalitat amb una cara que ho deia tot, i no va ser necessari que arribés on estaven ells per explicar el que havia passat. La cara dels agents va canviar immediatament. I jo em vaig sentir molt feliç. Per l'A.D, perquè podria demostrar la veritat i començar el camí per a restituir els seus drets. Per haver aconseguit aturar un judici injust en la seva essència que es fonamentava en mentides. I per l'equip del SAiD, perquè moltes vegades el treball tan dur que fem no té resultats satisfactoris, fet difícil de ges-

tionar emocionalment per l'equip. I en canvi aquesta vegada estàvem aconseguint vèncer la injustícia.

Què creus que li hauria passat a l'A.D. si no hagués contactat amb SOS Racisme?

Sense la feina d'indagació i, especialment, sense algú que l'escoltés sense prejudicis, l'A.D. hagués estat condemnat per una falta de furt a pagar una multa i la seva denúncia s'hauria arxivat segur. De fet, aquesta estava traspaperada entre la documentació policial. És a dir, que la seva denúncia no hauria estat ni arxivada, perquè hauria quedat perduda. ■

FITXA DEL CAS

Detenció il·legal d'un jove amb el NIE caducat

2014 | Seguretat pública

Descripció

El Sr. M. tornava a casa després d'una tarda d'estudi quan dos agents de la Policia Nacional, situats just davant del portal de casa seva, van demanar-li la documentació. En veure el NIE caducat, malgrat tenien maneres de comprovar el seu domicili, els agents van decidir detenir-lo van demanar-li que entrés a dins del cotxe patrulla. Va passar-se dues hores allà dins, esperant que els agents sopessin i localitzessin altres persones sense papers per omplir el cotxe i, finalment, van portar-lo a comissaria, on va haver de passar la nit. Al matí següent, cap a la una del migdia, el van deixar anar, però abans van fer-li signar un acord d'inici de procediment d'expulsió.

Via de resolució

Reclamació patrimonial administrativa (Litigi estratègic)

Estat del cas

Obert

Per què és rellevant?

El cas del Sr. M. ens ajuda a veure la facilitat amb què els agents abusen dels drets de les persones joves migrades. En primer lloc, van detenir el Sr. M. sense cap causa legal que ho justifiqués, per un temps excessiu i emprant formes abusives durant el trasllat a comissaria. Això va vulnerar el seu dret a la llibertat de moviment, recollit a l'article 17 de la Constitució Espanyola, i el seu dret a la dignitat, contemplat a l'article 10. En segon lloc, se li va aplicar un «procediment preferent d'expulsió», una sanció totalment inadequada tenint en compte les seves circumstàncies personals. Així, es va vulnerar el seu dret a la igualtat davant la llei, consagrat a l'article 14. Per últim, el jutjat central del contenciós administratiu va vulnerar el seu dret a la tutela judicial efectiva, recollit a l'article 24, ja que no va investigar de forma exhaustiva les vulneracions de drets indicades. Tenint en consideració tots els drets que se li van vulnerar,

el Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) ha emprès un litigi estratègic, que per ara es troba al Tribunal Constitucional, qui haurà de decidir si admet o no a tràmit el recurs d'empar.

ENTREVISTA

“Los policías malos son los suficientes como para controlar la situación y cubrirse unos a otros para que no les pase nada”

El Sr. M. era molt jove quan va xocar cara a cara amb el racisme institucional. El va pillar desprevingut. Però aquella mala experiència va fer aflorar les seves ganes per defensar uns drets que abans desco-neixia tenir. Avui el Sr. M. és un jove responsable, conscient del món en què viu, que es mostra actiu i planta cara davant qualsevol tipus d'injustícia o desigualtat. Quan li demanàrem l'entrevista, només ens va posar facilitats.

¿Piensas muy a menudo en lo que te pasó?

Pienso mucho menos que antes. Hace como dos años que no me han vuelto a parar. Yo soy una persona muy ocupada, supongo que si tuviera tiempo libre estaría pensando en las cosas que me han pasado. Pero la vida no para y la concentración se va a mis tareas diarias. Ahora no me afecta.

¿Qué ocurrió?

Hace tres años y medio volvía a casa por la noche. Estaba estudiando para acceder al grado superior y tenía un examen al día siguiente. Volví tarde, hacia las 11, como muchos jóvenes. En ese momento vivía en el barrio del Raval. Justo debajo de casa había un coche de la Policía Nacional. Yo no sabía qué hacía la policía allí. La policía no me preocupaba, no era algo con lo que yo tuviera que ver.

¿Nunca te había interceptado a ti?

Nunca había sospechado que la policía pudiera hacerme esto. Nunca. En mi vida. Yo era un niño y sabía que no había hecho nada malo. Si tu haces algo malo, aunque el policía no te vaya hacer nada, cuando lo ves, por dentro te sientes inquieto. Pero yo iba tan tranquilo, ni se me ocurrió que había un policía allí delante esperándome. Y justo cuando me acerco me dicen «Hola. Docu-

mentación por favor». Yo en ese momento no tenía los papeles en regla, tenía mi NIE caducado, pero siempre lo llevaba encima. Mi padre decía que lo llevara, por si acaso. Se lo entregué al policía: «Esto no es válido, está caducado». Los agentes estaban hablando con la central, para saber qué hacían conmigo, hasta que uno de ellos dijo: «Mételo para el coche».

¿Y cómo te quedaste?

La situación se estaba enrareciendo. Les dije: «No, no, voy a llamar a mi padre. Vivimos aquí arriba». «Dame el móvil» y se lo dí. ¿Qué iba a hacer? ¿Pelearme con él? No. Me encerraron dentro del coche y ellos se quedaron fuera. Entonces me dí cuenta de que estaban buscando personas sin papeles.

Tenían que llenar un cupo.

Sí, eso es. Siempre paraban a gente con mis rasgos o que no pareciese de aquí. Perfil étnico: tu sí, tu no, tu sí, tu no. Desde el coche lo veía claramente. Por cierto, dentro del coche había un silencio sepulcral. «Nos faltan dos» comentaron los policías. Me dí entonces cuenta de que hasta que no encontraran a esas dos personas a mi no me dejarían salir. Más tarde se fueron a comer. «¿Y yo qué?» pensé. «¿Qué soy? ¿Un producto abandonado dentro de un coche?».

Y tu no habías cenado.

Exacto, yo iba a mi casa a cenar y no me dejaron cenar y en cambio ellos me abandonaron y se fueron a cenar. Estuvieron como media hora. Esos treinta minutos fueron muy largos para mí. Veía el mundo moviéndose fuera del coche y yo estaba allí, dentro del coche: no podría ir a mi casa, no podía llamar, no podía moverme, no podía hablar con nadie...

¿Y en comisaría?

Allí fue lo peor. Nos metieron en una sala con cámaras por todas partes. Media hora después, empezaron a llamar uno a uno. Cuando me tocó el turno y me senté en la silla de la salita, estaba como con mala postura. «Ponte bien si te lo digo yo», me dijo el agente, con un tono muy cruel. «¿Ustedes me dejaran ir, no?», le pregunté. Me dijo que me callara. Después de mirar algo en el ordenador, otro policía me dijo «venga, conmigo». Y pensé que ya me dejarían salir, pero que va, me metieron en la jaula. Me hicieron quitar los cordones, el móvil, los auriculares (los llevaba porque soy muy fan de la música), las llaves de mi casa y la cartera. En cada tramo del camino te encontrabas con un policía diferente, al que tenías que volver a contar todo. Allí había un policía mayor, que me dijo: «Sácalo todo. ¿Por qué mierda llevas esto?», dijo con rabia. Me quedé callado. Me sentía maltratado psicológicamente.

Había un abuso.

Si, esas palabras fueron las que más me dolieron. Porque seguramente ese hombre tiene hijos a los que les gusta la música. Y me dí cuenta también de una cosa. Cuando ven una persona que suponen que no habla español, dan por hecho que no vas a hablar, que no vas a defenderte, y pueden decir todo lo que quieran. Nos tratan peor. Pagan su rabia con su trabajo, con la persona que tienen delante. Y la policía sabe que tiene esa impunidad. Pienso que dentro de la discriminación o del racismo, hay niveles.

¿Has aprendido algo de todo el proceso?

Ahora yo sé que tengo algunos derechos, pero antes no lo sabía. Nunca me había pasado algo así. Al haber denunciado, ahora sé que tengo la posibilidad de contactar a alguien, que puedo luchar por mis derechos. Y eso le pasa a mucha gente, como mínimo, de mi cultura. En mi país las cosas son diferentes, son un poco duras, y la gente piensa que aquí también es así. Por eso los policías maltratan y muchos, cuando el policía les habla en español, no responden. Piensan que el policía tiene el derecho de tratarte así porque es policía.

¿Qué pasó con el examen?

Salí de la comisaría hacia la 1 y media del mediodía. Y el examen era a segunda hora de la mañana. Y me lo perdí. Pero siempre soy una persona de buena suerte al final. Soy mucho de a la primera no me saldrá, ya lo tengo en cuenta, pero a la segunda me sale seguro. Entonces, cuando salí, paso otra cosa muy grave. Vino una abogada de oficio y el policía me dijo que para salir tenía que firmar un papel. En ese papel estaba la orden de expulsión, que decía que en 30 días tenía que abandonar España. Yo firmé sin leer. Quería salir. La abogada no me dijo nada en ese momento. Quedamos en su oficina y allí me explicó la orden que me habían puesto. Sólo se podía saldar pagando una multa. Y esa multa llegué a pagarla hace poco, con comisiones. Si no, me tenía que ir del país.

¿Tu llegaste aquí de pequeño?

Llegué con 12 años. Y no es lo mismo que si llegas de pequeño. Haces un esfuerzo enorme por integrarte, por hacer amigos. Y al final te sientes cómodo en un lugar, que no es nada fácil.

A Zeshan Muhammad, un chico paquistaní, también lo identificaron por perfil étnico. Él siempre dice que ha hecho un esfuerzo para «integrarse» aquí, para hablar catalán y castellano, para te-

ner amigos, pero que parece que al Estado no le importe, porque luego viene la policía y lo señala como alguien diferente.

Eso choca mucho. En ese momento pensé que si fuera blanco, no me hubiera pasado esto. La policía no se habría fijado en mí. Por mucho que tu quieras estar dentro del grupo, te excluyen «no, tu fuera, tu no eres de aquí».

¿Y como llegas a denunciarlo al SAiD?

Fue a través de la Fundación Adsis. En ese momento yo iba allí a refuerzo escolar, a hacer deporte... Era mi segunda casa. Yo me sentía muy cómodo con ellos. Les conté eso y se pusieron a mi lado. Lo entendieron y me informaron de SOS Racisme. Fuimos a contar lo que había pasado. Cuando me explicaron las posibilidades que había, dije: «¡Vamos a por ello!».

¿Tu tenías ganas de denunciar?

Sí, yo tenía muchas ganas. Por el hecho de que yo desconocía que tuviera tantos derechos. Pero cuando llegué al SAiD y me informaron, aluciné. Tenía 18 años pero no sabía que se podía denunciar a un policía. Tal vez porque en mi cultura la policía forma parte de una clase superior. Mucha gente, en mi país, ve a un policía y lo trata diferente, como un señor. Pero a partir de allí dije, la policía

es una persona cualquiera, que hace su trabajo, bien o mal, y que fuera es una persona más. No tengo por qué ponerlos en un pedestal.

Tu caso todavía está en proceso. ¿Qué crees que va a pasar?

Pues no lo sé. Veremos si el Estado está a favor del policía o a favor de la justicia. Al final va a depender del juez. Si ve la injusticia, vamos a ganar nosotros, si sólo ve que se trata de un funcionario policía, entonces van a ganar ellos. Pero yo tengo esperanza. Como digo, yo las cosas siempre las consigo a la segunda. En el primer juicio no salió, pero a la segunda va a ir mejor. Esa es mi manera de ver la vida. Nunca es fácil, las cosas no salen siempre a la primera. Al menos en mi vida. Y me pasó con todo, hasta con la ESO.

¿Te han parado más?

Ahora hace tiempo que no me paran. Pero después de eso, me pararon dos veces, seguramente en base a mi color de piel, aunque ya tenía los papeles en regla y entonces nunca fue a más. Una vez me identificaron andando sólo por la calle y la otra jugando a cricket de noche, en una plaza que hay en Paral·lel.

Podrían haber dicho «no se puede jugar» y ya está.

Pero siempre que tienen la oportunidad, piden los papeles. Y cuando

hablan por el walki, si está todo bien dicen «todo blanco». Decir «Todo blanco», «dinero negro» no está bien dicho... Hay mucho racismo lingüístico también.

¿Te ha cambiado tu visión de la policía?

Sí, pero ahora estoy tranquilo. Yo sé que no hago nada, entonces no tengo miedo. Si tengo papeles, todo bien. Además, ahora sé los derechos que tengo, y eso me hace sentir más seguro.

¿Y qué piensas que se debe hacer para que no le vuelva a ocurrir lo mismo a otra persona?

Yo creo que el gobierno, la institución pública, tiene que dar la orden de no parar a las personas en función de su color de piel. Porque estoy seguro de que el policía ha recibido la orden de parar a gente que parezca extranjera, les han dicho que así su tarea es más fácil.

¿Crees que tienen órdenes de parar al diferente?

Sí, es triste pero es cierto. Piensan que si paran a uno que tiene pinta de español habrá menos posibilidades de encontrarle algo. Sobre todo si lo que buscan son personas sin papeles. Para mí es triste, pero en el fondo es verdad. Si el objetivo es parar a gente sin papeles, van a parar al que parezca más extranjero.

Y allí precisamente es donde empieza el mal, ¿por qué perseguir este objetivo? Pero es que yo también lo haría así. Si a mí me pidieran que parara a gente sin papeles, pues pararía a personas que físicamente tengan más probabilidades de ser extranjeras.

Pero, por un lado, ¿por qué se tienen que identificar las personas sin papeles? Y, en segundo lugar, la única policía tiene competencia para hacerlo es la Policía Nacional. Las otras policías no deberían llevar a cabo misiones de control migratorio...

No, pero lo hacen. En mi caso los agentes eran de la Policía Nacional. Pero sí, la policía local te para con la excusa de que te pareces a un sospechoso que vende droga, de que vas mal vestido... Y siempre te pide que te identifiques. Es muy triste. Y la «comunidad de los polis» es muy grande, es muy difícil luchar contra ellos.

¿Te parece que se protegen entre ellos?

Sí, están muy protegidos. Siempre se salvan. Y mucha cantidad de policías son así. Si fuera uno malo y cuatro no, lo aislarían o él mismo se adaptaría a los que trabajan bien. Pero son muchos, son los suficientes como para controlar la situación y cubrirse unos a otros para que no les pase nada.

Muy interesante tu teoría.

También pienso que algunos policías se toman su trabajo como algo muy personal. A veces tendrían que trabajar con los ojos cerrados. Ese día, yo sentí un ataque hacia mi persona muy poco profesional. En la sala donde estaba, la mayoría de la gente no hablaba castellano. Intenté abrir la boca y me gritaron que me callara. No les gusta que les hables, que les cuestiones. Sólo quieren que les obedezcas. Creo que se sienten superiores a los detenidos.

Conoces algún policía bangladeshi que trabaje aquí?

Nunca he visto ninguno. Creo que no hay. Pero eso ayudaría. Aunque es una profesión que no va conmigo. Yo soy muy crítico, no soy mucho de obedecer si las cosas me parecen injustas. ■

FITXA DEL CAS

La negligència policial en un incendi al CIE de la Verneda causa greus ferits

1992 | Seguretat pública

Descripció del cas

El Sr. A.M. estava retingut al CIE de La Verneda quan es va incendiar la seva cel·la. En comptes d'alliberar-los, els policies van colpejar les persones que havien causat l'incendi i les van deixar tancades a la cel·la. El Sr. A.M. va patir greus conseqüències físiques i psíquiques. El jutjat Contenciós Administratiu va trigar 10 anys en reconèixer la responsabilitat de l'Estat. En una situació molt similar van morir 7 persones a la comissaria de Màlaga, 10 anys després dels fets de La Verneda.

Via de resolució

Via administrativa

Estat del cas

Tancat (2004)

Per què és rellevant?

Des de SOS Racisme considerem que no és propi d'un estat democràtic amb bona salut que hagin de passar 10 anys perquè l'Estat assumeixi la seva responsabilitat sobre els danys causats en un cas com aquest. Que els fets es repeteixin 10 anys després amb idèntica reacció per part de l'aparell jurídic i executiu, demostra que hi ha una manca de voluntat política i incapacitat d'autocrítica no pròpia d'un estat democràtic i de dret. Una manca de responsabilitat que s'ha continuat demostrant davant les morts de Samba Martine al CIE d'Aluche el 2011 i d'Idrissa Diallo al de Barcelona, el 2012, ambdós per manca d'assistència sanitària adequada. També davant els suïcidis a diferents centres de retenció sota custòdia del govern. El 1992 i el 2002 els fets van succeir a centres instal·lats a comissaries. Però les condicions de les persones retingudes no han millorat gaire amb

la construcció de centres específics, tal com hem vingut denunciant les entitats socials que fem seguiment de la realitat dels CIE.

A les males condicions de les cel·les o dels centres, la manca de protecció de les víctimes respecte els patrons de les xarxes de persones, la vulneració de drets que pateixen les persones retingudes, les agressions i vexacions per part de la policia, l'opacitat que ha envoltat sempre els centres d'internament, se li ha de sumar la negligència i la poca ètica dels funcionaris que, com es relata a aquests casos, no van socórrer persones en perill.

Impedir l'evacuació de persones a un incendi o disparar amb bales de goma persones que s'estan ofegant, com va passar el 2014 a les costes de El Tarajal, es propi dels executors d'un racisme institucional i estructural que converteix les persones migrants en no dignes de drets tan bàsics com el de la vida.

Des de la creació dels Centres d'Internament el 1986 a partir de l'aprovació de la Llei d'Estrangeria, SOS Racisme hem treballat pel seu tancament denunciant la vulneració de drets que representen. Es va impulsar el plantejament d'inconstitucionalitat dels CIE, en suposar la privació de llibertat d'una persona que ha comès una falta administrativa. Fet que va ser rebutjat pel mateix Tribunal Constitucional el 1987 (sentència 115/87) declarant la constitucionalitat d'aquests. Tanmateix, als anys noranta es va fer un intens treball d'anàlisi jurídic, fent arribar opinions i propostes durant els processos de redacció dels reglaments interns, a través del Defensor del Pueblo o en col·laboració amb diferents col·legis d'advocats. I s'ha impulsat l'activitat parlamentària a través de les qüestions plantejades per diputats del Congrés espanyol, com els diputats Romeva (ICV) i Campuzano (CiU).

Tot i així ha costat molt elevar el tema a l'opinió pública, i no va ser fins el 2012 que s'aconsegueix posar en agenda mediàtica, política i social els CIE i la vulneració de drets que representen. Les associacions d'assistència a les persones retingudes, les xarxes d'atenció jurídica i les plataformes creades per entitats de diferent índole, van permetre crear l'alarma social. Es va aconseguir algun avenç, com la redacció d'un reglament de funcionament intern o la figura activa del jutge de control dels CIE. Tot i així, estem molt lluny del tancament dels centres d'internament, on es continuen donant casos de vulneracions de drets, com, recentment, el tancament de menors d'edat.

RELAT

Retinguts i cremats dins una cel·la del CIE, sense haver comès cap delictes

El mes de juny del 1992, el Sr. A.M. es trobava retingut al Centre d'Internament per a persones estrangeres de La Verneda. Feia 10 dies que estava allà quan es va produir un incendi a la cel·la que compartia amb 7 persones més. El centre d'internament estava situat al subterrani de la comissaria de Policia Nacional, i l'incendi es va iniciar perquè uns interns van començar a cremar matalassos en senyal de protesta per les condicions en què es trobaven.

Quan els policies van veure que el foc havia estat provocat pels interns, els van colpejar i van tornar a tancar la cel·la amb ells a dins per evitar que el foc s'estengués. Això va provocar que les persones que estaven allà tancades patissin greus cremades: el foc s'havia estès a altres matalassos i un cop oberta la porta, els interns van haver de travessar una cortina de fum i foc per salvar la seva vida.

Arran d'aquest incident, el Sr. A.M. va patir cremades de segon grau superficials i profundes en el 25% del seu cos, va estar hospitalitzat 204 dies i li van quedar nombroses cicatrius a les extremitats i la cara. A més de les seqüeles físiques, li va provocar greus seqüeles psíquiques que van requerir rebre tractament psiquiàtric durant molts anys.

Des de l'Oficina d'Informació i Denúncia (OiD), que aleshores s'acabava de crear, es va denunciar el cas. Es van instruir diligències prèvies a un jutjat d'instrucció de Barcelona, però es va arxivar el cas amb un auto de sobreseïment provisional, que l'Audiència Provincial de Barcelona va ratificar en recurs de SOS Racisme. Als dos autos es reconeixia l'existència d'un acte constitutiu d'infracció penal, però del qual no s'havia pogut determinar autoria, essent ineficaces els intents per identificar els

agents de policia que van tancar la porta de la cel·la incendiada, l'actuació dels quals va ser determinant per la producció dels danys a l'intern.

Donat que la via penal havia quedat esgotada, es va decidir tirar endavant el cas per la via administrativa i es va presentar una reclamació al jutjat del Contenciós Administratiu. El recurs es va presentar el 1994 i no es va resoldre fins el 2004, 10 anys més tard.

La sentència reconeixia que l'Estat espanyol havia d'indemnitzar el Sr. A.M. per la part de responsabilitat sobre els danys físics i psíquics causats per l'incendi. Segons la sentència, la responsabilitat era compartida entre els interns que van provocar el foc, no identificats, i els agents de Policia Nacional. Però la responsabilitat de l'Estat passava per d'una banda, per l'actuació negligent dels agents, i d'altra banda, pel funcionament deficient de la vigilància, ja que qui va provocar l'incendi disposava de mitjans per fer-ho.

"Estuve 10 días allí dentro y no quiero recordarlo" explicava el Sr.A.M. a una entrevista a El País¹ el 1999. En aquesta, relatava que les condicions de vida a La Verneda "no eren

dignes", "totes les habitacions estan sota terra i no podíem ni sortir a fer un passeig". El 1998, el Ministeri d'Interior va anul·lar l'ordre d'expulsió contra ell.

Fets similars al CIE de Málaga, 10 anys després

El mes de desembre del 2002 un grup de persones detingudes a les costes de Málaga mentre intentaven migrar, van ser tancades a la comissaria de la ciutat andalusa. Una de les persones retingudes va provocar un incendi a l'interior de les cel·les, que va causar nombrosos morts i ferits. En aquest cas, la persona que va provocar el foc era el patró de l'embarcació que havia portat el grup de migrants fins a la costa espanyola, i a la cel·la es trobaven retingudes 17 persones amuntegades en un espai de 8 metres per 5 metres. En el moment que es va iniciar el foc, els agents de policia van obrir la porta de la cel·la, però van tancar la del pasadís, que no va ser oberta fins que van arribar els bombers. Aquest fet va provocar que hi morissin 7 persones cremades. Posteriorment, després de l'alta mèdica dels testimonis supervivents, es va procedir a la seva repatriació.

Una de les víctimes d'aquest incendi, el Sr. A.B., que no va ser repatriada per ser de nacionalitat argelina, es va adreçar a SOS Racisme i des de l'Oficina d'Informació i Denúncies es va treballar el seu cas. Un advocat de Málaga, designat per SOS Racisme, el va representar en el procés penal allà, però el cas va ser arxivat en dues ocasions. Veient que el cas del Sr. A.B. seguia els mateixos passos que el cas de l'incendi de La Verneda, es va preveure iniciar la via administrativa en col·laboració amb l'associació Málaga Acoge quan s'esgotés la via penal. ■

1. https://elpais.com/diario/1999/03/26/catalunya/922414059_850215.html

FITXA DEL CAS

Identificades i detingudes a les portes del Consulat malgrat tenir papers

1996 | Seguretat pública

Descripció

Dues ciutadanes de nacionalitat colombiana són identificades i detingudes a les portes del Consulat de Colòmbia, malgrat tenir la documentació en regla. Una és enviada al CIE de la Verneda i retinguda durant 7 hores. L'altra és transportada fins a la Comissaria de la Concepció, on se l'obliga a despullar-se i se li practica un registre vexatori. El cas arriba fins al Defensor del Pueblo, que para d'investigar en veure que l'atestat policial contradiu la versió de les dues dones..

Via de resolució

Denúncia al Defensor del Pueblo

Estat del cas

Tancat (1998)

Per què és rellevant?

El cas en qüestió ens permet veure com les dinàmiques del racisme institucional actual ja es donaven el 1996, amb només un 1,9% de població estrangera a Catalunya. La criminalització de la població migrada per part de les institucions preexisteix a l'arribada de migrants al nostre país.

La Sra. J. i la Sra. E. topen amb una identificació per perfil ètnic, ja il·legal en aquell temps. Estaven entrant al Consulat de Colòmbia i no hi havia indicis de sospita raonables com per aturar-les. Les aturen per la seva aparença, construïda pels policies en base a una sèrie de prejudicis. Posteriorment van patir també una detenció il·legal, ja que totes dues portaven la documentació en regla i no hi havia cap motiu per portar-les a comissaria i privar-les de llibertat durant tantes hores. També l'atestat policial contrari a la versió de les víctimes que amb el principi de veracitat que s'atorga als policies deixa poc marge de denuncia penal i/o administrativa.

RELAT

"Su delito es tener nacionalidad colombiana"

El 9 de desembre de 1996, a dos quarts d'onze del matí, la Sra. E. i la Sra. J. es dirigien al Consulat General de Colòmbia per recollir el passaport renovat de la Sra. E. i per informar-se de totes les activitats culturals que organitzava el consolat amb motiu de les festes de Nadal i Any Nou. La Sra. J. portava 8 anys casada amb un ciutadà espanyol i tenien un fill, mentre que la Sra. E. tenia el permís de residència i treball vigent.

A l'entrada del consulat, a la cruïlla del Passeig de Gràcia amb Plaça Catalunya, hi havia dos policies nacionals que van impedir-los l'entrada. Elles van fer intents per mostrar la seva documentació, que les acreditava com a resident legals a Espanya. Però els policies no van voler comprovar que les dones tenien la documentació en regla i, malgrat que en tot moment van mostrar una actitud col·laborativa,

van ser conduïdes per la força al cotxe patrulla, sense mediar cap explicació.

D'allà, la Sra. J. va ser conduïda inicialment a la comissaria del carrer Nou de la Rambla i, posteriorment, a bord d'un furgó policial juntament amb persones sense sostre, fins a la comissaria de la Concepció. Allà va ser obligada a despullar-se totalment per ser sotmesa a un registre vexatori i infame per la seva dignitat femenina. La Sra. J., desesperada, va preguntar el perquè d'aquell maltractament. Un funcionari policial va contestar-li que el seu delictes era tenir nacionalitat colombiana. Aquella escena va causar una greu petjada psicològica a la Sra. J.

Mentrestant, la Sra. E. va ser conduïda a la Comissaria de la Verneda (l'aleshores Centre d'Internament per a persones Estrangeres) on va quedar-se retinguda durant 7 hores

sense rebre cap explicació del perquè de la seva detenció.

Totes dues van ser posades en llibertat. La retenció es feia insostenible, ja que no havien comès cap delictes, ni cap falta, ni cap infracció administrativa.

El cas va ser comunicat a SOS Racisme deu dies després. Des de l'Oficina d'Informació i Denúncia (OiD) es va iniciar un procés d'assessorament i es va redactar una denúncia, on es demanava als poders judicials que fessin un requeriment a la Jefatura Superior de Policia per tal d'identificar i sancionar tant els agents que van participar en la detenció com els agents que estaven de guàrdia a la comissaria de la Concepció i al CIE de la Verneda. Sembla ser que la denúncia no es va acabar signant per dificultats a l'hora de contactar amb les denunciants. Un any i mig més tard, després d'haver tingut accés a l'atestat policial, que posava tots els esforços a negar i contradir la versió de les dones colombianes, el cas es va arxivar.

En paral·lel, el Cònsul de Colòmbia a Barcelona va enviar un escrit de queixa al Defensor del Pueblo, que va estudiar el cas. La queixa manifestava que els agents havien sobrepassat els límits de les seves funcions, actuant de manera *des-*

proporcionada, vexatòria i humiliant, en contra de la dignitat humana, impedit el dret de lliure circulació de dues ciutadanes colombianes amb permís de residència pel simple fet del seu origen colombià i pel color de la seva pell.

També alertava que aquestes situacions s'anaven repetint i que començava a ser una constant de discriminació i estigmatització en relació amb el tracte a persones colombianes per la Policia Nacional, que feien *controls ad hoc* just davant de les portes del consolat i les detenien sense cap fonament més enllà de la criminalització del fet migratori.

Per mostrar el seu rebuig a aquest tipus d'operatius policials, prèviament a l'escrit enviat al Defensor del Pueblo, el cònsul de Colòmbia s'havia posat en contacte amb el responsable del Grup Operatiu d'Estrangers de la Comissaria Superior de Policia de Barcelona i amb el Comissari en cap de la Comissaria de la Concepció. En tots dos casos es va reconèixer un abús d'autoritat i van assegurar que ho investigarien.

Aparentment, s'havia violat la Llei de Seguretat Ciutadana d'aquell temps ¹, on les identificacions tant

1. Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana

de nacionals com d'estrangers només podien practicar-se quan es tractés de possibles «subjectes de perillositat». En el cas de la Sra. E. i la Sra. J., elles havien estat les úniques persones identificades aquell dia a l'entrada de l'edifici, segurament per ser les úniques ciutadanes de fenotip diferent, de pell més fosca. És a dir, s'havia practicat una identificació basada en el perfil ètnic.

I una posterior detenció il·legal, acompanyada de manifestacions xenòfobes i racistes. El registre vexatori al que van sotmetre la Sra. J. i el fet d'haver retingut la Sra. E. durant un temps excessiu malgrat portar tota la documentació legal requerida a sobre només s'expliquen per una animadversió i un prejudici dels policies nacionals basats exclusivament en el seu origen colombià i el seu color de pell.

Segons l'escrit enviat al Defensor del Pueblo, totes les pràctiques exposades havien vulnerat drets fonamentals, recollits a l'article 10.1, 13, 14 i 17 de la Constitució Espanyola i en altres tractats internacionals ratificats per Espanya: dret a la dignitat, dret a ser titulars de drets com a persones estrangeres, dret a la no discriminació, dret a la llibertat i a la seguretat, entre altres.

Amb tot, l'escrit exigia al Ministeri de l'Interior i al Govern Civil de Barcelona una investigació de les actuacions policials i la restauració de tots els drets constitucionalment protegits de les dues ciutadanes colombianes.

Mesos més tard, el Defensor del Pueblo va respondre a la queixa remittint una comunicació de la Direcció General de Policia, on s'hi narrava una versió dels fets diametralment oposada. Es deia que la identificació s'havia produït a les 12 del migdia dins d'un operatiu de prevenció del delictes i que la Sra. E. es va identificar amb un passaport caducat i la seva targeta de residència, també caducada. Posteriorment va ser traslladada a la Brigada Policial d'Estrangeria i Documentació de Barcelona, on es va poder comprovar que havia renovat el seu permís fins al 1998, motiu pel qual va ser posada en llibertat una hora i cinc minuts després del requeriment policial. El posicionament de la Policia Nacional consistia a negar i desmuntar la versió de les víctimes, textualment: «Las afirmaciones de la Sra. E. de que permaneció 7 horas en el Centro de Internamiento de La Verneda no se ajustan en absoluto a la realidad».

Pel que fa a la Sra. J., els agents van assegurar que es va identificar degudament amb la seva targeta de residència, però que seguidament va amenaçar-los de mort, assegurant que compatriotes seus s'encarregarien de seguir-los i aniquilar-los. Per aquest motiu, segons la versió policial, la patrulla va procedir a la seva detenció a la Comissaria de la Concepció, on se la va informar dels seus drets i va ser escorcollada per personal femení. Després de declarar en presència d'un advocat, va ser posada en llibertat.

El Defensor del Pueblo va arxivar l'expedient en considerar suficient la resposta de la Direcció General de Policia i en valorar que no hi havia prou elements de judici per provar les vulneracions de drets que havien patit la Sra. E. i la Sra. J. ■

Entre Particulars

Tipologia que recull les situacions d'Agressions i Discriminacions entre Particulars

FITXA DEL CAS

Assetjament veïnal masclista i racista

2015 | *Entre particulars*

Descripció

La Sra. N. és assetjada verbalment cada dia, durant mesos, per un grup de clients d'un bar situat a sota de casa seva. Malgrat denunciar-ho, les actituds racistes persisteixen i s'estenen a tot el barri fins que finalment acaba marxant de Lleida.

Via de resolució

mediació penal

Estat del cas

Tancat (2015)

Per què és rellevant?

Casos com aquest mostren la complexitat de la discriminació, tant pel que fa a les múltiples arrels que s'entrecreuen per nodrir-la com per la facilitat amb què s'estén i es fa ingovernable.

Com ella mateixa explica, els insults racistes i sexistes van causar-li greus problemes psicològics i socials com l'estrès i la depressió. A més, les agressions verbals van afectar directament la seva filla, que va canviar el seu comportament a l'escola. Tot i haver-se armat de valor per fer front a la por i denunciar l'assetjament, el procés judicial no va posar fre a l'odi. Al contrari, després d'interposar la denúncia el veïnat la va culpabilitzar i la discriminació es va estendre al mercat i a les botigues. Finalment, després d'acumular denúncies i resistir al racisme quotidià durant dos anys, va acabar abandonant el pis de Lleida i Catalunya. Actualment, ha iniciat

una nova vida a França i torna de vacances al Marroc de tant en tant.

El fet que la Sra. N. fos una dona d'origen estranger que viu sola amb la seva filla va convertir-la en un blanc fàcil a ulls dels agressors. Altres casos de racisme entre particulars rebuts al SAID segueixen el mateix patró. Normalment es fa difícil identificar quina condició origina la discriminació, ja que la persona es percep com un tot vulnerable, travessat pel gènere, l'ètnia, l'edat, la classe, entre altres categories.

RELAT EN PRIMERA PERSONA

"Me ha tocado sufrir por denunciar y por hacerlo público. Pero por lo menos estoy ayudando a mucha gente"

Mi nombre es N., soy de Marruecos, estuve 19 años viviendo en España, tengo la nacionalidad española y todo. Gran parte de ese tiempo estuve viviendo en un pueblo. Me sentía una más del pueblo. Trabajaba de mediadora intercultural, todo muy bien, hasta que me afectó la crisis y me separé, al mismo tiempo. Me vino todo de golpe.

Una amiga mía, que tiene un piso en Lérida, me ofreció el piso para ir a vivir allí. Me fui a Lérida con mi hija. Vivíamos en un segundo y abajo había un bar. Los hombres que frecuentaban el bar se dieron cuenta de que estaba sola y empezaron a acosarme, a dirigirse hacia mi con frases de contenido sexual. Yo no le dí importancia. Pensé «esta gente, ya se callarán».

Al no hacer caso de esas insinuaciones, las cosas cambiaron. Las palabras cambiaron: «mora de mierda»,

«puta», «fea»... Insultos de todo tipo. Todos los insultos que te puedas imaginar. Fui a hablar con la persona que me molestaba, a ver si conseguía algún resultado. Esa persona me dijo «lo siento», pero al día siguiente igual, igual: «¡Mora de mierda, mora de mierda! ¿Qué te crees tu? La chula esta...».

También prové de hacerme la tonta, y fui a hablar con el propietario del bar para explicarle lo que estaba pasando: «Sí, sí, ya, ya lo he escuchado... A la primera, o a la segunda, tendrías que haber hablado conmigo. Te lo agradezco mucho, bla, bla, bla». Al día siguiente, cuando pasé, el primero que salió fue el del bar: «¡Jajajaja!», burlándose de mí delante de un grupo, «¡Mira la mora de mierda!».

Como hablé con el primero y hablé con el segundo y no me dió resultado, el tercer paso fue prepararme

para grabar. Grabé los insultos y puse una denuncia para que pararan. Fuimos al juicio, se celebró el juicio y se dictó sentencia a mi favor. El juez me preguntó: «¿Qué les pides a esta gente?», yo le contesté «Yo no les pido nada, sólo que me dejen vivir en paz, a mí y a mi hija. Me están haciendo la vida imposible y sin motivos».

Las cosas se fueron ampliando más a nivel de barrio. Todo el mundo comentaba cosas de mí, cosas que no eran reales. Quedé retratada como la mala persona, "la dolenta" que los denunció. Seguí viviendo un tiempo en el barrio, pero no podía ir a comprar allí. Si entraba a cualquier tienda, me seguía un grupo de gente y me empezaba a insultar.

Viví con miedo. Salía de casa con miedo, volvía con miedo. Miraba siempre detrás mío para ver si alguien me seguía. Estuve cada día con palpitaciones de corazón, dolores de cabeza, ánimos bajos, con pastillas... Tuve dos psicólogas, una de ellas era especialista en violencia machista. Tenía sesiones con ellas cada quince días y psiquiatra cada mes.

Pronto me dí cuenta de que eso estaba afectando a mi hija. Estuvo también en tratamiento psicológico. «La niña está muy afectada»,

me decía la psicóloga; «La niña está muy triste», me decía el director. Y la profesora: «La niña mira ahora a sus compañeros con una mirada distinta de como miraba antes». Yo a veces notaba el odio en sus ojos, pero quería que se relacionara, que siguiera tal y como la he criado yo: una niña diversa, que habla con todo el mundo, que no tiene fronteras. Llevaba a la niña al parque y me decía: «¿Mamá, son racistas? ¿Me aceptan a jugar con ellos o no me aceptan?».

Al final, después de resistir dos años en Lérida, decidí abandonar el piso e irme a Francia a buscar otro futuro para mí y para mi hija. Quise denunciar mi caso para que reflexionaran, para sensibilizar a la gente: «¡Mira lo que está pasando!».

Porque puede ser que me haya tocado a mí, que soy una persona que puede reclamarlo. Pero hay mucha gente que no puede. Me ha tocado sufrir por reclamar, por denunciar, por informar y por hacerlo público. Pero bueno, por lo menos estoy ayudando a mucha gente. ■

FITXA DEL CAS

Agressió racista a un vagó de ferrocarrils

2008 | *Entre particulars.*

Descripció

Un home agredeix brutalment i insulta a una noia en un vagó dels ferrocarrils de la Generalitat, un cop fora del vagó encara dona un altre cop a la finestra i segueix insultant i cridant "tots els migrants haurien d'estar morts". A nivell judicial el cas pren certa rellevància ja que compta amb l'acusació pública (el ministeri fiscal), l'acusació particular (advocat facilitat pel Consolat d'Equador, país d'origen de la víctima) i dues acusacions populars (Generalitat de Catalunya i SOS Racisme). La sentència, al març de 2009, condemna l'agressor com autor responsable d'un delictes contra la integritat moral, sense agreujants ni atenuants; i entre altres mesures recull una pena de 8 mesos de presó i inhabilitació pel sufragi actiu i passiu, i la prohibició d'acostar-se a la víctima a menys de 1000 metres o comunicar-se amb ella durant 3 anys. L'absolen d'un delictes de lesions, però se'l condemna, per una falta de maltractament d'obra, a 30 dies de multa amb quota diària de 12€ i responsabilitat subsidiària en cas d'impagament; i en concepte de responsabilitat civil a pagar a la víctima 6.000€ per danys morals. Aquesta sentència, però, no serà ferma fins al maig de 2011, quan la pena de multa es substitueix per treballs a la comunitat i es suspèn la pena de 8 mesos de presó amb la condició que no torni a delinquir en els següents 4 anys. El condemnat tindrà l'obligació de comparèixer davant l'administració i participar en un programa formatiu per evitar conductes violentes i un altre d'inserció laboral. També haurà de pagar els 6000€. Al setembre de 2013 pel no compliment de les condicions es revoca la suspensió de la pena, es procedeixi a la privació de llibertat i finalment entra a presó.

Via de resolució

Via penal, SOS Racisme es va personar com acusació particular

Estat del cas

Tancat

Per què és rellevant?

Es tracta d'un cas rellevant en primer lloc per la transcendència social que va tenir, sobretot per la difusió de les imatges de l'agressió; fet que va suposar que tant el cas com el procés judicial generés expectatives entre la ciutadania. Trobem oportú destacar que la pena alternativa de privació de llibertat que recull la sentència, obre un debat important en relació a com i quan es considera, tant la mateixa víctima, com a nivell social, que hi ha una restitució de la vulneració patida.

L'estiu de 2016 a Barcelona dos homes van agredir a una dona que duia nicab. Els fets es van posar en coneixement de la Fiscalia Provincial de Barcelona de Delictes d'Odi i Discriminació que va exercir l'acusació pública, l'Ajuntament de Barcelona es va personar com acusació popular. Al desembre de 2017 els processats van ser condemnats a dos anys de presó per delictes d'odi i discriminació i per delictes lleus de lesions i maltractaments. La pena també incorporava la inhabilitació per exercir qualsevol activitat professional educativa, d'oci o esportiva amb menors d'edat; i la indemnització a la víctima. Durant la vista oral de la conformitat, els processats van demanar disculpes a la víctima, i l'ingrés a presó va quedar suspès durant tres anys a canvi que no s'apropin ni es comuniquin amb la víctima, i que segueixin un programa formatiu de drets humans que contempli el respecte a la diversitat per raons d'ètnia, ideologia i religió, amb especial atenció a la islamofòbia, atenent al cas concret, i un altre programa de prevenció i tractament de comportaments violents.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Agressions greus entre particulars i penes alternatives a la privació de llibertat.

Els límits de la intervenció penal.

Els dos casos que hem exposat han tingut un fort impacte social. En el primer, el de 2008, el fet de disposar de les imatges va suposar no només tenir una prova veraç: les imatges mostraven la duresa de l'agressió i la vulnerabilitat de la víctima (cal tenir present que es tractava d'una menor); sinó que la difusió d'aquestes va servir per posar imatge a un problema que sovint es veu com abstracte o aïllat, i al que no se li presta atenció. En el cas més recent, el de 2015, s'afegeixen altres elements: d'una banda, les xarxes socials que faciliten la difusió d'aquests fets (amb conseqüències positives i negatives), i d'altra banda, un context complicat i preocupant on la islamofòbia s'ha convertit en una de les formes de racisme més present a les societats occidentals.

Tots dos també comparteixen que les sentències opten per penes alternatives a la privació de llibertat, tot i que en el cas de l'agressió als ferrocarrils l'agressor acaba sent privat de llibertat per no donar compliment a la pena interposada. En les dues ocasions la pena alternativa a la presó va suposar certa crítica social amb reaccions que consideraven que les penes eren fluixes pels fets ocorreguts, i que "no es feia justícia".

Considerem interessant a partir d'aquí obrir una doble reflexió en relació a si la restitució de les víctimes és major o menor amb les penes alternatives, i també sobre el límits de la intervenció penal. Per fer-ho comptem amb la col·laboració de **Gonzalo Escobar, membre de SOS Racisme Catalunya, que és Doctor en Dret i professor a la Universitat de Girona.**

La sanció penal restaura a les víctimes més que les mesures alternatives?

Existeix una àmplia literatura que avala les mesures alternatives, tan des del punt de vista de la reinserció social com també de la reparació a les víctimes, però no vol dir que no tinguin límits ni crítiques. Tot i que al nostre país s'han anat introduint aquestes mesures, a dia d'avui manca una veritable articulació del sistema penal i de la protecció a les víctimes.

En tot cas, no sempre ni necessàriament el que repara a la víctima es el càstig de l'agressor. Cada vegada hi ha una major extensió de l'anomenada justícia restaurativa que no requereix la incorporació del càstig com a mecanisme de resolució dels conflictes ni de reparació de les víctimes. No obstant, en ocasions la intervenció penal es justifica utilitzant el recurs d'un intangible com es "la restitució de la víctima". Però és enganyós, perquè no es fa referència a les necessitats reals de la víctima, sinó que es defuig a un altre intangible, al que "socialment es dona més valor reparatiu a la via penal", una altra afirmació que no té cap evidència que la recolzi.

D'altra banda, les evidències empíriques, precisament, apunten a que la pena privativa de llibertat no re-

sol els problemes de les víctimes. I tampoc resol el problema a nivell social, perquè malauradament després de complir una pena de presó no ets menys racista. Els indicis apunten (ja que per la impossibilitat de fer investigació dins les presons catalanes no tenim evidències) que a les nostres presons el racisme i la discriminació no només es reproduïen, sinó que es reforcen. Podríem apuntar, també, si les presons són o no espais on caldria desenvolupar protocols antiracistes i/o antidiscriminatoris.

Crítica i límits de la intervenció penal

La política criminal es nodreix en un bon aspecte de la cultura del càstig com a expressió de justícia. Som societats amb cultures amb una forta influència cristiana en la que ja, sense fer res, tenim un "pecat original" i hem de "viure en penitència".

Però resulta un error plantejar, des del moviment antiracista i les associacions de defensa de drets humans, que la via penal ens permet dimensionar els problemes socials i el racisme en particular. Als anys 80, a molts països europeus, tant la dreta com l'esquerra van coincidir en que l'eina penal servia per "dimensionar", per "fer visible", per "recolzar" els valors socials. Així

amb el que s'anomenava dret penal simbòlic es van reformar els codis penals de diferents estats amb un marcat augment de penes i de delictes. Als anys 90 els governants van veure que oferir més duresa amb el codi penal donava vots; un populisme punitiu que durant els 2000 es va traduir en la duplicació de les taxes d'empresonament. Tenien els mateixos problemes socials, però hi havia més gent pobre a les presons. A la darrera dècada molts països han reaccionat, han començat a reduir la població penitenciària i han reobert la discussió sobre els problemes socials. L'estat Espanyol fa aquest mateix recorregut però 10 anys més tard i encara no ha iniciat el debat sobre l'eficàcia de les mesures punitives.

Resulta imprescindible que la ciutadania i les organitzacions socials, tot i les dificultats, busquem com generar espais, formes i solucions que no siguin les punitives, perquè, tal i com, també, ens demostra la nostra experiència, aquestes no són solucions reals. Per això és important fer la reflexió sobre delictes d'odi, un tema d'actualitat avui, i plantejar-nos fins a quin punt pot ser una ingenuïtat promoure el delictes d'odi pensant que serà útil per acabar amb l'odi racista. Doncs correm el perill de que no sigui així tal com ha passat en altres àmbits,

com per exemple en relació als delictes relacionats amb les drogues on majoritàriament les persones empresonades han estat les drogo-dependents.

També és un imperatiu que el moviment antiracista, la ciutadania i les organitzacions exigeixin compromís polític. Calen canvis, cal conèixer i dimensionar els problemes socials, i dissenyar polítiques que hi donin respostes. I en l'àmbit del racisme, i altres formes de discriminació, urgeix desenvolupar política pública de prevenció i eradicació de la discriminació de protecció per a les víctimes d'aquestes vulneracions. ■

FITXA DEL CAS

Condemnat un pare i el seu fill per insultar i agredir un veí

2010 | *Entre particulars*

Descripció

Una parella no pot treure el cotxe de casa seva perquè hi ha la moto del veí aparcada al gual. Quan avisen la policia local per treure el vehicle, els veïns comencen a insultar-los i agredeixen a l'home. L'agent de policia present no intervé en cap moment. Es celebra un judici de faltes i condemnen els agressors.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Tancat (2010)

Per què és rellevant?

Les discriminacions i agressions entre particulars no paren de créixer. Per poder afrontar-les, el primer pas és denunciar. La família del Sr. R.K. va estar patint assetjament racista abans del conflicte, sense que l'ajuntament hi actués tot i estar informat. I la sentència del jutge no va solucionar una situació ja enquistada. Malauradament, la reforma del Codi Penal aprovada el 2015 va despenalitzar moltes faltes i ha deixat casos semblants als del Sr. R.K. totalment desprotegits. No es pot donar resposta a l'insult racista gratuït si no va acompanyat d'una amenaça continuada o de lesions constitutives de delictes. Això implica que no es pot actuar per la via penal a l'inici d'un conflicte, només quan aquest s'agreuja i es deteriora. Però el més greu és que tampoc disposem de vies alternatives a la via penal per actuar-hi. En conseqüència, les discriminacions entre particulars cada vegada es denuncien menys i, per tant, resten més impunes.

RELAT

«Indio de mierda, esto lo pagaran tu mujer y tu hijo»

El dia 8 d'agost del 2010 el Sr. R.K. es dirigia a treure el seu cotxe del garatge acompanyat de la seva esposa, però la moto del veí li obstaculitzava la sortida.

El garatge del Sr. R.K. està senyalitzat amb un gual de 24 hores així que va avisar la policia local del municipi, Arbúcies. L'agent de policia es va dirigir a la casa del propietari de la motocicleta per avisar-lo. Primer va sortir el pare del jove, que immediatament va començar a insultar el Sr. R.K. dient-li "indio de mierda". Van haver d'esperar el fill amb les claus de la motocicleta que en arribar també va començar a cridar-li: "Indio de mierda, gilipollas, la India es un país de mierda. Esto lo pagará tu mujer y tu hijo".

El Sr. R.K. va començar a gravar l'escena amb el mòbil, i quan el jove es va adonar, se li va apropar i li va donar un cop a la mà per treure-li l'aparell i

després li va donar un cop a la boca. L'agent de policia, que estava present, no va actuar en cap moment.

L'endemà dels fets, el Sr. R.K. es va dirigir a la comissaria dels Mossos d'Esquadra per posar una denúncia pels fets. Posteriorment va venir a SOS Racisme per denunciar els fets. Durant l'entrevista amb l'equip del SAiD, va explicar que feia temps que patia assetjament i situacions de vexacions per part dels seus veïns: el molestaven per les nits, li donaven cops a la porta de casa seva, trencaven ampolles davant de l'entrada, etc. Havia presentat diverses queixes a l'Ajuntament del municipi, però no havia rebut mai cap resposta de la institució.

El judici de faltes es va celebrar el 15 de setembre al Jutjat d'Instrucció de Santa Coloma de Farners i en 2 setmanes es va publicar la sentència. El jutge va considerar provats els

fets denunciats, donada la coherència del Sr. R.K. en tot moment i la ratificació pels testimonis, l'agent de policia present i la seva dona.

Així va condemnar el dos homes homes com autors responsables d'una falta d'injúries. Al fill se'l condemna també per una falta d'amenaçes i una falta de lesions. Les penes per tots els càrrecs van suposar una indemnització d'uns 70€.

Tot i així, el Sr. R.K. ens va informar posteriorment que l'assetjament no havia cessat i que continuava rebent amenaces per part dels veïns, motiu pel qual l'equip del SAiD continuava fent seguiment del cas. ■

FITXA DEL CAS

Cop de navalla islamòfob en presència de menors d'edat

2017 | *Entre particulars*

Descripció

Els fills del Sr. M. i la Sra. F. van ser increpats per un home i una dona que penjaven cartells en contra d'una mesquita que s'inaugurava aviat al municipi. En assabentar-se'n, la Sra. F. va anar a parlar amb els agressors. Més tard va venir el Sr. M. Els van ploure insults i amenaces fins que, quan el Sr. M. es donava la volta per abandonar la discussió, l'agressor va donar-li un cop al llavi amb una navalla i li va obrir un trauc que va necessitar punts de sutura. Els seus fills, la seva dona, la Sra. F. i els seus fills van presenciar l'escena.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Obert

Per què és rellevant?

L'alt grau de violència entre persones veïnes que recull aquest cas explica la sensació d'impunitat i legitimitat que senten algunes persones a l'hora d'agredir altres per motius ètnics, d'origen o religiosos. La gravetat de l'agressió, presenciada per menors d'edat, i l'amenaça que suposa per la convivència al municipi han fet que tant l'ajuntament del municipi com la Fiscalia de Delictes d'Odi s'hi personin. Si bé es podrà jutjar el cas com un delictes d'odi i de lesions, el dolor i el temor de les famílies no seran mai ni quantificats ni reparats.

ENTREVISTA

"¿Cómo alguien a las siete de la tarde, ante la presencia de niños, puede pegar una puñalada si no es que se cree en el derecho de hacerlo?"

Lorena Antón és advocada del Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) de SOS Racisme Catalunya. L'entrevistem en relació a un cas recent de racisme social que es podria incloure també dins la tipologia d'extrema dreta, ja que molt probablement els agressors formen part del grup ultradretà Democràcia Nacional. Les víctimes directes del cas que ens ocupa han preferit no ser entrevistades. L'advocada de SOS es mostra sorpresa per la sensació d'impunitat amb què va actuar l'agressor i preocupada per les greus ferides psicològiques que ha causat en les dues famílies afectades.

¿Por qué no han podido estar el Sr. M. y la Sra. F. Conversando aquí contigo y explicando lo ocurrido?

Tienen miedo. Sobretudo la Sra. F. porque vive en el mismo edificio donde viven los padres del agresor. Ella dice que el día que pasaron los hechos venía de ver a su suegra

e iba vestida de forma muy tradicional, con chilaba, hijab y gafas. Por eso cree que no la reconocieron, porque ella normalmente viste con vaqueros, más informal. Pero tiene miedo a ser identificada. No sólo no ha querido venir a hacer la entrevista, tampoco ha dejado que sus hijos, testigos de los hechos, vayan a declarar.

Querrá protegerlos. ¿Los niños tendrían que ver de nuevo a los agresores si fueran a declarar?

En el juicio se puede poner un biombo entre el agresor y las víctimas, pero no necesariamente. Además, a veces les ponen el biombo y da igual, porque a la entrada o a la salida se encuentran. El tema de la intimidad y la protección de la víctima no queda siempre salvaguardado. Por ejemplo, el día que el Sr. M. y la Sra. F. fueron al juzgado a declarar, en la sala había la funcionaria, el otro abogado, yo (de pie, porque

no había sitio), la jueza pegando gritos al teléfono en su despacho que se oía todo y unos operarios haciendo obras en la pared de enfrente. Es decir, no había ningún tipo de consideración hacia la víctima. Ninguno. Ni siquiera el espacio en el que esta persona se pudiera sentir un poco cómoda para explicar lo que pasó. Y no sólo es el hecho de estar sentada en la mesa con la funcionaria, sino que todo el mundo está a tu alrededor: el resto de funcionarios, los abogados que van a pedir información de otro caso... Si la víctima se pone a llorar, lo hace delante de todo el mundo. Y eso es generalizado. Existe una sala multiusos, pero se usa sobretodo, curiosamente, cuando los acusados son policías.

Y respecto al caso, ¿qué te sorprendió más?

Después de ver al Sr. M., a la Sra. F. y a los niños, me sorprende el contexto en el que esos hechos se produjeron y la impunidad que el agresor creyó tener. Esto se produjo en una plaza a las siete de la tarde. En principio el conflicto empezó con los niños. Los agresores estaban en una plaza pegando carteles de "Stop Islamització" en contra de una mezquita que se quiere poner en el pueblo. Los niños cogieron un cartel y estaban con él en la mano y, según relatan los niños, el señor vino y les empezó a increpar, a in-

sultarles diciéndoles "moros de mierda". Unos niños que tienen entre 7 y 11 años, son pequeños. Entonces los niños salieron corriendo, fueron donde estaba la Sra. F con el Sr. M. y su mujer, que se iban a Marruecos al día siguiente y ya se estaban despidiendo. Cuando sus hijos le contaron lo que había ocurrido, la Sra. F. se acercó para preguntar al agresor por qué hablaba así a los niños. Él le respondió que sus hijos eran unos maleducados, unos "moros de mierda". Por otro lado, el Sr. M. le pidió a su hijo que volviera para atrás y fuera al coche a recoger su móvil, que se lo había olvidado. El chico le dijo que no pensaba ir solo, porque un hombre los había insultado en la plaza. Y el Sr. M., pensando que era mentira, fue para allí y ya se encontró a la Sra. F. hablando con el agresor y su pareja, que no paraba de insultarla. Cuando los insultos fueron subiendo de tono, tanto la Sra. F. Como la mujer del Sr. M. convencieron al Sr. M. para irse, ya que la terraza de un bar cercano estaba llena de amigos de los agresores.

¿Y qué hizo el agresor?

Cuando el Sr. M. ya se iba y estaba de espaldas, el agresor se quitó la camiseta, enseñando sus tatuajes de ideología nazi, cogió una navaja de su bolsillo y le dió con la navaja en la boca, justo cuando el Sr.

M. se daba la vuelta. Y a todo esto, estaban los niños delante, viéndolo todo. Y yo me pregunto: ¿Cómo alguien a las siete de la tarde, ante la presencia de niños, puede pegar una puñalada si no es que se cree en el derecho de hacerlo? Creo que él piensa o que tiene una misión, o que está legitimado, o que la causa merece que le puedan detener. De hecho, se fue al bar y se quedó allí, hasta que vino la policía a preguntarle y él admitió haberse discutido, aunque escondió el detalle de la navaja y dió una versión diferente de los hechos.

¿Y qué consecuencias tuvo esta agresión en las familias?

Pues la mujer del Sr. M., por ejemplo, no quiso ni declarar en el juzgado. Y los niños de la Sra. F. tampoco van a ir y, el miedo que tienen, objetivamente, desde fuera, puede que no sea un miedo real, en el sentido de que la probabilidad de que este señor o otra persona les vuelva a hacer algo no es muy alta. El agresor no ha vuelto a contactar con ellos, los padres del agresor saludan a la Sra. F. con normalidad. No les ha pasado a ellos porque ya les persiguieran o porque tuvieran una enemistad anterior con ese grupo de personas. Ha sido una mala casualidad.

Pero eso es difícil de entender.

Sí, claro, la Sra. F., por ejemplo, iba a correr todas las mañanas y pasó casi medio año sin salir a correr porque no se atrevía a ir sola a ningún sitio por la calle. Este tipo de malestar, de miedo, de inseguridad, no se va a juzgar en ningún momento. Por otro lado, su hijo, de seis años, se ha vuelto a hacer pipí en la cama y se acuerda de todo, lo describe perfectamente. Igual van por la calle y se acuerda y le pregunta: "Mamá, aquí es donde el señor pegó a M., verdad?". Aunque lo intenten tapar o no hablar de ello, el niño lo tiene allí. Y el Sr. M. también relata la impotencia que siente con sus hijos. Tiene cuatro hijos, nacidos aquí, y cuando se fueron de vacaciones a Marruecos, cada niño lo gestionó de manera diferente. La niña mayor no habla del tema, pero el mediano sí que lo saca y expresa su deseo de no volver a estar en su casa, de buscar otro sitio donde vivir. El primer día que empezaron el cole, en la fachada ponía "moros fuera", y el niño lo vió y le dijo a su padre: "Papá, si aquí no nos quieren, vámonos". Y el padre no sabe qué hacer con sus hijos, no sabe dónde llevarlos para que estén seguros. Seguramente sus hijos encajan mejor aquí que en Marruecos, pero igualmente no son aceptados como deberían.

¿Y qué estrategia legal se ha seguido?

En realidad pasó todo super rápido. Ese mismo día ya detuvieron a la persona, le tomaron declaración al día siguiente y el Ministerio Fiscal pidió una orden de alejamiento. Se supone que el agresor y su pareja ya no pueden pisar el municipio. Cuando nosotros nos incorporamos, a los cuatro o cinco días, ya habían hecho todas las medidas cautelares y habían tomado declaración a las víctimas.

¿Cuál ha sido la implicación del ayuntamiento del municipio?

El ayuntamiento ha intentado averiguar si se podría estar incurriendo en un delito de odio y ha pedido que se haga una revisión de los tatuajes que llevaba el agresor. Finalmente se han personado porque la instrucción apunta que probablemente se esté incurriendo en un delito de odio porque el motivo de la agresión es únicamente el hecho de que el Sr. M. es marroquí. Dado que esta situación afecta a la convivencia en el municipio, el ayuntamiento se ha personado.

¿Y des del SAIID qué habéis pedido?

Pues que se juzgue tanto el delito de odio como el delito de lesiones. Al Sr. M. le tuvieron que coser la herida con puntos en un servicio de urgencia.

¿Cómo ha reaccionado el abogado de la defensa?

De manera muy hostil. Resulta que es un hijo o un nieto de alguien que participó en la División Azul. Esta persona fue muy agresiva y hostil tanto con la Sra. F. como con los Mossos d'Esquadra. La funcionaria tuvo que llamarle la atención dos veces y llamó a la jueza para que pusiera orden. Todo el tiempo hacía referencia al hecho de que eran extranjeros e incluso insinuó que la Sra. F. no hablaba bien el castellano, cuando lleva muchos años aquí y se expresa perfectamente.

¿Crees que, en este caso, por lo que se refiere a la restitución de las víctimas, la sentencia penal será suficiente?

No es así en prácticamente ningún caso, excepto en esos casos en los que la víctima sólo quiere que el agresor pague por lo que ha hecho. En este caso, el daño es mucho mayor, como hemos comentado. Ellos, a día de hoy, a lo mejor no hubieran ni siquiera denunciado.

¿Qué necesidades tienen ahora?

Yo no sé como se puede recomponer todo el miedo y la inseguridad que esto les ha causado. Supongo que con el tiempo se irán recuperando, pero han perdido su zona de comfort. En el proceso penal, las víctimas simplemente son un

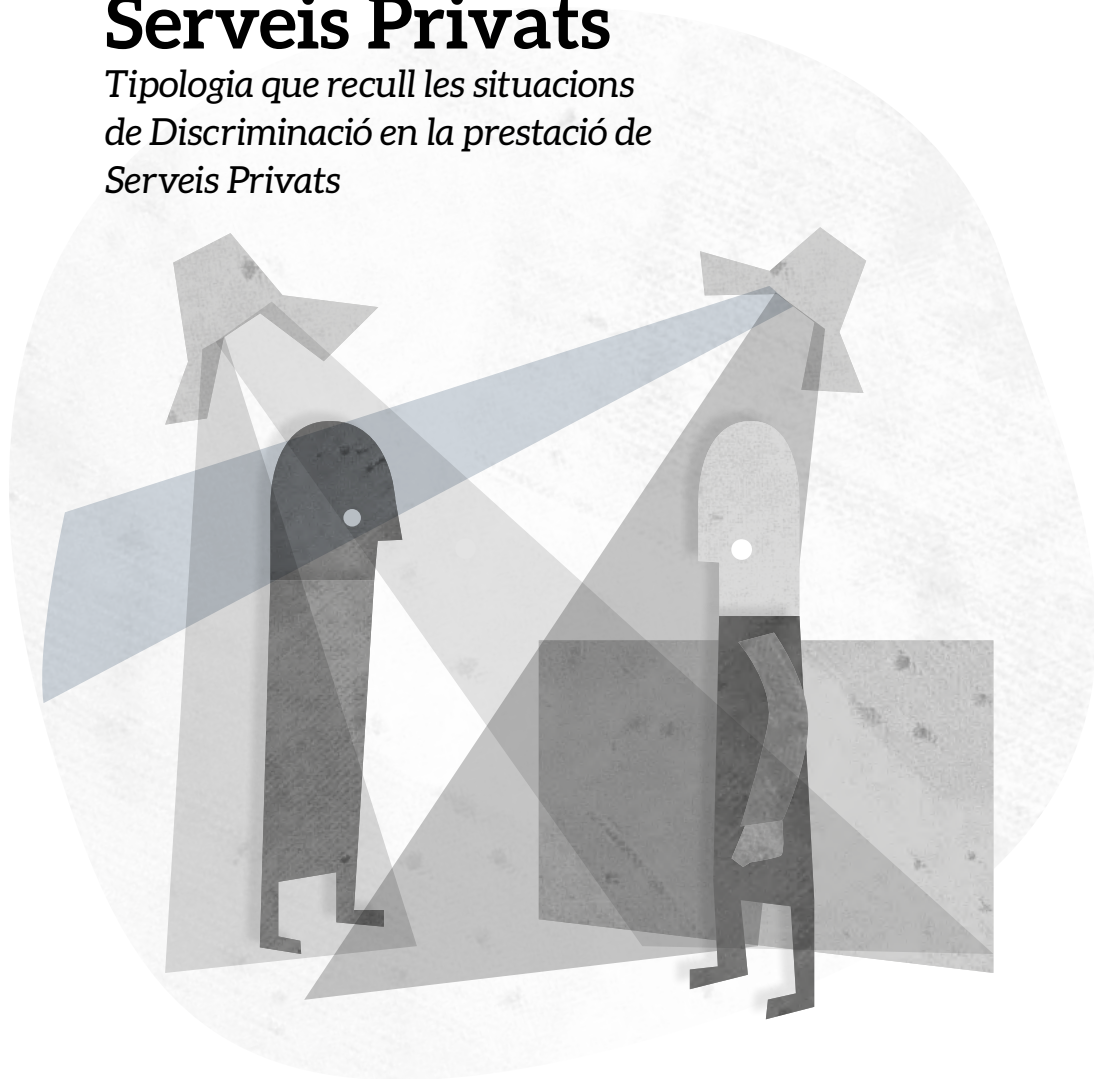
instrumento para poder condenar a una persona que está siendo imputada. De hecho, las víctimas hablan como testigos. Estos hechos se van a juzgar sólo por lesiones y por delito de odio, pero no se va a analizar el daño moral y el daño en su seguridad diaria. El daño causado a esos niños, ni siquiera se va a medir. Podremos pedir una indemnización, pero a nivel monetario nada les va a compensar. Y el proceso penal, desde luego que no.

¿Cuándo se celebrará el juicio?

La instrucción fue muy rápida, ahora sólo falta que al Sr. M. lo vea el médico forense. Luego haremos el escrito de acusación y ellos harán el escrito de defensa. Y en seis meses o un año, se celebrará el juicio y quedará visto para sentencia. Pero todo depende del juzgado. Se van a juzgar las secuelas físicas, pero no las morales o psicológicas. ■

Serveis Privats

Tipologia que recull les situacions de Discriminació en la prestació de Serveis Privats

FITXA DEL CAS

Aplicació racista del dret d'admissió

2014 | Serveis Privats

Descripció

Una nit d'estiu, el porter de la sala Boulevard nega l'entrada al Sr. J. després que aquest li mostri el seu NIE. Quan ell demana pel motiu, el porter diu que el seu cap ha prohibit l'entrada a persones marroquines perquè «els marroquins roben» i la setmana anterior havia hagut furts dins del local. Quan el Sr. J. Demana el full de reclamació, el porter intenta dissuadir-lo i li diu que entri, que els seus pares també són del Rif, com ell. El Sr. J. s'hi nega i finalment, després d'una trucada als Mossos d'Esquadra, baixa el subdirector de la discoteca amb les tres còpies del full de reclamació.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Obert

Per què és rellevant?

El cas del Sr. J. és un exemple dels pocs casos en què és possible apel·lar a l'article 512 del Codi Penal, que fa referència a la denegació de prestació de serveis per motius d'ètnia o nacionalitat, entre d'altres discriminacions. Tant en el cas que ens ocupa com en un altre cas semblant amb agressió física, en què vam aconseguir un any d'inhabilitació professional i més de 6.000 euros de multa, es pot optar per la via penal perquè el porter fa referència explícita a la motivació racista de la negació del dret d'admissió. Tanmateix, la via més utilitzada des del SAiD per abordar casos de denegació d'accés a locals d'oci és interposar una reclamació administrativa a la Subdirecció d'espectacles públics i activitats recreatives de la Generalitat de Catalunya, fins al moment amb pocs resultats restitutoris. Habitualment, l'organisme citat trasllada la responsabilitat sancionadora a l'ajuntament on s'ubica el local en qüestió. Però, tal com ja denunciava la Síndica de Greuges de Barcelona fa un any i mig, en el cas de l'Ajuntament de Barcelona, tot i ser l'administració competent, encara no ha desplegat ni el mecanisme ni el reglament sancionador per poder multar els locals

d'oci quan infringeixen la llei. Per tant, les denúncies per la via administrativa acaben topant amb un atzucac, que podria enderrocar-se amb una mica de voluntat política.

Des de SOS Racisme, fa anys que denunciem l'existència de criteris racistes en l'aplicació del dret d'admissió. L'any 1999 vam iniciar una campanya en què es denunciàvem aquests fets jurídicament. L'any 2002 es van dictar dues sentències contra 5 locals del Maremàgnum, on es reconeixia l'existència de racisme a l'hora de denegar l'entrada a col·lectius determinats. Un dels propietaris va ser condemnat a 5 anys d'inhabilitació. Però, desgraciadament, aquell mateix any també moria Wilson Pacheco¹ a mans d'agents de seguretat privada del mateix Maremàgnum.

1. Pots llegir el seu cas complet a la pàg. 129

ENTREVISTA

"Desde el primer momento pensé: «Esto ya no es sólo mío, es una causa y vamos a llegar hasta el final»"

El Sr. J. no s'havia sentit mai ciutadà de segona. Havia crescut desocupat al Raval, al cor d'una ciutat cosmopolita que batega diversitat. Tanmateix, una nit d'estiu, enmig d'aquella mateixa ciutat moderna que sortia de festa, un porter va negar-li l'entrada en llegir el seu origen nacional al carnet d'identitat. A l'instant, va entendre que una lluita per la causa justa començava i va armar-se de paciència i seny, decidit a denunciar i a arribar fins al final del procés.

¿Has pasado página?

La acabo de pasar. Justo el lunes, el día del juicio. En realidad yo nunca había tenido una situación parecida a esta. Nunca me había sentido apartado por ser marroquí, ni por mi etnia, ni muchísimo menos. Y cuando pasó esto, justo el otro día lo comentábamos con los testigos del juicio, mis amigos, que des del primer momento que me pasó esto

yo pensé: «Esto ya no es sólo mío, es una causa y vamos a llegar hasta el final». Y sólo ver que he podido llegar hasta el final, a pesar de que ha costado un montón, ya me ayuda a pasar página.

¿Has vuelto a salir de fiesta?

Nunca. De hecho nunca había ido a esa discoteca. Fuí porque las dos personas que actuaban allí eran amigas mías. Y quería darles apoyo. No salgo de fiesta porque no me interesa.

¿Cómo has vivido todo el proceso judicial?

Principalmente, con una sensación generalizada de que lo que pasó no tiene importancia, que es una minucia, que se inició el proceso judicial porque en la ley pone que hay que hacerlo, pero nadie le atorgaba gravedad o importancia. De hecho, estuve varios años trabajando en los juzgados y ves las diferencias de percepción que hay entre un delito y otro.

Por lo que se refiere al personal de la discoteca, el propietario se presentó por primera vez allí el día del juicio y trajo empleados extranjeros para demostrar que no es racista. Y todo era como un show. Los tres acusados entraron y nos quedamos fuera de la sala yo, el propietario y dos o tres trabajadores más. Y tuve que ver cómo se lo tomaban todo a cachondeo.

¿Tuviste que ver a los agresores?

Sí. En el juicio el Fiscal me decía: "Mira bien a este hombre y dime si fue él que te discriminó". Y tuvimos que mirarnos a los ojos. Pero no me sentí incómodo. Y con la jueza no tuve demasiada oportunidad de hablar y conocer su versión, pero todo procedía como una rutina más, como un simple papeleo. En cambio, cuando se trata de otros delitos que se perciben como tal, como por ejemplo un robo, se le presta muchísima más intención a todo.

Tu sí que le dabas importancia al caso.

Claro. Para mí era algo que me tocaba muy directamente pero que a la vez no era algo sólo personal.

¿Como contactaste con SOS Racisme?

Yo contacté con varias entidades, SOS entre ellas. Prácticamente no tuve respuesta de nadie hasta septiembre. Alicia de SOS me llamó el

día 2 de septiembre, me acuerdo. Entonces hicimos la entrevista, estudiaron el caso, se reunieron para valorar el componente racista, quedamos para redactar la denuncia... Y así pasó un poco de tiempo antes de poner la denuncia.

¿Conocías ya al SAiD?

No, lo descubrí por internet, buscando plataformas de denuncia. Yo ya había ido a la comisaría de Plaza España a denunciar, justo al día siguiente de los hechos, pero por mala suerte me crucé con un agente que hizo ver que no me entendía, que me dijo que fuera al juzgado de guardia a denunciar porque ellos no podían hacer nada. También me dijo que no sabía si se trataba de un caso penal o más bien civil, me disuadió incluso de denunciar. Entonces pensé que no valía la pena insistir, porque esa persona no iba a redactar una buena denuncia. Era inútil. La gravedad del delito está tan minimizada que los propios policías no quieren ni redactar las denuncias.

¿Qué ocurrió ese día, más allá de lo que cuentan los papeles?

Hay pocos matices sentimentales. Estábamos invitados muchos amigos a una fiesta en la sala Boulevard, en las Ramblas, donde actuaban dos amigas nuestras. Algunos fuimos a cenar, otros no, y poco a poco fuimos entrando al local.

Yo, junto con una chica, nos quedamos los últimos porque íbamos hablando. En la cola, vi que pedían el DNI a todo el mundo. Yo saqué mi carnet, un NIE, primero pasó mi amiga y cuando yo iba a pasar, el portero me dijo: "No, tu no entras aquí".

¿Y cómo te quedaste?

Primero pensé que era una broma, porque yo había trabajado mucho tiempo en el mundo de la música y a veces gente conocida, ex colegas de trabajo, te hacían ese tipo de bromas. Pero mi amiga ya vió que la cosa iba en serio y empezó a pedir explicaciones. El portero le dijo que la semana pasada habían robado el móvil al jefe y que pillaron al ladrón, que resultó ser marroquí, así que habían decidido que allí no entrarían más marroquíes. Me alejé de la puerta y le dije a mi amiga que entrara a contar lo que estaba pasando.

¿Estabas nervioso?

Yo me quedé apoyado en un coche cerca de la puerta y tuve uno de los momentos más zen de mi vida. Podría haberme enfadado o haberme puesto nervioso, pero no hubiera conseguido nada. Yo pensaba: "¿Por dónde empiezo? Esto tengo que hacerlo bien". Me acerqué y pregunté por el jefe de puerta. Hablé con él y le pregunté si de verdad me estaban negando la entrada por ser marroquí. "Es lo que hay", dijo, "no

es nada personal, no es por ti, mis padres son del Rif. Es porque aquí entra mucha chusma y hay muchos robos y nueve de cada diez que pillamos son chicos marroquíes". "Pues dame la hoja de reclamación" le dije. "Vale". Me quedé esperando mientras todos mis amigos iban saliendo del local para ver lo que estaba pasando. La hoja de reclamación no llegaba y el portero seguía en la puerta, sin moverse.

¿Volviste a insistir?

Le dije: "Yo te ayudo a adelantar todo esto", y llamé al 112. Me dijeron que una patrulla de Mossos estaba de camino. Entonces salió el subdirector de la discoteca, muy prototípico, por cierto. Decía que no hiciera caso de los porteros, que me dejaba entrar y me invitaba a unas copas porque las chicas que actuaban le habían dicho que era amigo suyo. Unas cincuenta personas habían salido del local. Yo le dije: "Esto ya no es sólo conmigo. Os habéis pasado tres pueblos y yo tengo que seguir adelante con esto".

¿Vino la policía?

Cuando llegaron los Mossos, obligaron al subdirector a entregarme las tres hojas de reclamación selladas y me comunicaron que podía denunciar el caso en cualquier comisaría. En ese momento, en la hoja de reclamación, el subdirector

de Boulevard sólo escribió que su local no era racista y que dejaban entrar a gente de todos los países. En cambio, cuando llegó el juicio, se inventaron que yo iba borracho, que me puse violento y que no cumplía con el código de vestimenta.

Me sorprende tu capacidad de mantener la cabeza fría en ese momento.

Me sorprende hasta a mí. Era o eso que hice, con resultados, actuando de manera coherente, responsable y con cabeza; o empezar a gritar y a insultarles e irme sin nada, como miles de veces debe de pasar. Juegan con la noche, con el hecho de que puedas haber bebido un par de copas, de que mañana no te acuerdes... pero no era mi caso. Acababa de salir de una cena, no había tomado nada, estaba en mi barrio...

Fuiste muy responsable.

Sí, era una causa, desde el principio. Conozco a mucha gente migrante que está a la defensiva porque ha vivido mucho racismo anteriormente. No era mi caso, yo nunca había sentido rechazo. Pero eso era tan claro, contra mi persona, contra mi origen étnico, que no podía obviarlo. El portero me dijo "vas a tardar mucho, esto no va a llegar a ninguna parte". Y yo le contesté que aunque tardara 15 años, nos veríamos las caras.

Y finalmente le viste la cara. ¿Cómo la tenía?

Ni me miraba. Yo creo que había un juego psicológico. Que el fiscal me dijera "mírale y dime que ha sido él" formaba parte de su castigo. Yo lo necesitaba. No me hubiera gustado estar en su lugar. Tal como dije en el juicio, yo no tengo nada en contra de esas personas. Quería que se juzgara el acto y la decisión de actuar así. Quería saber quién había tenido la osadía de decidir en el año 2014, en plena Rambla de Barcelona, que no entrarían personas de una nacionalidad concreta a un local de ocio.

¿Qué sentencia esperas?

No tengo claro que sentencia espero. Lo que quería ya lo he hecho, que es pelear y llegar hasta el juicio. Sólo con que ellos se levantaran estos días y tuvieran que estar planeando cómo defenderse, cómo excusarse, sólo este dolor de cabeza, ya es un castigo. Me gustaría que la sentencia fuera ejemplar, como mínimo para el jefe del local y para sus compañeros de oficio. Y eso teniendo en cuenta que yo no lo he pasado tan mal como lo podrían haber pasado otras personas. A mí ni me interesaba la sala, ni iba de fiesta, ni me encantaba la música que iba a ver. Otro podría haber estado con su mujer, con su familia, con sus amigas, esperando el concierto de su vida o en una situación mucho más emocional. Cuando sientes que formas parte

de una sociedad de segunda clase, empiezas a volverte un poco loco.

¿Te sentiste ciudadano de segunda?

Sí, directamente. El mensaje era "no entras porque eres marroquí". E insisto, que yo he trabajado mucho tiempo en el mundo de la música y había visto en otras ocasiones a gente que no entraba en los locales por su código de vestimenta o por su estado de embriaguez. ¿Pero por ser marroquí? Nunca. Esa fue la única vez que me sentí así.

¿Qué soluciones propones más allá de la vía judicial?

Después de esta experiencia, ya casi soy experto en derecho de admisión. Y la normativa es clara. Cada local debería tener sus requisitos de admisión colgados en la puerta del local, y estos no pueden ser discriminatorios. Esta ciudad es grande y multicultural, no hagamos de ella un pueblo de Hamburgo en los años de Hitler.

¿Qué te llevas de este proceso?

Primero me llevo el haber descubierto a una entidad que me ha apoyado y, como le dije a la coordinadora, me ofrezco el resto de mi vida para lo que haga falta. La justicia es super lenta. Si lo sabíamos, lo confirmamos. Y veo como el tema se sigue tratando como algo no grave, cuando para muchas personas sí lo es. ■

FITXA DEL CAS

Vuit famílies expulsades d'un càmping per ser d'ètnia gitana

2002 | Serveis Privats

Descripció

Vuit famílies d'ètnia gitana són expulsades d'un càmping per part de la gerent, per incomplir, suposadament, la normativa del càmping. Membres de les famílies interposen una denúncia a la gerent per discriminació, ja que els arriba a dir que no vol gitanos al càmping per no perdre clients.

Via de resolució

Denúncia per la via penal

Estat del cas

Tancat (2004)

Per què és rellevant?

La població d'ètnia gitana és invisibilitzada en molts sentits, fins i tot també quan es parla de racisme. Massa sovint associem el racisme als moviments migratoris, i no tenim en compte el racisme de persones no blanques nascudes aquí o l'antigitanisme que pateix el poble gitano, que fa més de 600 anys que conviu amb el poble paio i la resta de pobles de Catalunya. Molt probablement, la impunitat que va tenir aquest cas l'any 2002 és la mateixa que tindria avui, 15 anys més tard. Poc han canviat les coses pel que fa a la percepció que la ciutadania i els jutjats tenen de les persones gitanes, amb qui es relacionen poc.

La gerent d'aquell càmping va tenir el privilegi de verbalitzar-los amb tota tranquil·litat el prejudici infundat que tenia, el qual va semblar-li raó suficient per negar-los l'accés al càmping. Aquest estigma es va traslladar també als jutjats, on es va invisibilitzar l'actuació discriminatòria i es va justificar l'expulsió en base a unes queixes i unes males actuacions que van donar-se per sentades, en tant que quedaven alineades amb l'estereotip del «gitano agressiu i maleducat», i no es van investigar.

RELAT

"No quiero gitanos en el camping para no perder clientes"

L'Agost del 2002, la família del Sr. P. juntament amb set famílies més estan de vacances en un càmping de l'Ametlla de Mar. La família del Sr. P., formada pel matrimoni del Sr. P. i la Sra. J. i els seus tres fills, tots d'ètnia gitana i amb nacionalitat espanyola, juntament amb una altra família, estiuejaven al càmping des de feia nou i cinc anys, respectivament. En tots aquests anys no havien tingut mai cap problema de convivència ni tampoc amb els treballadors del càmping.

La família del Sr. P. juntament amb altres famílies d'ètnia gitana entren al càmping el 4 d'agost del 2002 amb tota normalitat. Dies després arriben en el mateix càmping més famílies d'ètnia gitana, sent un total de vuit famílies. L'arribada d'aquestes últimes famílies no va agradar la gerent, en paraules del Sr. P.: "Des del principi no van ser ben rebuts i els van instal·lar en uns terrenys

que no estaven adequats". El Sr. P. també especifica que els anys anteriors hi havia un altre gerent amb el que no hi havia hagut cap conflicte a diferència de la gerent d'aquell any, amb qui no havien mantingut cap contacte anteriorment.

A data 12 d'Agost del 2002, la gerent comunica a les vuit famílies d'ètnia gitana allotjades al càmping que havien de marxar en un termini de 24 hores. El motiu que comunica la gerent per justificar l'expulsió de les famílies és per queixes d'altres campistes afegint "que no volia gitanos en el càmping per no perdre clients". No s'havia produït cap tipus de mediació ni d'avís previ per alertar del suposat mal comportament d'aquestes famílies.

Quan es va produir l'avís d'expulsió, no es va fer amb les mínimes garanties de defensa, ja que no es va comunicar a les famílies de què

se les acusava ni de quines persones específiques hi havia queixes. En segon lloc, no es va avisar les autoritats locals per procedir amb les queixes a nivell formal com tampoc per mediar amb l'expulsió. I per últim, no es va donar la possibilitat a cap de les famílies d'escriure en el llibre de reclamacions. Aquests van marxar el dia 13 d'Agost del 2002. La mateixa tarda, la gerent assisteix a la policia local de l'Ametlla de Mar per denunciar unes amenaces verbals per part d'alguns membres, també sense especificar de quines es tracta.

El 14 d'Agost del 2002, El Sr. P. i una altra persona assisteixen a SOS Racisme Catalunya per denunciar el succeït. Aquests neguen les acusacions per part de la gerent ja que sempre han mantingut bona relació amb altres campistes. De fet, presenten firmes de suport per part d'alguns campistes i denuncien el tracte discriminatori per part de la gerent pel fet de ser d'ètnia gitana. El procés judicial va iniciar-se el 17 de març del 2003 i va culminar el 2 de desembre de 2003 amb la celebració d'un judici de faltes arran de la denúncia del Sr. J. i set persones més que acusaven la gerent per vexació injusta. El 7 de Gener del 2004 es va emetre la sentència, on es va absoldre la gerent. La sentència es basa en el suposat comporta-

ment de les famílies en no complir la normativa del càmping i, per tant, dóna validesa a les acusacions de la gerent i al testimoni d'algunes treballadores, sense que hi hagi proves que ho testifiquin. Així doncs, la sentència es veu justificada l'expulsió de les vuit famílies i s'explicita que l'ètnia gitana no va ser un factor determinant per la seva expulsió. ■

Discurs d'Odi

Tipologia que recull les situacions de Discurs d'Odi en diferents espais i mitjans

FITXA DEL CAS

La lluita judicial contra la Llibreria Kalki i la Llibreria Europa

1996 i 2003 | *Discurs d'odi*

Descripció

La Llibreria Europa i la Llibreria Kalki eren importants centres de promoció de la ideologia neonazi, on es produïen i es distribuïen materials d'apologia de l'odi, negació i justificació de l'Holocaust. Mossos d'Esquadra les va intervenir en diverses ocasions i els seus responsables van ser jutjats, però en alguns casos els processos legals han arribat a debilitar les eines legals de lluita contra l'extrema dreta. Actualment, la Llibreria Kalki està tancada però els seus responsables absolts. La Llibreria Europa ha estat en funcionament en tot moment, tot i que el seu propietari va estar empresonat. El juliol del 2016 va ser finalment clausurada.

Via de resolució

Via Penal

Estat del cas

Tancats

Per què és rellevant?

SOS Racisme es va implicar en els procediments jurídics contra ambdues llibreries perquè es considerava un fet imprescindible frenar l'activitat de proselitisme i difusió del nazisme, així com la persecució penal dels seus responsables, per lluitar contra el racisme i l'extrema dreta. Però ha estat una batalla plena d'obstacles i de frustracions, en què tot moment s'ha jugat entre la llibertat d'expressió i la incitació a l'odi i a la vulneració de la dignitat humana.

Es van identificar mancances legals, com els límits de l'article 510 del Codi Penal. Les decisions jurídiques, com la sentència del Tribunal Constitucional declarant inconstitucional el delictes de negació de l'Holocaust, afeblia encara més les eines de lluita legal. I la decisió del Tribunal Suprem d'absoldre els condemnats de la Llibreria Kalki, va donar una estacada mortal a les vies legals per lluitar contra l'extrema dreta a l'Estat espanyol.

En el moment en què a Europa el Tribunal Europeu de Drets Humans i el Consell d'Europa estaven establint antecedents importants¹ per frenar la difusió de l'odi, la jurisprudència de l'Estat espanyol anava en el camí contrari.

La reforma del Codi Penal el 2015 va permetre definir millor l'article 510 i la penalització del delictes d'odi al Codi Penal, facilitant (al menys en el paper) la lluita davant de situacions com ara les de les llibreries Europa i Kalki. D'altra banda, la nova redacció d'aquest article té encara significatius marges de millora, així com la resta del marc normatiu antidiscriminatori de l'Estat. Sense parlar de la interpretació que sovint fiscals i poder judicial fan d'aquesta normativa.

Una nota d'esperança l'ofereix un cop més la societat civil, els col·lectius antiracistes i antifeixistes que lluiten pels seus drets, així com l'acció d'alguns actors de la justícia, com és el cas de la Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació de Barcelona.

1. La "famosa" sentència *Feret vs Bèlgica* del TEDH (un anàlisi del la sentència és disponible en: <http://repositorio.gobiernolocal.es/xmlui/bitstream/handle/10873/662/10%20QDL%2022%20ES-trib%20euro.pdf?sequence=1>) i la Recomanació general 15, relativa a la lluita contra el discurs d'odi, de la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N15/REC-15-2016-015-SPA.pdf).

RELAT

Lluita judicial contra l'extrema dreta: frustració i perseverança

La Llibreria Europa i la Llibreria Kalki van ser dos centres de distribució d'ideologia neonazi vinculades a associacions il·legals de la mateixa ideologia. Amb els anys, s'han convertit en dos símbols de la difusió del nazisme a Barcelona i del proselitisme juvenil, però també de la lluita contra l'extrema dreta des dels moviments socials antifeixistes. SOS Racisme hem estat implicats en els dos processos judicials per intentar clausurar l'activitat i condemnar els seus ideòlegs. Però el camí de la justícia ha estat dilatat i frustrant. Fem un repàs cronològic veient també les conseqüències judicials.

1996_ [LL.E.]_ Els Mossos d'Esquadra intervenen, per ordre judicial, la Llibreria Europa, situada al barri de Gràcia de Barcelona. Era propietat de Pedro Varela que, des d'allà, editava i comercialitzava llibres i diversos materials d'ideologia

nazi i revisionista de l'Holocaust. Molts d'aquells llibres estaven prohibits a altres països europeus. Al registre també es van trobar llistes de persones de religió jueva i polítics residents a l'Estat espanyol i l'estranger. Pedro Varela és conegut a nivell internacional per la seva ideologia neonazi i ultradretana. Va ser el president de CEDADE, Círculo Español de Amigos de Europa, organització que en un primer moment es finançava amb l'activitat de la llibreria.

1998_ [LL.E.]_ El Jutjat Penal número 3 de Barcelona condemna a Pedro Varela a 3 anys de presó per l'article 510 del Codi Penal i a 2 anys per l'article 607.2 del C.P. SOS Racisme Catalunya i Amical de Mathausen i altres camps estem personats al cas com acusació popular. El condemnat recorre la sentència a l'Audiència Provincial. I aquesta institució planteja al Tribunal Cons-

titudinal una qüestió d'inconstitucionalitat, que no es resolrà fins 9 anys més tard.

Mentrestant, la llibreria continua oberta i organitzant activitats, com conferències de revisionistes, líders d'organitzacions d'extrema dreta com el Ku Klux Klan, persones perseguides a nivell internacional.

2003_ [LL. K.] Els Mossos d'Esquadra intervenen la Llibreria Kalki després d'una llarga investigació que s'inicià amb la localització d'un web que oferia material d'ideologia neonazi. Es van registrar la llibreria, la editorial Edicions Nova República i el domicili del propietari; en total es va intervenir molt material (llibres, banderes, etc.) neonazi, de negació i justificació de l'Holocaust i contra el poble jueu.

2004_ [LL.K.] Detenen els responsables del Círculo de Estudios Indoeuropeos (CEI), associació neonazi camuflada com entitat cultural sense ànim de lucre. Entre les persones detingudes es trobava el delegat de l'entitat, també propietari de la Llibreria Kalki. SOS Racisme Catalunya i Amical de Mathausen decidim exercir com acusació popular al procés judicial pels delictes d'incitació al genocidi, al racisme i a la discriminació.

La Llibreria Kalki va cessar la seva activitat per decisió dels propietaris.

2006_ [LL.E.] Mossos d'Esquadra tornen a intervenir la Llibreria Europa.

2007_ [LL.E.] El Tribunal Constitucional ressol la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada per l'audiència Provincial declarant inconstitucional part de l'article 607.2. A l'espera d'un nou redactat, deixa sense efectes penals la difusió d'idees o doctrines que neguessin el genocidi.

2008_ [LL.E.] L'Audiència Provincial de Barcelona rebaixa la condemna a Pedro Varela: el considera autor d'un delictes de genocidi segons l'art. 607.2 del CP però l'absol del delictes de provocació a la discriminació segons l'art. 510 per prescripció dels fets i per "no poder-se demostrar l'acció directa entre la difusió de la ideologia i la violència cap a col·lectius vulnerables".

En reacció a la sentència contra Pedro Varela i de la declaració del Tribunal Constitucional, considerat un pas enrere en la lluita contra el racisme i l'extrema dreta, les entitats socials de l'acusació, SOS Racisme i Amical de Mathausen, juntament amb Unión Romaní, la Coord. Gai-Lesbiana i l'Entesa judeo-cristiana de Catalunya, iniciem

una campanya sol·licitant la reforma de l'article 510 del Codi Penal. Amb l'objectiu que es condemnés el negacionisme i totes les expressions contràries als drets humans i doctrines generadores d'odi, i salvar un article que estava quedant buit de sentit.

2009_ [LL.K.] El mes de març es celebra el judici contra els 4 imputats pel cas de la Llibreria Kalki i a principis d'octubre es notifica la sentència: condemnem els acusats amb penes de 3 o més anys de presó i una multa de 2,100€ pels delictes de: justificació del genocidi nazi, segons l'art. 607.2 del C.P., provocació a la discriminació i a l'odi i a exercir la violència contra grups per motius racistes, previst a l'art. 510.1 del C.P., i per associació il·lícita creada per fomentar l'odi i la discriminació, previst a l'article 515.4.5 i 517 del C.P. L'acusació valora positivament la sentència, especialment que el Tribunal hagi considerat dos delictes diferents, la justificació del genocidi i el foment de l'odi i la discriminació. Els condemnats presenten un recurs de cassació al Tribunal Suprem contra la sentència.

2010_ [LL.E.] Acusat per la Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació, Pedro Varela és condemnat de nou per genocidi. Com tenia una condemna anterior, entra a presó.

Però la llibreria continua en funcionament.

2011_ [LL.K.] El Tribunal Suprem s'enfronta per primer cop a un cas de discriminació i incitació a l'odi racista i finalment absol els 4 acusats, amb un vot particular. La sentència suposa un cop molt fort a la lluita contra el racisme i l'extrema dreta, ja que obre les portes a la impunitat d'aquells que difonen odi racial sota la llibertat d'expressió i es tem que generi jurisprudència per altres casos de discurs d'odi oberts aleshores, contra els polítics Josep Anglada (PxC) i Xavier Garcia Albiol (PP). L'acusació particular presentem recurs d'empara al Tribunal Constitucional, però no és admès a tràmit.

2012_ [LL.K.] Davant la impossibilitat de continuar el procés dins el marc normatiu estatal, SOS Racisme Catalunya i Amical de Mathausen denunciem l'Estat espanyol davant el Tribunal Europeu de Drets Humans per l'absolució del cas de la Llibreria Kalki. Però no ens acceptem la demanda.

2015_ Es reforma el Codi Penal i es reescriu l'article 510 i el 607.2, tipificant com a delictes la negació de l'Holocaust. A més, s'inclou la responsabilitat jurídica, no només física, el que permet condemnar associacions per la seva activitat.

2016_ [LL.E.]_ Es torna a escorcollar la Llibreria Europa i el domicili de Pedro Varela. Es confisquen més de 5.000 llibres, Mossos d'Esquadra van fer informes exhaustius de 31 volums que podien constituir delictes. Per l'altra banda, l'Ajuntament de Barcelona va trobar que la llibreria estava funcionant sense llicència. Aquest fet, sumat a la reforma del Codi Penal, va permetre tancar la llibreria per primera vegada en 20 anys de lluita legal. Pedro Varela està acusat de nou de promoció de l'odi, negació de genocidi i associació il·lícita. ■

FITXA DEL CAS

Acció judicial contra un polític racista

2010 | *Discurs d'odi*

Descripció

Durant la campanya electoral a les eleccions locals del 2010, Xavier Garcia Albiol, candidat pel Partit Popular de Catalunya, va utilitzar el discurs racista i les injúries contra el col·lectiu gitano-romanès com a estratègia política. Era una actitud que havia mostrat des de feia anys, però la intensitat d'aquestes manifestacions i les perilloses repercussions socials que podien tenir, ens van fer decidir a iniciar una querrela per delictes d'incitació a l'odi i a la discriminació i per injúries.

Via de resolució

Denúncia per la via penal

Estat del cas

Obert. Pendent de la comunicació del TEDH

Per què és rellevant?

Des de SOS Racisme es considera indispensable utilitzar les eines que l'Estat de Dret posa al nostre abast per condemnar les actituds que instiguen a l'odi i frenar l'augment del racisme i la xenofòbia. On no arriba el sentit comú i la responsabilitat política, el sistema judicial ha de donar una resposta al patiment de les persones que els pateixen. A més, considerem que la difusió de discurs d'odi des de l'amplificador que donen els partits o les estratègies polítiques, incrementa la seva repercussió i, per tant, la seva gravetat, com recorda el Consell d'Europa¹.

Xavier Garcia Albiol va ser el primer polític espanyol jutjat per un possible delictes de discurs d'odi. Malauradament, la sentència absolutòria deixa desemparada l'acció judicial contra el discurs d'odi i l'atac a col·lectius dirigit contra col·lectius socialment i estructuralment discriminats en el nostre país. Demostra la feblesa de la justícia espanyola en la protecció dels drets humans.

1. En la Recomanació general 15, relativa a la lluita contra el discurs d'odi, de la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N15/REC-15-2016-015-SPA.pdf).

I temem les conseqüències a nivell polític i social del missatge que emet aquesta sentència, emparant el discurs de l'odi si s'utilitza per motius electoralistes. En un context de creixement dels partits d'extrema dreta a diferents països europeus, aquesta sentència ofereix un molt mal auguri. Tot i les dificultats del procés i el resultat decebedor, pensem que utilitzar les eines que ens dona l'Estat de Dret per denunciar tot tipus de delictes d'odi, inclòs el discurs d'odi cap col·lectius

RELAT

Garcia Albiol, el primer alcalde assegut al banc dels acusats per delictes d'odi

Un cap de setmana del mes d'abril del 2010, Xavier Garcia Albiol, líder del Partit Popular a Badalona, acompanyat de la líder del partit a Catalunya, Alícia Sánchez-Camacho, es passejaven per un mercat local en plena acció de campanya electoral. Entre les persones que s'anaven creuant repartien uns fulletons de propaganda que incloïen propostes referents a seguretat i delinqüència. En aquest material es podia llegir el text "No queremos rumanos" i vinculava delinqüència, incivisme i inseguretat al col·lectiu gitano-romanès.

Garcia Albiol portava anys utilitzant el discurs racista en les seves intervencions públiques com a estratègia política. Sent un personatge molt mediàtic, les seves intervencions tenien un gran calat entre la població, especialment en aquells barris on la convivència estava més malmesa i sent els ciutadans i ciutadanes gitano-romanesos un dels grups diana

dels discursos d'odi. Tenint en compte el seu càrrec públic, aquestes accions eren d'una gran irresponsabilitat.

Després d'aquesta acció de difusió al carrer, Garcia Albiol va continuar promovent l'odi amb declaracions racistes a mitjans de comunicació i a mítings. Per exemple, el 16 d'abril va dir a Canal Català: "Los rumanos son una plaga y suponen una lacra para la ciudad", "han venido únicamente para ser delincuentes". "Puede haber uno u otro que viva de la chatarra, pero la mayoría roba y son responsables de casi todos los delitos que se cometen en La Salut y Llefia", entre moltes altres declaracions.

Alertades pel perill que suposava aquesta actitud per la pau i la convivència social, vam decidir prendre mesures legals. SOS Racisme i la Federació Catalana d'Associacions Gitanes (FAGIC) vàrem presentar una querrela en exercici d'acció popular

per denunciar la comissió d'un delictes relatiu a l'exercici dels drets fonamentals i llibertats públiques, tipificat als articles 510 i 607.2 del Codi Penal.

La querella contra el polític popular va ser arxivada fins a dues vegades pel jutjat d'Instrucció núm.2 de Badalona. Però l'Audiència Provincial de Barcelona va ordenar admetre la querella, tot recollint que si bé existeix un conflicte entre l'art. 510 i la llibertat d'expressió, com ja havia recollit el Tribunal Constitucional, era necessari investigar si els fets eren delictius.

Finalment, es va celebrar el judici el 20 de novembre del 2013, acusat dels delictes d'instigació a l'odi i la discriminació i injúries contra col·lectius. Havien passat 3 anys dels fets i Albiol ja havia aconseguit l'alcaldia de Badalona, la segona ciutat més gran de Catalunya. Pel camí, la FAGIC es va desvincular del cas i ens vam mantenir SOS Racisme Catalunya com a acusació popular. El manifest "Discurs racista, no en el nostre nom!" va recollir centenars d'adhesions de persones a nivell particular, d'entitats i federacions.

Des de l'entitat consideràvem que seure a Garcia Albiol al banc dels acusats per donar explicacions davant el jutge ja era una fita i un misatge clar sobre el límit de la lliber-

tat d'expressió i les conseqüències del discurs de l'odi. Però perseguíem la seva condemna.

Malauradament, el jutge va absoldre el polític. Va descartar el delictes d'instigació a l'odi, la discriminació i la violència (art. 510 del C.P.) basant-se en la restrictiva jurisprudència estatal. En la mateixa línia, el jutge menciona la dificultat que suposa per un jutge del Penal sentenciar a contra-corrent del Tribunal Suprem, fet que deixa en evidència que les entitats socials teníem raó quan consideràvem que l'absolució dels condemnats per la Llibreria Kalki afectaria negativament els processos de delictes d'odi que teníem en curs.

El jutge justifica les accions de Garcia Albiol perquè els fa "sense intenció d'injuriar-los" i sense motivació racista, només amb l'objectiu de captar vots. Un fet que, si pel jutge és exculpatori, per l'entitat incrementa la gravetat dels fets. Decebudes per la sentència, fem un recurs d'apel·lació a l'Audiència Provincial i esgotem totes les vies legals fins arribar al Tribunal Europeu d'Estrasburg. Encara estem a l'espera de saber si accepten el cas a tràmit. ■

Drets Socials

*Tipologia que recull les situacions
Discriminació en l'accés als
Drets Socials*

FITXA DEL CAS

Nou contracte de lloguer per empadronar-se

2010 | *Drets Socials: empadronament*

Descripció

La Sra. S. viu a Breda a un pis de lloguer, el contracte del qual està al seu nom, però quan vol empadronar al seu company es troba amb dificultats: l'ajuntament li demana una autorització del propietari del pis, un requisit que no està recollit a l'ordenança municipal. Consulta a la immobiliària que li respon que no li donarà l'autorització de la propietària i que cal fer un nou contracte on constin tots dos.

Des del SAiD és una queixa directa a l'Ajuntament de Breda denunciant que es tracta d'una discriminació i que aquest requisit no consta a la normativa municipal i tampoc a la Llei de Bases del règim local. Arrel de la denúncia l'ajuntament decideix modificar l'ordenança municipal incorporant aquest requisit amb caràcter general, restringint així l'accés al padró a tota la ciutadania. L'ajuntament, a través d'un acord del Ple Municipal desestima les al·legacions presentades pel SAiD. Aleshores es tramita una queixa al Síndic de Greuges demanant la seva actuació davant l'Ajuntament de Breda que no està complint les seves obligacions de respecte dels drets fonamentals de la ciutadania. El Síndic fa arribar a l'ajuntament les indicacions sobre com ha de ser l'empadronament, unes recomanacions que el consistori acaba assumint.

Via de resolució

Intermediació del SAiD: queixa administrativa i queixa Síndic de Greuges

Estat del cas

Tancat

Per què és rellevant?

Les dificultats d'accés al padró són habituals, tot i que suposen una greu problemàtica principalment per dos motius. Perquè qui exerceix la discriminació és la pròpia administració, incomplint així la seva responsabilitat en el respecte, protecció, defensa i garantia dels drets de la ciutadania. A més, no accedir al padró suposa una limitació en la resta de drets, com és l'accés a l'educació o a la salut.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Dificultar el padró inicia una cadena de vulneració d'altres drets

Què és el padró?

El padró municipal és el registre administratiu en el que s'inscriuen totes les persones que resideixen en un municipi. **Empadronar-se és un dret i una obligació per a tothom, sigui quina sigui la nacionalitat i la situació administrativa.** És obligació dels ajuntaments empadronar a totes les persones que viuen en el municipi, també l'ha d'oferir i garantir aquest dret a les persones que no tenen domicili fix. Dificultar l'empadronament de veïns i veïnes del municipi suposa inhibir-los de les seves obligacions i drets respecte l'administració local. A més té conseqüències greus en l'accés a drets universals i en la planificació de la política pública municipal, ja que no es compta amb la informació real de la població.

La Llei 7/1985 Reguladora de les Bases del Règim Local és la que

recull, majoritàriament, el marc normatiu de l'empadronament. L'article 15 diu que "*Tota persona que viu a Espanya està obligada a inscriure's al Padró del municipi on resideix habitualment*". L'article 16 indica que "*el padró municipal és el registre administratiu on consten tots i totes les veïnes del municipi*". Tenint en consideració el reglament que desenvolupa aquesta llei (Reial Decret 1690/1996), l'ajuntament podrà comprovar la veracitat de les dades consignades pels veïns i veïnes, exigint la presentació, entre d'altres, del títol que legitimi l'ocupació de l'habitatge (art.59.2), però no atribueix a les administracions locals cap competència per jutjar qüestions de propietat. És per això que, tal com estableix la Resolució de 16 de març de 2015 per la que es dicten instruccions tècniques als ajuntaments sobre gestió del Padró Municipal, aquest títol pot ser una escriptura de propietat o un con-

tracte d'arrendament, però també un contracte de subministrament d'un servei de l'habitatge (aigua, gas, electricitat, telèfon, etc.); malgrat és l'ajuntament qui te la potestat d'acceptar aquests altres documents, fetes les comprovacions oportunes. Aquest és un canvi important respecte a l'anterior resolució que no ho establí com una decisió de l'ajuntament. S'obre, així, la porta a la discrecionalitat de cada municipi i a l'enduriment de les condicions per accedir a l'empadronament.

Persones estrangeres i padró: més entrebancs

No obstant, la diversitat de criteris dels ajuntaments en la inscripció al padró, i en concret de les persones d'origen estranger en relació a les dades d'identificació personal i acreditació del domicili habitual, són una pràctica molt normalitzada. Fet que **no només suposa una discriminació en l'accés al padró, sinó que també en relació a altres drets i serveis bàsics com són la sanitat, l'escola o els serveis socials**. El Síndic de Greuges de Catalunya recomanava, en un informe extraordinari de gener de 2008 (*La gestió municipal de l'empadronament dels immigrants*) unificar els criteris emprats pels ajuntaments en la gestió de l'empadronament

de persones migrades per complir amb el principi constitucional de seguretat jurídica que els permeti a la ciutadania conèixer les expectatives de dret que tenen en les seves relacions amb el padró municipal, evitant al mateix temps situacions de desigualtat en funció del municipi de residència.

Una altra qüestió que afecta a l'empadronament, sobretot de les persones que estan en situació administrativa irregular, és la disposició addicional setena de la Llei de bases de règim local, que permet l'accés de la policia a les dades del padró en exercici de les seves competències en matèria d'estrangeria i sota determinades circumstàncies. Es tracta d'una situació que pot generar desconfiança i por a que es pugui iniciar un procés d'expulsió. Sobre aquesta qüestió el Síndic, a l'informe citat anteriorment, recomana als ajuntaments que procedixin a un seguiment puntual i exhaustiu del nombre d'accessos policials i del tipus de dades consultades.

És adient fer referència al que va passar a Vic al desembre de 2009, quan el consistori (governat per CIU, PSC i ERC) va anunciar un canvi de criteri en l'empadronament de les persones estrangeres, que es concretava en que aquestes haurien de garantir la seva situació

administrativa regularitzada, i que en cas contrari el consistori delatària aquestes persones a la policia nacional, encarregada d'obrir els expedients d'expulsió. L'anunci va generar reaccions de rebuig social, i també per part de les institucions i fins i tot de les direccions d'alguns dels partits que a nivell local havien impulsat el canvi. Però, també, van haver-hi ajuntaments, partits i col·lectius que van aplaudir la mesura. A finals de gener de 2010, després que l'Advocacia de l'Estat publicés un informe contrari a la mesura, l'ajuntament de Vic va aturar la seva implementació.

Principals problemàtiques detectades amb el padró

- Relacionat amb la manca d'unificació de criteris, cada municipi acaba regulant el funcionament del seu padró, per tant cal consultar sempre la normativa local per conèixer els requisits. Fet que, també, dificulta una visió àmplia de la problemàtica, ja que cal tenir en compte la casuística.

- La dificultat i/o impossibilitat de constar al padró municipal significa o pot significar, com hem recollit abans, una cadena de vulneracions d'altres drets, ja que el padró és imprescindible per accedir a serveis públics bàsics com són la sanitat,

l'escola o els serveis socials. Més enllà de la privació de drets fonamentals aquesta manca d'accés suposa una major vulnerabilitat i risc d'exclusió social.

- No tots els municipis recullen la possibilitat d'empadronar-se sense domicili fix, tot i que està previst a la normativa. I a més també es donen casos en que tot i difondre l'opció d'empadronament sense domicili fix, aquesta no acaba sent efectiva.

- La discrecionalitat en la documentació per acreditar les dades necessàries del padró suposa a la pràctica que per a moltes persones sigui més costós i fins i tot impossible aconseguir formar part del registre. En aquest aspecte és rellevant fer referència a que, segons l'article 511 del Codi Penal, el particular encarregat d'un servei públic que denegui a una persona una prestació a la qual tingui dret per raó de la seva ideologia, religió o creences, la seva pertinença a un grup ètnic, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, malaltia o minusvàlida, estarà incorrent en un delictes.

- La manca d'informació de la ciutadania afavoreix les situacions de discrecionalitat i el no coneixement dels propis drets suposa una major indefensió dels veïns i veïnes davant aquestes discriminacions

- Les administracions locals no compleixen sempre les seves obligacions, manquen campanyes d'informació i promoció de la inscripció al padró, posant de relleu que és un dret i deure per a la ciutadania

- Quan el padró no pot oferir informació real i actualitzada sobre les característiques demogràfiques de la població, es veu afectada l'elaboració de polítiques públiques, ja que manca un coneixement exhaustiu de les necessitats de la realitat municipal ■

FITXA DEL CAS

Li retiren la custòdia de les seves filles per una falsa acusació d'ablació

2012 | *Drets Socials: salut*

Descripció

El mes d'octubre, la Sra. F.D. viatja al seu país d'origen, Guinea Conakry, perquè la seva família conegui les seves dues filles, de 3 i 5 anys. En tornar, a la filla gran li fa mal el cap i té picor als genitals, la seva pediatra l'inspecciona i li dona un tractament mèdic adequat. Als pocs dies, la nena es queixa durant l'hora del menjador. La monitora del col·legi sospita que potser li han practicat ablació. Ho comenta amb la directora del centre i activen el protocol contra l'ablació genital femenina. Avisen la treballadora social del CAP i porten la nena al metge a que la revisin de nou. En aquesta segona exploració, la mateixa pediatra que l'havia atés d'urgències, determina que hi ha ablació de clitoris i llavis. Avisen a la família perquè portin a visitar a la filla petita, sense donar-li cap explicació. Durant l'exploració, es repeteix el diagnòstic. El dia següent, la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAIA) dicta la suspensió de la potestat dels pares, recullen les nenes al col·legi sense avisar la família i les van internen a un centre. Mentrestant, Mossos d'Esquadra crida a la Sra. F.D. i el seu marit a comissaria i, sent aquesta la primera vegada que els informen de la situació, els detenen acusats d'haver practicat ablació a les seves dues filles. Als 8 dies, les nenes són visitades a un hospital especialitzat sense detectar cap anomalia. Tanmateix es practica una segona exploració a un segon centre, amb idèntics resultats. En conseqüència, els pares recuperen la custòdia de les nenes després de 10 dies separats. Al desembre la família, amb l'assessorament del SAiD, denuncia la doctora per negligència professional i actitud racista i discriminatòria. Però l'arxiven. Posteriorment, presentem una reclamació de responsabilitat patrimonial, que sí té èxit.

Via de resolució

Denúncia per la via administrativa: Contenciós administratiu

Estat del cas

Obert. Pendent d'acordar import de la indemnització

Per què és rellevant?

Aquest cas va ser la primera vegada que el SAiD inicia una reclamació patrimonial contra l'administració pública i que arriba a un procés de Contenciós Administratiu reclamant uns fets de greus repercussions per la família. Aquesta experiència ens ha permès incorporar aquesta via com una eina més per restablir i subsanar els drets de les persones afectades per discriminacions racistes.

Per altra banda, amb aquest procés estem qüestionant que l'aplicació del protocol contra l'ablació genital femenina sigui realment efectiu, i en canvi, dubtem que no estigui contaminat per prejudicis racistes. L'acusació contra els pares, la seva detenció i la retirada de la custòdia de les menors s'efectua de manera immediata, i es fa en base a l'argumentació de persones no especialistes: la sospita de la monitora de menjador i l'informe de la metgessa, dues professionals sense coneixements del tema. I, en el cas de l'equip docent, amb un total desconeixement de les conseqüències de l'activació del protocol.

RELAT EN PRIMERA PERSONA

“Me considero una activista, no voy a parar de luchar nunca”

Cuando te acusan de algo que no es cierto, y por ello son capaces incluso de quitarte tus hijas pequeñas, te sientes sin fuerza. Uno se siente discriminado y sin saber hasta donde va a llegar esta situación. Porque si se creen la mentira, es como si no existiera la verdad. Pero según va pasando el tiempo y se demuestra que la acusación es falsa, recuperas la confianza en el entorno y en la justicia.

En el momento te quedas parada y pierdes la confianza en las personas que representan la justicia: la policía, la DGAIA. Dudas que la gente te crea cuando explicas la realidad. Te ves desesperada y rechazada. Pues incluso hay lugares donde me acercaba para buscar vías de salida, y sentía que lo único que querían era que me fuera, como si me tuvieran miedo. Como si fuera una delincuente. Y eso duele profundamente cuando sabes que no es así, que todo está construido sobre una mentira.

La situación te convierte en una persona extraña, pues no conoces nada de los lugares donde llevabas años conviviendo. Por ejemplo, el colegio de las niñas. Después de años yendo allí, de conocer el equipo... te das cuenta que realmente no les conocías. Ni ellas a ti. Y nunca les vuelves a ver de la misma manera.

También te convierte en desconfiada. Yo seguiré siendo la misma y actuaré de manera correcta como siempre. Pero ya he perdido la confianza en que por hacer las cosas bien no tendré problemas. Porque he visto que no es así.

Son situaciones que no se olvidan nunca. Lo podemos asumir y aceptar, y seguir viviendo sobre ello. Pero nunca se olvida.

“¿Qué hago yo aquí?” es algo que se te plantea después de estar a punto de perder a tus niñas. Dudas de

si este país es el lugar donde hacer crecer la familia que sueñas. Pero las injusticias existen en todas partes y hay que luchar para eliminarlas. Me considero una luchadora, una activista, y no voy a parar de luchar.

En todo momento he tenido claro que a mí esto me ha pasado por ser otro tipo de persona. Lo que me sucedió fué provocado por el racismo del equipo educativo y por la falta de formación y falta de profesionalidad de los médicos.

Muchas familias han viajado siempre y no ha pasado nada. En cambio a mí sí. Si yo hubiera sido francesa o española, el equipo educativo no habría reaccionado de esta manera y no se hubiera despertado la duda, ni iniciado el protocolo. Racismo no es únicamente odiar otra raza; es considerar otra persona de una manera determinada porque es de otro lugar. Es juzgar basándose en unos prejuicios. Y eso no implica ser mala persona. Pero afecta a las personas con las que te relacionas. Esto puede llevar a pensar "Fatoumata, como es de Guinea, es capaz de practicar ablación a sus hijas" cuando no lo pensarían de las familias bolivianas o catalanas del cole. Por eso afirmo que el equipo docente del colegio actuó de manera racista.

Pero lo peor fue la falta de profesionalidad de la doctora. Está demostrado que sí hay gente que sabe lo que hace, y por eso recuperaré mis hijas y puedo explicar los hechos. Pero el protocolo contra la ablación genital femenina está hecho sin ningún tipo de previsión.

Es muy importante controlar el tema de la ablación, estoy de acuerdo. Pero en primer lugar hay que formar a la gente implicada, y después crear un protocolo. Pero si das responsabilidad a un profesional que no tiene conocimiento, se pueden generar errores con graves consecuencias. Como lo que me sucedió a mí. Por otro lado, en la creación de políticas como el protocolo, no están valorando los sentimientos de las posibles víctimas de falsas acusaciones o de los seguimientos tan exhaustivos que resultan incriminatorios. Cualquier madre que quiera viajar se la pone bajo el foco de la sospecha, como si no supiera decidir por ella misma qué es lo mejor para sus niñas, y se le imponga una guía que ha de decidir por ella.

Con estas acciones en realidad no están protegiendo los menores. Hay padres en otros países del mundo, incluso en los de origen, que no la practican aunque donde vivan no exista ningún protocolo contra la ablación genital. Otras personas

han recibido información de asociaciones que explican en los mismos países africanos las consecuencias de esta práctica. Existe aún la mutilación genital femenina, pero cada vez hay más familias que no lo practican. Pero en caso de los políticos de aquí, ¿quieren proteger sólo los niños que han nacido aquí o todos los niños?

Hay cosas horribles que pasan en España y en cambio se preocupan de cosas que pasan en otros países. Padres que matan a las madres y sus niños por tener la custodia. Niños que han de estar con padres sospechosos de violencia... ¿para eso no existen protocolos? Un niño que crece sin el calor del amor, no tiene futuro. Y estuvieron a punto de condenar a mis hijas a vivir así por dar demasiada responsabilidad a un profesional que no tenía conocimientos.

Que no vuelva a ocurrir.

Me gustaría que continuase aplicándose el protocolo, pero formando a profesionales para evitar hacer daño a más personas. Ante cualquier sospecha, que sea una persona experta quien lo tenga que confirmar antes de tomar medidas contra la familia. Simplemente con esto, se evitaría mucho sufrimiento. Cuando se alerta contra la ablación, sólo se habla del perjuicio legal.

Pero hay que insistir en el perjuicio personal, en la falta de placer en las relaciones sexuales y complicaciones en el parto, por ejemplo. Pues si no, si me voy de España lo haré igual si no he entendido las consecuencias negativas que supone.

En el aspecto personal, más allá de la indemnización que me han de dar (estas cosas no las curará el dinero), desearía que mis hijas lo superaran. Especialmente la mayor, pues continuamente se refiere a la situación y aún sufre.

Me gustaría que el equipo docente cambiara su manera de ver las cosas, que corrigiera su mirada hacia las familias. Y respecto a la doctora, más formación, si es que quiere seguir haciendo su trabajo sin hacer daño a nadie más. ■

FITXA DEL CAS

«Abstenir-se estrangers!»

2005 i 2014 | Drets Socials: habitatge

Descripció

El 2005 el Sr. R. buscava un pis de lloguer i a una web va veure que a la fitxa d'un dels pisos disponibles hi havia una clàusula: «Abstenir-se estrangers». L'OiD es posa en contacte amb la immobiliària, que argumenta que és un requisit de la propietària. Se'ls hi fa saber que amb un anunci d'aquestes característiques poden ser denunciats per un delictes de discriminació en la prestació de serveis. La immobiliària rectifica, es disculpa i retira l'anunci, també es compromet a no tornar a afegir aquest requisit.

Durant el 2014, el Sr. A. va patir una situació de discriminació mentre buscava un pis per llogar. Va escriure un mail a l'empresa mostrant el seu interès per un pis i aquesta va ser la resposta que va rebre: «el pis NO, la propietària no vol estrangers» Només com apunt: la nacionalitat del Sr A. és espanyola. Des del SAiD s'inicia una queixa administrativa que encara està oberta i amb la que s'ha evidenciat que des de l'administració (municipal, autonòmica i estatal) no s'està donant resposta a aquest tipus de discriminacions tot i que existeix una normativa que així ho regula.

Via de resolució

Intermediació del SAiD

Estat del cas

El del 2005, tancat. El del 2014, pendent de resposta per part de la Conselleria d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

Per què són rellevants?

La rellevància d'aquests dos casos recau en que es continuen donant, aquí hem destacat un del 2005 i un del 2014, i a dia d'avui continuem rebent denúncies similars. Les immobiliàries, justificant-se en la voluntat de les persones propietàries, comenten accions discriminatòries, tot i que això pugui suposar un delictes d'odi. Les diferents administracions que tenen la responsabilitat de protegir i garantir el dret a l'habitatge no actuen davant aquestes situacions.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Quan l'habitatge es gestionat des de l'àmbit privat, no se'l protegeix com a dret

Per aprofundir sobre la qüestió de la discriminació en l'accés a l'habitatge i sobretot per abordar la manca d'actuació de l'Estat a través de les diferents administracions, comptem amb la col·laboració de **Josep Granados, membre de SOS Racisme i advocat referent entre el 2011 i el 2016 del Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme de SOS Racisme.**

El dret a l'habitatge resta reconegut en múltiples textos normatius internacionals, estatals i autonòmics. Des de la Declaració Universal dels Drets Humans en el seu article 25, el Pacte Internacional de Drets Econòmics Socials i Culturals en el seu article 11, la Constitució Espanyola en el seu article 47 o a l'article 26 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. A Catalunya des de 2007 existeix la Llei per al dret de l'habitatge.

Tanmateix, el dret a l'habitatge és un dret en gran mesura desproveït de contingut, un dret en precari, un dret buit, ja que l'Estat no compleix els deures necessaris perquè es torni efectiu. Perquè delega l'adquisició d'habitatge a actors privats que, en l'escenari del lliure mercat, evidentment no procuren l'ús social del mateix sinó que persegueixen l'obtenció de rèdit econòmic. **L'habitatge no és avui un dret garantit, sinó un producte de mercat.**

En aquest escenari les persones migrants i les que tenen un fenotip concret han d'afrontar de forma permanent un problema afegit: la discriminació. Aquesta es caracteritza per les reticències que mostren determinades immobiliàries davant aquests col·lectius quan es mostren interessats en el lloguer d'un pis dels que gestionen. Se'ls hi atribueixen insolvència econòmica, comportaments depreda-

dors respecte a la conservació del pis, o directament les mateixes immobiliàries (o els propietaris que cedeixen la gestió del lloguer a aquestes) presenten animadversió cap aquestes persones. Les formes de discriminació van des d'exigir condicions especials que se suposa que no podran atendre (sol·lència i avals especials, per exemple), incrementar el preu amb la intenció de denegar indirectament aquesta opció, no mostrar l'habitatge sota excusa (informar que el pis ja està llogat sense ser cert, per exemple), publicar anuncis discriminatoris o finalment, mostrar pisos únicament en algunes zones (segregades) i amb determinades característiques (degradats). Les conseqüències d'aquests comportaments són, a més de la discriminació pròpiament, i per tant la vulneració en relació al seu dret a no ser-ho; que aquests col·lectius acabin residint en zones segregades limitant la seva capacitat de desenvolupament i residint en habitatges degradats de baixa qualitat. A més, això suposa la reproducció del prejudici i l'estigma, que provoca que es perpetui socialment.

La mateixa Llei 18/2007 del dret a l'habitatge, en el seu article 45, contempla aquestes problemàtiques quan estableix que són objecte específic de la seva acció protecto-

ra les situacions de discriminació directa i indirecta, l'assetjament immobiliari, la utilització d'infrahabitatge com a residència, la sobreocupació i qualsevol forma d'allotjament il·legal pròpia de situacions de vulnerabilitat social. La realitat és, tanmateix, que **l'administració no presenta mesures efectives per a combatre aquests tipus d'accions discriminatòries, tal i com demostren l'evolució dels casos que gestionem des del SAiD**. De fet, per no existir ni tan sols existeixen explícitament polítiques d'habitatge dirigides a persones migrants o per aquelles que pertanyen a col·lectius que pateixen discriminacions per origen nacional o ètnic. De la mateixa manera, no es detecta un discurs institucional valent i sense complexes per combatre idees i comportaments racistes que afecten al dret a l'habitatge. Per últim, resulta paradigmàtic que no existeixi política ni ajudes per a les persones en situació administrativa irregular, tot i ser el col·lectiu amb majors nivells de vulneració del dret.

El camí a recórrer és, consegüentment, encara llarg. Com concorden els experts, es precisa atendre la diversitat de problemàtiques residencials que pateixen aquests col·lectius, implicant al conjunt dels sectors públics i privats relacionats, a través de l'acceptació col·lectiva

de les necessitats residencials que presenten aquests i cal: adequar temporalment les polítiques d'habitatge a les diferents fases del projecte migratori; desenvolupar polítiques integrals d'intervenció; anticipar solucions i mitjans abans que els problemes apareguin amb major gravetat; evitar i corregir les situacions de segregació socioespacial i promoure la cohesió; eliminar la discriminació al mercat immobiliari; i aconseguir la participació de les minories discriminades en l'elaboració, desenvolupament, seguiment i control d'aquesta política amb la finalitat de millorar l'efectivitat de les mesures i actuacions desenvolupades. En definitiva, **es torna necessària una política d'habitatge per a la població que pateix discriminació racista que atengui la diversitat de problemàtiques en la consecució d'aquest dret**.

D'altra banda, i com s'ha fet referència anteriorment, a partir de la pràctica que desenvolupem des del SAiD hem detectat que el problema de fons en la discriminació en l'accés a l'habitatge, és que el dret a l'habitatge acaba sent gestionat des de l'àmbit privat (les immobiliàries), fet que comporta que la responsabilitat de l'estat vers la protecció i garantia d'aquest dret constitucional queda diluïda i no s'assumeix. Tal i com succeeix, per

exemple quan l'administració competent deriva aquestes situacions de discriminació cap a Consum.

Els darrers anys amb els casos que hem rebut sobre discriminació en l'accés a l'habitatge hem pogut constatar que ens trobem en un carreró sense sortida. **La manca de compromís polític per desenvolupar política pública per protegir aquest dret provoca la perpetuació del problema i la seva invisibilització**.

Algunes de les situacions identificades:

- Quan la immobiliària, seguint o no les indicacions d'un propietari, no lloga o ven un habitatge amb una motivació racista està incorrent en un possible licit penal, tal i com es recull a l'article 512 del Codi Penal *«els que en l'exercici de les seves activitats professionals o empresarials deneguin a una persona la prestació d'un servei a la que té dret, per raó d'ideologia, religió o creences, pertinència a una ètnia o nació, el seu sexe, orientació sexual, situació familiar, per raons de gènere, malaltia o discapacitat, incorreran en la pena d'inhabilitació especial per l'exercici de professió,...»*

- La via administrativa no té recorregut. La Llei Catalana l'Habitatge

(Llei 18/2007, del 28 de desembre, del dret a l'habitatge) contempla que l'Agència Catalana de l'Habitatge sigui l'organisme amb competència per a desenvolupar el procediment sancionador. No obstant la resposta obtinguda quan plantejem casos de discriminació a aquest organisme és una derivació al Registre de la Propietat, que no té competència per actuar en aquest àmbit. S'evidencia la manca de voluntat per fer efectiva l'aplicació de la llei

- També a nivell local existeix un buit administratiu. Segons la Llei Catalana d'Habitatge, els ajuntaments amb més de 100,000 habitants també tenen competència per iniciar un procediment sancionador contra les immobiliàries que discriminen. No obstant, els darrers anys no hem aconseguit cap actuació en aquesta línia.

- Darrerament hem fet la petició d'inici del procediment sancionador directament a la Conselleria d'Habitatge, de moment, però no hem obtingut resposta. Sembla però que de nou s'ha derivat a l'Agència Catalana de l'Habitatge i aquesta ha passat l'informe a l'Agència Catalana de Consum que ha donat per arxivat el tema.

- Considerem que la queixa a l'Agència Catalana de Consum no és la via correcta per abordar aquestes situacions, ja que estem davant una

discriminació en l'accés a un dret i no és per tant un conflicte entre oferta i consumidor. De tota manera, en les ocasions que l'hem utilitzat l'Agència ha excusat la seva inacció al·legant que és el propietari i no la immobiliària la que està exercint la discriminació, i que per tant no pot actuar sancionant a l'empresa.

En definitiva a dia d'avui seguim rebent denúncies de persones que són discriminades per racisme en l'accés a l'habitatge. De moment sense èxit, busquem les vies perquè s'apliqui la normativa existent i donar resposta a aquests casos. Som conscients, també, que moltes d'aquestes situacions no arriben mai a denunciar-se, perquè no són identificades com una vulneració i també perquè moltes persones desconeixen els mecanismes per a denunciar-les. Per això és urgent que les diferents administracions, cadascuna des de les seves competències, abordin l'accés a l'habitatge com un problema greu que afecta a moltes persones de manera individual i que també té un impacte a nivell social pel que fa a la configuració urbana de pobles i ciutats. ■

FITXA DEL CAS

«Si porten vel no podran venir.»

2003 | *Drets Socials: educació*

Descripció

La mestra d'una escola pública de Vilanova i la Geltrú es posa en contacte amb l'Oficina d'Informació i Denúncia (OID) preguntant si existeix una normativa que reguli el fet de dur vel a les escoles. Resulta que el director de la seva, avalat per un tècnic del Departament d'Ensenyament, ha dit a dues nenes que porten vel que se'l treguin per poder venir a l'escola. Des de l'OID es demana al Departament d'Ensenyament el document que recull que l'escola no pot demanar als seus alumnes que no vagin amb vel. Es fa arribar la normativa al claustre i finalment el director rectifica la seva decisió.

Via de resolució

Intermediació directa del SAID

Estat del cas

Tancat

Per què és rellevant?

Es tracta d'un cas rellevant perquè 15 anys després, tot i els canvis socials que podrien haver suposat una transformació de consciències, tot i que la normativa és clara en aquest àmbit, continuem rebent situacions d'aquestes característiques. Casos que són importants perquè suposen la vulneració d'almenys dos drets: el dret a l'educació i el dret a la llibertat religiosa. D'altra banda, és greu que l'escola exerceixi i reproduïxi el racisme quan hauria de ser un espai de llibertat, d'igualtat, de pensament crític... doncs és on s'estableixen les primeres i més importants experiències de socialització.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

La prohibició del vel a l'escola és il·legal, i la converteix en un espai de reproducció de les desigualtats

Per aprofundir més sobre aquesta qüestió comptem amb la col·laboració de la **Laura Fernández que és advocada i membre de l'equip de treball del Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme de SOS Racisme.**

És comú que la pràctica habitual de certes actuacions porti a l'acceptació social de les mateixes, sense que es qüestionin, tampoc per part dels poders públics, si estan legítimes, si estan o no emparades per una normativa o si vulnereu drets fonamentals.

Aquest és el cas de l'ús del vel islàmic, que hem exemplificat amb el cas de la mestra d'una escola pública que es posa en contacte amb l'OID per saber si existeix o no una normativa que reguli l'ús del vel a les escoles. El cas recollit és de l'any 2003, i malauradament seguim rebent situacions semblants,

per tant, sembla que és necessari, per una banda, plantejar la legitimitat d'aquest tipus d'actuacions i dels reglaments d'alguns centres escolars. I per una altra banda, analitzar l'impacte social i les conseqüències que poden tenir.

L'ús del vel islàmic respon a un dret fonamental en la mesura que és una manifestació del dret a la llibertat religiosa, recollit tant a nivell de normativa interna (article 16.1 de la Constitució Espanyola) com en la normativa internacional sobre Drets Humans (article 10 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, article 9 del Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals i article 2 de la Declaració Universal de Drets Humans) i que inclou el dret a professar les creences religioses que lliurement s'escullin i a manifestar-la de forma individual i col·lectiva, en públic i en privat.

En aquest sentit, és precís remarcar que l'article 53 de **la Constitució Espanyola estableix que només per llei es podran regular els drets fonamentals, i que si es fa, haurà de respectar el seu contingut essencial**. Aquest dret es troba desenvolupat per la Llei Orgànica 7/1980, del 5 de juliol, de Llibertat Religiosa (LOLR) que indica que les creences religioses no poden constituir un motiu de desigualtat o discriminació davant la llei i que no poden al·legar-se motius religiosos per a impedir a ningú l'exercici de qualsevol treball, activitat, de càrrecs o funcions públiques. Estableix com a únic limit la protecció del dret dels altres a l'exercici de les seves llibertats públiques i drets fonamentals, així com la salvaguardada de la seguretat, de la salut i de la moralitat pública.

A l'Estat espanyol no existeix cap llei que estableixi que l'ús del vel sigui causant d'un perjudici o posi en perill el manteniment de l'ordre públic protegit i, a més, és jurisprudència reiterada del Tribunal Constitucional (entre altres, la Sentència 159/1986, de 16 de desembre, que recull que els drets fonamentals han d'interpretar-se de manera restrictiva i amb caràcter purament excepcional).

Alguns ajuntaments han regulat a través d'ordenances municipals, és

a dir, disposicions administratives de rang inferior a la llei, normes de convivència en relació a la prohibició d'entrar a espais públics amb passamuntanyes o cascots integrals, basant-se en qüestions de seguretat i higiene. En cap d'aquests casos s'estableix la prohibició del vel islàmic, i de fet no pot equiparar-se aquest a l'ús d'una indumentària funcional, ja que això suposaria un desconeixement del dret a la llibertat religiosa i les seves múltiples manifestacions.

De fet, l'Ajuntament de Lleida va prohibir, a través de l'Ordenança Municipal de Civisme i Convivència, l'ús del vel integral en dependències públiques, però va ser rebutjada pel Tribunal Suprem (la sentència de la sala 3 del contenciós administratiu, de 14 de febrer de 2013) per vulnerar el dret fonamental a la Llibertat Religiosa, fent referència a la no existència d'una llei prèvia que ho estableixi com a límit i a l'exigència constitucional de reservar a la llei aquest tipus de limitacions, i a la manca de competència municipal en aquesta matèria.

En consonància, per tant, **la prohibició de l'ús del vel no pot ser recollida en un reglament intern d'un centre escolar, afectant de manera directa al dret a l'educació**. Un fet de gravetat sent les

escoles espais on caldria reproduir els principis d'igualtat, respecte i pensament crític. A més de ser contextos de formació de la personalitat i d'especial vulnerabilitat, on s'estableixen les experiències de socialització més importants.

D'altra banda, també resulta rellevant manifestar les conseqüències que aquestes actuacions tenen per les dones musulmanes, tenint en compte que la manifestació d'aquesta religió és més visible en les dones que en els homes. Per tant, aquest tipus de discriminacions, i per tant desavantatges en l'accés a centres educatius i posteriorment en la inserció a l'àmbit laboral, les pateixen majoritàriament les dones. Per això, considerem necessari visibilitzar els perills que susciten aquestes actuacions, que suposen vulnerar el dret a l'educació, en aquells casos que les dones decideixin avantposar les seves conviccions religioses, fet que seria contrari als valors i principis que haurien de regir als espais educatius i socials.

En definitiva, **es podria donar l'efecte contrari del que pretén assumir el sistema educatiu i en comptes de promoure l'eliminació de les discriminacions, podria contribuir a incrementar-les.** ■

FITXA DEL CAS

Dret a la sanitat pública denegat per tenir la condició d'ascendent

2013 | *Drets Socials: salut*

Descripció

El Sr. E.G. i la seva dona, pares d'una ciutadana espanyola i residents amb autorització de residència, van perdre el dret a la sanitat pública a partir de l'aprovació del Real Decret Llei 10/2012, aprovat el 2012 pel Partit Popular amb l'objectiu de restringir el dret a la sanitat. A ell tot just li acabaven de detectar un pigment maligne que s'havia de tractar. Es va iniciar un procediment davant el jutjat social per recuperar el seu dret que va durar un any i mig.

Via de resolució

Via judicial

Estat del cas

Tancat (2016)

Per què és rellevant?

Les conseqüències del Real Decret Llei 10/2012 van ser molt greus. Per les ciutadanes afectades a nivell personal i per l'estabilitat d'un dret que va deixar de ser universal. La naturalesa jurídica de la mesura va crear un complex context normatiu que dificulta l'accés a la sanitat, així com la solució de les situacions d'exclusió. Aquest cas és un clar exemple. També de com les lleis i les normatives generen buits legals que tenen conseqüències reals sobre persones.

En aquest cas vam aconseguir que els ascendents poguessin recuperar el dret a la sanitat. La sentència del tribunal del social condemnà a l'INSS a admetre'ls. Tot i que no genera jurisprudència, ja que només les sentències del Tribunal Suprem en generen en l'àmbit social, sí que van servir per solucionar la situació d'algunes persones i generar precedent.

6 anys després de l'aprovació del Decret Llei i les normatives autonòmiques per cobrir les persones sense cobertura, encara es donen situacions de vulneració de drets que cal atendre i denunciar perquè cap persona quedi sense assistència sanitària pública.

ENTREVISTA

“La concepció del dret a la salut és ideològica, no és compartida per tothom”

Quan va arribar el Sr. E.G. acompanyat de la seva filla per explicar-nos la seva situació, no vam tenir cap dubte en assumir-ho des del SAiD com un cas clar de denegació del dret a la salut per motivació racista. L'Alicia Sánchez ens va ajudar a solucionar el cas. Ella és advocada especialitzada en estrangeria i hem col·laborat juntes a la plataforma PasuCAT, i la seva experiència va ser cabdal per trobar sortida a aquell atzucac.

El Sr. E.G. va ser derivat a l'Hospital del Mar quan li van detectar un pigment maligne a la cara que havia de tractar-se, però no li van donar cita amb l'especialista. Per quin motiu?

El Sr. E.G. tenia autorització de residència en règim comunitari, perquè era pare d'una ciutadana espanyola i havia estat reagrupat. Per tant, ell tenia targeta sanitària i havia rebut tractament anteriorment. Però al

poc d'arribar a l'Estat espanyol es va aprovar el Real Decret Llei 10/2012 que restringia el dret a assistència sanitària i com a conseqüència, va quedar fora de la cobertura sanitària pública a nivell estatal. El Departament de Salut de la Generalitat va fer una instrucció per donar cobertura a totes les persones estrangeres no reconegudes com a assegurades o beneficiàries del sistema nacional de salut. Però com ell no portava encara un any empadronat, segons la normativa catalana va passar a tenir una targeta de cobertura de nivell 1, nivell bàsic, i aquesta targeta no dona drets a metges i proves especialistes.

Hi havia més persones en la seva situació?

Van ser molts els ascendents reagrupats, pares i mares de ciutadans espanyols o amb autorització de residència, que van estar afectats. Per una banda, el sistema espanyol els

havia expulsat de la sanitat pública i per l'altra, la instrucció catalana tampoc els cobria perquè tenien autorització de residència, i estava pensada per les persones que no tenien regularitat administrativa. I en la mateixa situació que les persones ascendents, es trobaven les persones que venien amb autorització per estudis i altres com les residències no lucratives.

Com és possible que es produeixin aquestes “paradoxes” normatives?

El Decret Llei va provocar reaccions contràries a moltes comunitat autònomes. I cada una va fer servir els instruments legals que va considerar més adients, per ampliar la cobertura sanitària a les persones que vivien al seu territori. Es va convertir en una pugna política.

Com vas aconseguir recuperar el dret a assistència sanitària pel Sr. E.G.?

Vam estudiar quin camí marcava la nova normativa sanitària. El reglament que desenvolupa el Decret Llei especifica que les persones que no fossin acreditades com a assegurades o beneficiàries però que complissin 3 requisits concrets podien reclamar-la. Aquests requisits són: tenir autorització de residència, tenir ingressos inferiors a 100.000 euros i no tenir obligació de cobertura sanitària per una altra via. Ell els complia, així que vam obrir un

procés de reclamació de la seva condició d'assegurat. Va tenir una bona acollida pels jutjats del social i ens van donar la raó. L'INSS va recórrer les sentències però el Tribunal Superior de Justícia les va ratificar i vam aconseguir la cobertura. Vam repetir el litigi estratègic amb 6 persones més, i amb totes ho vam aconseguir. Tot i que he de dir que la concepció del dret a la salut és molt ideològic, i no tots els jutges ho comparteixen.

El Sr. E.G. necessitava tractar-se un càncer. Tot aquest procés va afectar la seva salut?

Donada la gravetat del seu cas, mentre durava el procés jurídic es va aconseguir assistència sanitària a través del CatSalut de manera excepcional. Així que només va estar uns mesos sense tractament i mirant-ho amb perspectiva, crec que no li va afectar.

Tothom podia reclamar el seu dret per aquesta via legal?

No tothom. En el cas del Sr. E.G i la seva dona, des d'un principi van entendre l'estratègia jurídica i van confiar-hi, tot i que sabien que era un procés llarg i no segur cent per cent. Però van tenir molta sort perquè com van ser dels primers, es van salvar del procediment d'extinció de la seva autorització de residència que sí van patir moltes altres persones.

Extinció del permís de residència?

Exacte. Per iniciar el procés de reclamació del dret a la cobertura sanitària a càrrec de fons públics, el primer que havien de fer les persones ascendents era dirigir-se a l'INSS i demanar quina era la seva situació d'assegurades. Amb l'informe de la institució dient que no tenien cobertura, es podia iniciar el procés de reclamació davant els jutjats. El que va passar és que l'INSS va començar a informar a Estrangeria que aquestes persones estaven preguntant per la seva situació, i Estrangeria immediatament obria un expedient de revisió de la situació d'aquella persona. Com detectaven que no tenien cap assegurança mèdica privada, que era el que s'havia començat a exigir a partir del Decret Llei, iniciaven el procés d'extinció de l'autorització. Aleshores, algunes persones, per no perdre l'autorització de residència, accedien a perdre el seu dret i fer-se una assegurança privada o pagar a la mateixa sanitat espanyola. Les persones que no tenien mitjans i no tenien res a perdre, van ser les que van decidir iniciar la via judicial davant els jutjats socials i, paral·lelament, presentar una demanda al Contenciós Administratiu davant les resolucions d'extinció de les autoritzacions de residència. Els dos processos van tenir èxit.

Davant aquesta complexitat jurídica, per un ciutadà “normal” és pràcticament impossible solucionar aquestes situacions sol.

Sí, totalment. En part també perquè les diverses situacions en les que es troben els ciutadans estrangers és complexa per l'administració sanitària que ha de distingir-les i donar-li cobertura, per tant els mateixos treballadors de la sanitat no tenen clars els criteris. Ni tan sols els advocats especialitzats en estrangeria. Com a professionals no teníem experiència en sanitat i hem hagut de fer un aprenentatge.

Quin paper creus que han tingut les plataformes socials com la Plataforma per una Sanitat Universal a Catalunya (PasuCAT)?

Han tingut un paper molt important. En primer lloc per interpretar el que estava passant: quin era el contingut del Decret Llei i les seves conseqüències. Després, explicar-ho a la gent i fer difusió dels seus drets. I en darrer lloc, buscar solucions i fer pressió política. La PasuCAT va tenir un paper important en la redacció de la instrucció catalana 8/2015 que va donar cobertura a molta gent exclosa. Però el paper de seguiment, assessorament i denúncia encara és important i necessari. ■

Laboral

Tipologia que recull les situacions
Discriminació Laboral

FITXA DEL CAS

40 estafats durant el procés de normalització

2005 | Laboral

Descripció

Un grup de persones anaven a les cues de Delegació de Govern per captar a gent que estava fent el procés de regularització. Les prometien que un responsable d'una empresa de neteja els podia facilitar el procés i a més oferir-les un contracte de feina. Només li havien de pagar una quantitat de diners, entre els mil i els dos mil euros. Un mesos després l'empresari va desaparèixer amb els diners i deixant les persones sense possibilitat de reiniciar els seus processos de regularització. SOS Racisme vam assumir la representació de 40 persones estafades, tot i que van ser moltes més. Es va aconseguir condemnar l'empresari a presó i a retornar els diners estafats, però es va declarar insolvent.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Tancat (2008)

Per què és rellevant?

Aquest cas és un paradigma de les conseqüències que tenen les lleis reguladores de drets, com la Llei d'estrangeria, en la vida i la seguretat de les persones. I com, tot i que des del Servei d'Atenció i Denúncia no gestionem temes d'estrangeria, les afectacions de les lleis racistes sobre les persones fan que inevitablement haguem d'atendre les seves conseqüències. L'estafa a les 40 persones es va poder dur a terme gràcies al context polític i social: facilitat per un procés de regularització extraordinari impulsat pel govern d'aleshores, del PSOE, dissenyat pensant en els interessos de l'economia i l'Estat, més que no pas en les persones. L'objectiu del procés era "fer aflorar l'economia submergida vinculada a la immigració". Però tenia una peculiaritat: els expedients de regularització els havia de presentar la persona empresaria. Fet que deixava en mans de la bona voluntat -o no- del cap a les treballadores sense papers.

El procés va demostrar la manca de voluntat dels empresaris de millorar la situació de les seves treballadores estrangeres. Moltes van ser acomiadades abans del procés, sobretot en sectors de servei i construcció, el 95% de les altes a la Seguretat Social van ser de contractes temporals i amb sous un 16% inferiors als habituals. És a dir, el procés va intensificar la precarització i l'explotació de les treballadores que s'hi van afegir.

L'empresari de l'empresa Lincel que va estafar les persones representades per SOS Racisme va actuar amb un mòbil clarament racista: es va beneficiar de la situació de necessitat d'unes persones que vivien en situació irregular per lucrarse. tot es va poder fer gràcies a la situació de precarietat i vulneració de drets que genera la Llei d'Estrangeria des de la seva aprovació, el 1985.

ENTREVISTA

“El sistema penal no dóna resposta a les necessitats de la gent”

“En aquella època teníem molt contacte amb un grup de manters que rebien contínues agressions de la Guàrdia Urbana i els havíem portat més d'un cas”, explica Elisabet Ureña, que el 2005 era l'advocada de l'Oficina d'Informació i Denúncia. Un dia, un dels homes amb els que tenien més confiança va trucar l'Elisabet per demanar-li una reunió “Em va dir que volia venir amb uns amics per explicar-nos una cosa que els passava” i va resultar que els havien estafat. El responsable d'una empresa de neteja anomenada “Lincel”, havia organitzat un grup de persones que anaven a la cua de Delegació de Govern per “captar” persones que allà estaven per iniciar el procés de regularització.

“A diferència d'altres estafes, en aquest cas elles pensaven que tindrien realment una feina”, matissa Rosa Pérez, l'advocada que va substituir l'Elisabet quan va deixar l'OiD

i que va fer el judici. Entrevistem a totes dues per reconstruir el cas.

SOS Racisme va representar 40 persones en aquell judici. Com es van reunir tantes persones?

Elisabet: A la primera entrevista ja va venir un grup molt nombrós. Alguns dels estafats es coneixien perquè va córrer la veu del que ofería aquella empresa i hi van anar caient coneguts i familiars. La majoria eren senegalesos, marroquins i paquistanesos. En total, els afectats en el procés van ser un centenar, nosaltres només representàvem una part.

Van tenir por de denunciar?

Elisabet: No, de cap manera. Estaven molt emprenyats. De fet, quan van venir a explicar la situació a SOS Racisme alguns ja havien denunciat. En aquell temps ho havien de fer a la Policia Nacional, que tenien la comissaria a La Verneda on

a més hi havia el CIE. Era arriscat, però van anar allà a denunciar-ho, sense permís de residència, perquè no tenien res a perdre.

Ha estat el cas més gran, en volum de persones representades, que ha portat el servei.

Rosa: Recordo que el cas va generar un gran debat intern a l'associació. Per una banda, la Llei d'estrangeria com llei racista és potencialment discriminadora i genera situacions de vulnerabilitat. Per tant, una part de l'entitat valorava que havíem d'assumir casos com aquests. Però per altra banda existia la por que si obríem la porta a casos relacionats amb estrangeria ens podríem col·lapsar. Des del servei no portàvem temes d'estrangeria per manca de recursos, i perquè ja existien altres associacions o serveis que ho feien. Valoràvem mantenir la nostra especialització en quelcom que no feia ningú més, que són les discriminacions racistes.

Tot i així vau agafar el cas. Quina va ser l'experiència?

Rosa: Vam decidir fer una prova pilot amb aquest cas per prendre una decisió. I la decisió va ser que seria l'últim. Va ser una experiència positiva però molt desgastant. Inassumible per una advocada a mitja jornada.

Vau rebre més casos similars?

Rosa: No recordo si van arribar a l'OiD, però es sabia que durant el procés de normalització es van donar més estafes. Qui més qui menys, tothom coneixia algú que havia estat estafat.

Podríem dir que el procés de normalització va afavorir que s'aprofitessin de la gent?

Rosa: La situació de vulnerabilitat de les persones que no tenen permís de residència és un tema estructural que no canvia. I encara ara no s'ha desenvolupat cap mesura especial per les persones que pateixen estafes d'aquest tipus. L'única solució que veig jo és derogar la Llei d'estrangeria, que a més de racista és una paradoxa en ella mateixa: els polítics escampen que les migrants no volen treballar, que són una càrrega per la Seguretat Social, però no els deixen treballar de manera legal. És necessari que cadascú pugui viure i treballar en allò que vulgui. D'altra manera, estem generant molta vulnerabilitat a nivell laboral.

Com vau aconseguir la culpabilitat de l'empresari estafador?

Rosa: Va ser molt fàcil perquè va fer les coses molt malament. Va entregar rebuts de les quantitats econòmiques i la documentació que entregaven els estafats. Totes

les víctimes el reconeixien, tenien les dades i el CIF de l'empresa... Això demostra la impunitat amb la que actuen aquestes persones. Estan confiades que les persones estafades no denunciaran per por, perquè estan en situació irregular i són molt vulnerables, i per tant, no s'esforcen en amagar-ho.

Les persones afectades, a més d'estafades van perdre la possibilitat de regularitzar la seva situació. En un primer moment es creu que podran fer-ho a través d'un procés per col·laboració amb la justícia. Però no ho van aconseguir. Per quin motiu?

Rosa: Aquí hem de fer una reflexió d'autocrítica de l'entitat. Nosaltres no teníem experiència en estrangeria i el volum del cas, amb 40 persones ateses, sobrepassava els recursos del servei. Així que en rebre la sentència ens vam posar en contacte amb el CITE de CCOO per gestionar la part de la regularització. Però en comptes de coordinar-nos, ho vam delegar, i vam perdre la pista de molts casos.

Elisabet: Va ser un error i va ser molt greu per les persones afectades. Moltes d'elles eren maners i tenien denúncies policials degut a la seva activitat. De manera que si no ho aconseguïen per aquesta via extraordinària després tindrien moltes dificultats per regularitzar-se.

Es va condemnar l'estafador a 5 anys de presó i a indemnitzar les víctimes amb la quantitat robada. Trobeu que va ser una sentència justa?

Rosa: El sistema penal no dóna resposta a les necessitats de les víctimes. Després del que havien patit, volien sentir-se escoltades, però el jutge, et pots imaginar, amb 40 testimonis que expliquen el mateix, ni les escoltava. D'altra banda necessitaven diners i regularitzar-se. Però el condemnat es va declarar insolvent, així que no van rebre indemnització. I finalment tampoc es van poder regularitzar. I sí, va entrar a presó, però personalment no crec en la capacitat integradora de la privació de llibertat. Aleshores, podem dir que hi va haver justícia?

Per què creieu que va ser un cas important per l'OiD?

Rosa: El debat generat per decidir si assumíem el cas o no va ser interessant. Per altra banda, va suposar una feina molt gran de gestió interna per atendre i fer seguiment de tota la gent que denunciava, de no perdre'ls pel camí... En un cas que la judicialització el dilata en el temps i amb persones amb la seva situació, s'havia de fer un seguiment constant per no perdre el contacte. I tot i que, com he comentat abans, el sistema penal no va donar cobertura a les necessitats de la gent,

el fet d'haver guanyat el cas va ser important. Perquè altres casos similars portats en aquell temps per altres associacions de l'Estat s'havien perdut.

Com recordeu la vostra estada per l'OiD?

Rosa: Vaig ser l'advocada del servei des del 2006 al 2009, tot i que ja hi militava des del 2004. I després de l'experiència vaig deixar l'advocacia. La frustració generada per les traves judicials mai vistes i els prejudicis racistes dels operadors del sistema judicial a tot els nivells, van acabar amb la meva vocació. Després vaig estudiar i exercir com a mediadora familiar i actualment treballo als Serveis Socials de Barakaldo (País Vasc). Treballo com a advocada, però des d'àmbits no judicialitzats especialment en matèria d'estrangeria.

Elisabet: Jo vaig ser activista de SOS Racisme des de finals dels anys '90 i vaig treballar com advocada del servei del 2003 al 2006. Com la Rosa, comparteixo la sensació de frustració i injustícia. Em van fer deixar la feina a l'OiD, però encara treballo com a advocada. Després d'una experiència a un buffet privat, vaig començar a Càritas Diocesana, dins el program de migracions i estrangeria. ■

FITXA DEL CAS

Doble discriminació en un centre esportiu de Figueres

2012 | *Laboral i Serveis Privats*

Descripció

La normativa interna d'un centre esportiu de Figueres prohibeix als treballadors donar d'alta a tota persona que no tingui la nacionalitat espanyola. A més, el director del centre els amenaça verbalment amb retirar 200€ del sou als treballadors que incompleixin la normativa. Una treballadora del gimnàs acut al SAiD per denunciar els fets, que s'acaben notificant a Inspecció de Treball.

Via de resolució

Inspecció de treball i procediment sancionador per la via administrativa

Estat del cas

Tancat (2013)

Per què és rellevant?

El cas de la Sra. M. és paradigmàtic de com sovint s'instauren situacions de racisme en l'accés a serveis privats. La voluntat discriminatòria acostuma a exercir-se des de la direcció de l'empresa, que necessita trobar la manera de collar als seus treballadors perquè esdevinguin còmplices de la discriminació. Així, la discriminació dels clients es fa efectiva a través de la discriminació laboral i s'incorre en la vulneració de dues lleis diferents. El cas en qüestió demostra també la intervenció positiva del Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD), que després d'anys d'experiència coneix el recorregut legal més efectiu en cada cas. En aquesta ocasió, l'actuació del SAiD va ser clau per obligar l'empresa a pagar 6251€ de multa. Per últim, veiem com la Sra. M. assumeix amb coratge i sentit de justícia un risc i unes conseqüències incòmodes a l'hora de denunciar, fins al punt d'haver de demanar la baixa i veure's obligada a sol·licitar una ordre d'allunyament per amenaces.

RELAT

«Ens veiem obligats a no deixar inscriure cap persona que no tingui nacionalitat espanyola»

enforma^G
Centre Esportiu i Nutricional^M

NOVA NORMATIVA DICTADA PER DIRECCIÓ

Per motius de diverses queixes per part dels socis, monitoratge i direcció del CENTRE, Ens veiem obligats ha NO DEIXAR INSCRIURE'S a partir del 15-09-2010 cap persona que no sigui de NACIONALITAT ESPAÑOLA.

PROTOCOL D'ACCIÓ. Tota persona que entri dins aquest grup se'l hi comunicarà que:

1. Per motius d'aforament s'ha d'inscriure's a una LLISTA D'ESPERA.
2. Se'ls hi demanarà les dades pertinents:
 - a. Nom:
 - b. Cognoms:
 - c. Dni:
 - d. Estat civil:
 - e. Estat laboral:
 - f. Número de telèfon:
3. Per finalitzar se'ls hi comunicarà que d'aquí 3 mesos tornin a passar per comprovar si ja es poden inscriure's.
4. Si no es per ordre directe de direcció, mai estarà disponible aquest opció d'entrada.

El 26 de gener de 2012, la Sra. M. va adreçar-se al Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) per denunciar la normativa que el centre esportiu de Figueres Enforma Gym (EFG Fitness & Nutrition) havia imposat als seus treballadors des del 15 de setembre de 2010. La norma, dictada per la direcció del centre, prohibia la inscripció de tota persona que no ostentés la nacionalitat espanyola.

A més a més, l'empresa establí un protocol a seguir pels treballadors en cas que una persona estrangera volgués inscriure's al centre esportiu. Literalment i per escrit:

«PROTOCOL D'ACCIÓ. Tota persona que entri dins d'aquest grup se l'hi comunicarà que:

1. Per motius d'aforament s'ha d'inscriure's a una LLISTA D'ESPERA.
2. Se'ls hi demanarà les dades pertinents:

- a. Nom:
- b. Cognoms:
- c. Dni:
- d. Estat Civil:
- e. Estat laboral:
- f. Número de telèfon:

3. Per finalitzar se'ls comunicarà que d'aquí a 3 mesos tornin a passar per comprovar si ja es poden inscriure.

4. Si no és per ordre directa de direcció, mai estarà disponible aquest opció d'entrada.»

La normativa es trobava publicada per escrit en un suro situat als despatxos del centre esportiu i anava dirigida a tots els treballadors i treballadores. En paral·lel, la direcció

d'Enforma Gym havia anunciat al seu equip de forma verbal que, en cas que realitzessin la inscripció d'una persona estrangera vulnerant la normativa interna relacionada, se'ls aplicaria una sanció de 200€, quantitat que se'l reduiria directament del sou. Aquesta sanció es va arribar a imposar a un dels treballadors del centre esportiu.

El SAiD va valorar que els fets descrits constituïen una clara discriminació en l'accés als serveis del centre per motius d'origen i, a més, imposava una obligació als treballadors de discriminar que, tal com estableix l'Estatut dels Treballadors a l'article 17.1 paràgraf 2, es tracta d'una ordre nul·la:

Són igualment nul·les les ordres de discriminar i les decisions de l'empresari que suposin un tracte desfavorable dels treballadors com a reacció davant una reclamació efectuada a l'empresa o davant una acció administrativa o judicial destinada a exigir el compliment del principi d'igualtat de tracte i no-discriminació.

Per altra banda, el fet de rebaixar el salari als treballadors pel fet d'inscriure a persones que no ostentessin la nacionalitat espanyola era una decisió unilateral de l'empresa que implicava una clara discriminació adversa en matèria de retribu-

cions per circumstàncies d'origen, decisió constitutiva d'una infracció molt greu, prevista a l'article 8.12 de la Llei d'Infraccions i Sancions de l'Ordre Social:

Las decisiones unilaterales de la empresa que impliquen discriminaciones directas o indirectas desfavorables por razón de edad o discapacidad o favorables o adversas en materia de retribuciones, jornadas, formación, promoción y demás condiciones de trabajo, por circunstancias de sexo, origen, incluido el racial o étnico, estado civil, condición social, religión o convicciones, ideas políticas, orientación sexual, adhesión o no a sindicatos y a sus acuerdos, vínculos de parentesco con otros trabajadores en la empresa o lengua dentro del Estado español, así como las decisiones del empresario que supongan un trato desfavorable de los trabajadores como reacción ante una reclamación efectuada en la empresa o ante una acción administrativa o judicial destinada a exigir el cumplimiento del principio de igualdad de trato y no discriminación.

Amb tot, els fets eren constitutius d'una doble discriminació, cap als usuaris i cap als treballadors. SOS Racisme va presentar una denúncia a la Direcció General de la Inspecció de Treball i Seguretat Social del

Ministeri de Treball i Immigració, per tal de notificar els fets i instar les autoritats a iniciar les investigacions oportunes per depurar responsabilitats.

La denúncia també es va fer arribar a l'oficina d'Inspecció de Treball de Girona, on van agendar la visita d'una inspectora al gimnàs, que va poder provar la discriminació racista en l'accés al centre esportiu, però no la sanció de 200€ als treballadors.

La infracció comesa es fonamentava en l'article 8.11 del Reial Decret 5/2000 del 4 d'agost, que considera com a infracció greu els actes de l'empresari contraris a la dignitat dels treballadors. Inspecció de Treball es posava a disposició de SOS Racisme per personar-se en el procediment sancionador que s'havia iniciat. Transcorreguts 6 mesos, es va resoldre el procediment sancionador i l'empresa va ser sancionada amb 6.251€ de multa per incomplir la llei.

La Sra. M., després de denunciar els fets a SOS Racisme va patir represàlies a la feina i va haver de demanar la baixa. Posteriorment, va denunciar per la via penal a l'empresa i va demanar una ordre d'allunyament del director del centre per amenaces. ■

Seguretat privada

Tipologia que recull les situacions d'Agressions i Abusos per part de Seguretat Privada

FITXA DEL CAS

Mor ofegat després que li deneguessin l'entrada a un local del Maremàgnum

2002 | Seguretat Privada

Descripció

Wilson Pacheco i un grup d'amics, tots d'origen equatorià, van voler anar de festa al local "Caipirinha" de la zona d'oci del Maremàgnum. El porter els va denegar l'entrada i a partir d'aquí es va iniciar una discussió i pica-baralla que va propiciar una persecució. Dos porters i un vigilant de seguretat van enxampar en Wilson al pont del Maremàgnum i li van donar una brutal pallissa. El vigilant va arrossegar en Wilson i el va llençar a l'aigua. Cap persona allà present va fer res per rescatar-lo i va morir ofegat.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Tancat (2005)

Per què és rellevant?

L'assassinat d'en Wilson Pacheco és un cas rellevant per la gravetat dels fets (homicidi), per la condemna (13 anys de presó pels 3 acusats) i per la gran mediatització del cas, que va permetre posar el focus en la violència amb motivació racista i la discriminació que es dona al context de l'oci nocturn. Malauradament, la no aplicació de l'agreujant de racisme va ser un punt negatiu a la sentència. Tot i considerar que era un cas clar de racisme, sumat a les declaracions racistes demostrades durant el judici, anomenant la víctima "sudaca de mierda" o "ratas", en cap moment es va contemplar el mòbil racista durant el judici. La no aplicació de l'article 22 4º del Codi Penal que especifica "cometre un delictes per motius racistes, antisemites o una altra classe de discriminació referent a la ideologia, religió o creences de la víctima, l'ètnia o raça (...)" és una reclamació que avui dia, 15 anys més tard de la sentència d'en cas d'en Wilson, encara perdura.

L'origen de l'agressió mortal a en Pacheco va ser la denegació d'entrada a un local d'oci amb motivacions racistes, una altra lluita encara vigent el 2018. El 1999, SOS Racisme va engegar una campanya legal que va aconseguir demostrar el dret d'admissió racista a diferents locals d'oci de Barcelona. Però lamentablement ni les sentències jurídiques ni la mort d'en Wilson Pacheco va fer rectificar la conducta d'alguns professionals de l'oci nocturn. 10 anys després de la mort d'en Wilson, el 2012, un porter d'un local del Masnou va trencar la dentadura d'en K.B després d'etzibar-li "el negro no entra". Els anys 2012, 2014 i 2016, SOS Racisme va realitzar accions de "testing" que demostraren el racisme existent a l'entrada dels locals d'oci nocturn i com els locals denunciats no modifiquen la seva actuació.

Tot i que la discriminació racista en el dret d'admissió no va sempre lligat a una agressió, moltes vegades n'és el punt de partida i, en tot cas, s'està vulnerant un dret de les persones afectades.

RELAT

“Yo por un sudaca de mierda no me tiro al agua”

El Sr. José Ramón Pacheco, conegut com “Wilson”, va sortir de festa amb un grup d'amics per la zona del Maremagnum. Era el 27 de gener de 2002. Ell i la resta d'amics eren originaris d'Equador. Cap a les tres i mitja de la matinada van decidir anar a ballar al Caipirinha, un local del mateix recinte d'oci. El porter de la discoteca, en Mariano R., no els va deixar entrar, segons la sentència perquè no duïen el calçat adequat i perquè anaven massa beguts. Ells van insistir i van començar a discutir, però va arribar un vigilant de seguretat del centre, Juan Manuel A. -conegut com “James”- i van marxar.

En un moment donat, en Wilson va decidir marxar corrent del lloc dels fets i els porters van sortir darrera del grup d'amics. Els van perseguir corrent pel pont del Maremagnum i de seguida van enxampar en Wilson, que s'havia quedat enrere. El

van tirar al terra i el porter del Caipirinha i el del Mojito, en “Franco” A., que s'havia unit a la persecució, van propinar-li una brutal pallissa: van començar a donar-li puntades de peu, cops de puny i cops amb la defensa personal, a l'abdomen, el cap i la zona genital.

Quan en Wilson va quedar estès a terra sense moure's a causa dels cops i l'embriaguesa, el vigilant de seguretat, en James, que s'havia estat mirant com els altres el colpejaven, l'agafà, l'arrossegà i el llençà des de la passarel·la a l'aigua gelada.

Segons la sentència, en Wilson, molt atordit i sense força a causa de la cursa, els cops i l'alcohol, va intentar nedar, agafar-se als pilars i treure's la roba d'abric, però no ho va aconseguir. Mentrestant, un altre treballador del recinte va preguntar als agressors si Pacheco sabia nedar, al que van contestar “si una rata sabe

correr, también sabe nadar. Y si no, que se ahogue”.

Quan va arribar la policia portuària i va demanar pel que havia passat, els agressors els van dir “Yo por un sudaca de mierda no me tiro al agua y mojo mi movil”. No va ser fins les 11h del matí que els Bombers de Barcelona van localitzar el cos d'en Wilson, ofegat i enfonsat.

En Wilson estava casat i tenia tres fills, de 5, 4 i 2 anys respectivament, a qui enviava diners periòdicament a l'Equador mentre ell estava treballant a Barcelona i vivia amb la seva mare. SOS Racisme Catalunya vam representar la família en l'acusació particular i l'Ajuntament de Barcelona es va personar al cas com a acusació popular.

El judici es va celebrar el mes d'octubre de 2003, sota una gran expectació mediàtica. El principal acusat, James A., havia fugit als Estats Units després dels fets. Un cop detingut, va estar complint presó preventiva. El judici, que es va celebrar amb jurat popular, va durar 6 dies. El darrer dia de judici es van visionar les impactants imatges de les càmeres de seguretat on es veia com tiraven en Wilson a l'agua després de donar-li una brutal pallissa. El vídeo va deixar clar que cap persona, ni els agressors, ni la policia

ni els vianants, no van fer res per treure en Wilson de l'aigua. El visionat va fer que Fiscalia augmentés la seva petició de condemna contra els acusats.

Les acusacions populars i particulars sol·licitàvem 15 anys de presó pels acusats, amb l'aplicació de l'agreujant de racisme i abús d'autoritat. La defensa demanava la seva absolució al·legant que els acusats no eren conscients de les conseqüències dels fets. En fase d'instrucció, però, es va concloure que no era la primera vegada que els porters i el servei de seguretat tiraven algú a les aigües del port de Barcelona. Per la seva part, el propietari dels locals implicats, Caipirinha i Mojito Bar, durant la seva testimoniació va negar que apliquessin dret d'admissió racista. Però es donava el cas que el mateix 2002, arrel d'una campanya legal de SOS Racisme, s'havia sentenciat contra 5 locals del Maremàgnum per l'existència de racisme al denegar l'entrada, i el Caipirinha era un d'ells.

Finalment, el jurat va declarar per unanimitat la culpabilitat dels acusats, en James A., en Mariano R. i en Franco Q., com autor i coautors d'homicidi dolós amb agreujant d'abús de superioritat. Els van condemnar a 13 anys de presó i a

indemnitzar la família amb un total de 226.000 euros, entre les quanties destinades a la dona, els fills i la mare del difunt. Els advocats de la defensa van recórrer la sentència, però aquesta va ser ratificada pel Tribunal Suprem el 2005.

Des de SOS Racisme vam rebre amb satisfacció la sentència condemnatòria, però vam lamentar que en cap moment no es tingués en compte l'agreujant de racisme. Les acusacions particulars i populars consideràvem que el racisme havia estat un dels mòbils que van impulsar els agressors a acabar amb la vida de Wilson Pacheco, però, un cop més, no es va tenir en consideració. ■

FITXA DEL CAS

Apallissat per uns vigilants privats per resar

2013 | *Seguretat Privada*

Descripció

Un taxista és apallissat per 5 vigilants de seguretat per aturar-se a resar de matinada prop de l'Hospital del Mar durant el ramadà. La víctima va rebre cops de porra i puntades de peu i els agressors van declarar que el taxista els havia intentat atropellar. Tot i que en un principi es va iniciar un procediment de faltes, es va aconseguir que es considerés delictu. S'ha celebrat el judici i estem pendents de la resolució.

Via de Resolució

Via Penal

Estat del Cas

Obert

Per què és rellevant?

Aquest cas és rellevant, perquè es tracta d'una manifestació clara d'odi islamòfob, doncs l'agressió es dona en el moment de la pràctica religiosa. A més, cal tenir en compte que al 2013 la societat no estava especialment susceptible pel que fa la diversitat de culte, tampoc hi havia elements de context que poguessin empènyer els agressors, tan sols el seu odi i menyspreu cap a la víctima.

Sovint les situacions de racisme i xenofòbia gaudeixen d'una situació d'impunitat perquè la víctima ha normalitzat aquesta situació, no té ganes de seguir endavant amb el cas o se sent desamparada i/o sense recursos per iniciar un procés judicial que segons el seu parer acabarà amb una sentència insatisfactòria. En aquest cas, va ser el cap de la víctima qui el va convèncer per denunciar l'agressió. La visibilització de casos com el del Sr. S.O. animen a altres víctimes a denunciar.

Un altre fet a destacar és que donat que les lesions físiques són lleus, el cas començà com una falta de lesions, però vam aconseguir donar-li la dimensió necessària als fets incorporant el punt de vista d'odi i racisme. D'aquesta manera ha arribat a la via penal amb indicis de delictu contra la integritat moral, delictu contra la llibertat religiosa i delictu de coaccions, i amb el suport de la Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació de Barcelona.

RELAT

Odi i violència contra les pràctiques religioses

El Sr. S.O., que treballa com a taxista a Barcelona, es trobava de servei per la zona de la Barceloneta la matinada del 19 de juliol del 2013. Ell té nacionalitat espanyola, ha nascut a Fes (Marroc) i practica l'Islam. Durant el ramadà acostuma a parar a una plaça a prop de l'Hospital del Mar on habitualment no hi ha ningú a aquella hora, i pot resar amb tranquil·litat quan es troba treballant i no pot apropar-se a la mesquita. Si bé és cert que algun vigilant de seguretat l'havia vist durant les oracions en passades ocasions, mai havia tingut cap mena de problema.

Aquesta vegada però, va observar que un vigilant s'apropava cap a ell i acte seguit li va recriminar que estigués resant. Li va dir que això no es feia en aquest país i que se'n anés a la seva terra a fer-ho. El Sr. S.O. no va interrompre el res i va continuar de genolls a terra, i el vigilant

el va començar a colpejar amb la seva defensa. Aleshores, en S.O. va començar a cridar: "Policia, Policia!" i va intentar trucar al 112 però el vigilant li va agafar el telèfon mòbil. Després van aparèixer tres vigilants més i van començar a burlar-se d'ell, a donar-li puntades de peu i agredir-lo amb les seves defenses.

El Sr. S.O. va intentar arribar al seu cotxe però els vigilants també li van agafar les claus. Va arribar a prémer el botó d'emergències però van impedir-li parlar per l'emissora del taxi. Durant l'agressió, el vigilant de més edat, que per la seva actitud semblava l'encarregat de seguretat, va dir: "Le vamos a dar un golpe con la defensa al taxi y así decimos a la policía que este desgraciado nos ha intentado atropellar" i seguidament un altre dels vigilants va donar un fort cop al capó del vehicle.

Com van passar més de 10 segons sense contestar a l'emissora, es va enviar automàticament una patrulla de Mossos d'Esquadra a la localització del taxi, simultàniament algunes persones, en sentir els crits, van apropar-se al lloc dels fets.

El cas va arribar a SOS Racisme Catalunya el 22 de juliol, quan el Sr. S.O. va adreçar-se a l'oficina del SAiD gràcies que el seu cap va insistir-li que denunciés.

El procés judicial d'aquest cas va començar com a judici de faltes de lesions i amenaces a partir de la denúncia dels Mossos d'Esquadra. Però des de SOS Racisme vam demostrar que la motivació de les lesions permetia apreciar altres delictes: delicte contra la integritat moral i delicte contra la llibertat religiosa. Finalment el Fiscal i el Jutge van acceptar la comissió d'aquests delictes i es va passar a un procediment abreujat.

El judici va tenir lloc el passat 7 de febrer del 2018. Des del SAiD hem demanat que es condemni als vigilants a 2 anys de presó pel delicte d'integritat moral amb agreujant de racisme i superioritat, a pagar una multa de 4560€ pel delicte contra la llibertat religiosa i les faltes de lesions. Estem a l'espera de la sentència. ■

Extrema Dreta

Tipologia que recull les situacions d'Agresions d'Extrema Dreta

FITXA DEL CAS

Atravessat per una catana per uns skinheads

2003 | *Extrema dreta*

Descripció

Un grup d'skinheads organitza una trobada il·legal al barri de Ca n'Anglada de Terrassa. Allà enxampen a en Z.A. i l'agredeixen brutalment, arribant a atravesar-lo amb una espasa japonesa. La delicada situació personal d'en Z.A., agreujada per l'agressió patida, dificulta el seguiment del cas i el desenvolupament del procés penal contra els seus agressors, que mai van arribar a ser jutjats.

Via de resolució

Via penal

Estat del cas

Tancat

Per què és rellevant?

Aquest és un cas especialment cruent, per com s'organitzen els fets, per la violència amb la que ataquen la víctima i per les greus conseqüències que té per en Z.A. Però és molt exemplificador de la impunitat amb la que actuen moltes vegades els grups d'extrema dreta. En una època en que la seva activitat era molt present, la manca d'intervenció institucional i policial, en alguns casos, van donar cabuda a fets com "La caza del Moro".

Per altra banda, és important posar sobre la taula la vulnerabilitat de les víctimes de racisme, que si no compten amb uns recursos concrets que els donin estabilitat personal (permís de residència, xarxa social, suport legal...) poden entrar en una espiral de declive, com li va passar a en Z.A. En el seu cas, va ser especialment difícil ajudar-lo perquè la falta de permís de residència suposava una barrera constant i insalvable. El que posa en evidència la manca de recursos de protecció per les víctimes de l'odi, una mostra del desinterés i manca de responsabilitat de les administracions vers la lluita contra l'odi i el racisme.

ENTREVISTA

“Li van destrossar la vida i no s'ha pogut fer res per culpa del racisme i la por que dominava el barri”

El mes de maig del 2003 un grup organitzat d'skinheads va convocar una trobada a través d'Internet al barri de Ca n'Anglada de Terrassa. Que ho fessin allà no era casual: el barri havia viscut un greu episodi de racisme 4 anys enrere, en el que es van atacar negocis de comerciants d'origen migrant. El conflicte no s'havia resolt de manera adequada i l'ambient encara era molt tens.

A la trobada d'skins, anomenada "La Caza del Moro", van arribar desenes de persones visiblement armades. En Z.A., marroquí de 21 anys que estava allà amb un conegut, va fugir com la resta de gent, però el van atrapar. El van colpejar brutalment i el van atravesar dues vegades amb una espasa japonesa. Com va poder, es va arrossegat fins un bar proper, i un altre grup que passava hi va llençar un còctel molotov. La Policia Nacional, que justament hi arribava, va cridar l'ambulància i el

van operar d'urgència a l'hospital de Terrassa. La policia va detenir 11 agressors, però va deixar en llibertat 10, tot i tenir antecedents per violència racista.

Alertades per una infermera de l'hospital, l'equip de l'Oficina d'Informació i Denúncies de SOS Racisme el va visitar diverses vegades i es va assumir la seva representació legal. Feia només uns mesos que vivia a Catalunya i no tenia xarxa social. L'agressió va tenir greus conseqüències físiques i psicològiques, que difícilment podia afrontar sol. I començà el seu declive.

Amb la Carlota Basols i l'Elisabet Ureña, coordinadora i advocada de l'Oficina d'Informació i Denúncies (OiD) aleshores, intentem reconstruir el cas.

Carlota, tú eres la responsable de l'Oid quan van agredir en Z.A.

Com ho recordes?

Carlota: Va ser un cas que em va afectar molt. Va passar fa 15 anys i encara ho recordo. Veure un noi jove en una situació més o menys estable, com se li desmunta la vida per culpa d'uns skinheads. Quan van passar els fets, en Z.A. tenia permís de treball i anava tenint feina. Però a partir de l'agressió va haver d'estar molt temps de recuperació i finalment li van quedar seqüeles físiques, va quedar coix. No podia tornar a treballar i va perdre el permís de residència. Finalment va acabar vivint al carrer, consumint drogues... va ser molt dur.

Quin paper van tenir les traves burocràtiques en la seva recuperació?

Carlota: Com a conseqüència de l'agressió va quedar impedit per treballar. I sense poder treballar, no podia renovar el permís de residència. Però tampoc podia demanar cap pensió compensatòria per la lesió perquè no tenia permís de residència. Estava dins un bucle burocràtic sense sortida.

Llegint els apunts de la gestió del cas que va fer l'OiD durant tot aquest temps, es veu que va ser un cas especialment complicat per fer-li seguiment. Va ser així?

Carlota: Sí, va ser un cas amb una dificultat de seguiment elevada.

Quan vivia al carrer era impossible localitzar-lo. Apareixia de tant en tant. Però com més queia a l'espiral de declive, més es complicava el treball en el seu cas.

És normal aquest nivell d'atenció integral en els casos?

Carlota: Altres casos, tot i necessitar atenció integral, compten amb xarxa social i funcionen les derivacions a altres serveis. Però en casos com el seu, sense cap conegut aquí que el pogués ajudar, s'ha de fer un treball d'acompanyament més intens. Recordo que a l'oficina venia gent que no tenia on dormir o on menjar, i havíem de mirar de derivar-los ja que el nostre servei no els podia atendre en aquest sentit. Però no sempre era possible, pel tema dels papers, per exemple, i podia arribar a ser molt dur.

Consideres que va ser un cas frustrant?

Carlota: Sí. En aquest cas, com molts altres, et quedés amb sensació d'impunitat. Alguns casos perquè es perdien en el temps: les gestions s'allargaven molt, es perdia el contacte amb les persones... Però també per sentències no desitjades o insuficients. Com la lluita per l'aplicació de l'agreujant de racisme. Una batalla que encara ara (15 anys després) es manté.

Elisabet, quan et vas incorporar a l'OiD ja estaven fent els interrogatoris als testimonis. No es va aconseguir que testifiqués ningú?

Elisabet: No, va ser impossible. Recordo que vam parlar amb tothom que tenia un negoci per la vora per veure si havien vist alguna cosa o podien identificar a algú. I ningú no va voler parlar. Va succeir en ple dia, hi havia molta gent... era impossible que ningú no hagués vist res. Es percebia una barreja entre racisme i por.

Per quin motiu creus que actuen així?

Elisabet: Ca n'Anglada era un volcà en calma. Hi havia hagut un conflicte important no feia gaire i encara estava latent. I això no va ajudar al procés de recerca de proves.

El 2006 es va decretar el sobreseïment del cas però es va recòrrer i es va denunciar per temptativa d'homicidi i manifestació il·licita. La Fiscalia es va adherir a la nostra denúncia... però mai no s'ha fet judici. Per quin motiu?

Elisabet: Normalment en un acte delictiu d'aquest tipus, amb el testimoni de la víctima es pot tirar endavant el procés amb possibilitats reals de condemna. Però en aquest cas ho teníem tot en contra. Malauradament, tot i que havien identificat 11 sospitosos, calia identificar

la persona que va clavar l'espasa a en Z.A., i no teníem testimonis i ens fallava la identificació per part de la víctima, afectada pel seu estat psicològic i la dil·latació en el temps.

Quina sensació et va deixar el cas?

Elisabet: Tenint un cas tan clar d'agressió racista i veure com queda impune genera frustració i sensació d'injustícia. Veure el dolor de les persones i no poder fer-hi res, és el més dur de tot.

Les dues van ser activistes de SOS Racisme des de finals dels '90. Carlota Basols va ser la coordinadora de l'OiD del 2001 al 2004. Actualment treballa a Creu Roja, responsable de programes d'inclusió social i pobresa. Elisabet Ureña va ser l'advocada del servei del 2003 al 2006. Ara treballa com a advocada a l'àrea de migracions i estrangeria de Càritas. Cap de les dues va arribar a veure el final del cas d'en Z.A. Óscar Vicario, que va ser advocat del SAiD del 2009 al 2012, ens explica que el cas va ser arxivat per falta d'autors coneguts i el qualifica com "el més dur de tots dels que he viscut". L'Óscar actualment exerceix com a advocat a Madrid. ■

FITXA DEL CAS

Prenen foc a una persona sense llar

2000 | *Extrema Dreta*,

segons els indicis que tenim de les característiques dels agressors

Descripció

El Sr. M. dormia a prop del parc de la Ciutadella, i de matinada tres persones encaputxades van prendre-li foc, causant-li cremades de segon grau per les quals va estar ingressat a l'hospital. La impossibilitat de trobar els agressors va significar que la denúncia no tingués recorregut i que els fets quedessin totalment impunes. Un any més tard de l'agressió i dels mesos d'ingrés i de rehabilitació, la seva situació administrativa irregular li va suposar estar retingut al Centre d'Internament per a persones Estrangeres (CIE) de la Verneda. Des de l'OID es va fer una denúncia al Defensor del Pueblo al·legant la situació de vulnerabilitat del Sr. M., que havia estat víctima d'una agressió racista. Es va aconseguir la posada en llibertat i la revocació de l'ordre d'expulsió. Uns mesos després d'aquest episodi, però, es perd el contacte amb el Sr. M., tant per part de SOS Racisme com per la Fundació Arrels que també li donava suport.

Via de resolució

Impossibilitat de fer denúncia. Acompanyament social

Estat del cas

Tancat

Per què és rellevant?

Aquest cas exemplifica la impunitat que acompanya les agressions racistes quan és impossible trobar les persones agressores. Perquè no hi ha testimonis, perquè la víctima no recorda ni té cap informació, i molt sovint, també, perquè manca una investigació veraç dels fets.

També posa de relleu les dificultats amb les que es troben les persones més vulnerables, en aquest cas una persona sense llar, mostrant la suma de desavantatges que acompanyen la discriminació intersectorial i que fan necessari el treball en xarxa per fer un abordatge integral.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Racisme i aporofòbia, la intersectorialitat de la discriminació.

LA REALITAT DE LES PERSONES QUE VIUEN AL CARRER

Per aprofundir sobre aquestes qüestions comptem amb la col·laboració de **Ferran Busquets, director d'Arrels Fundació**, una entitat que té com a objectius: atendre les persones sense llar, sensibilitzar la ciutadania i denunciar situacions injustes per a transformar la realitat d'exclusió social.

La primera qüestió a abordar sobre la situació de les persones que viuen al carrer es que pateixen la vulneració del dret a l'habitatge però també de molts altres drets: el dret a la seguretat, ja que la majoria han patit agressions; el dret a la intimitat, ja que tot el que fan mentre estan al carrer és visible per a tothom; el dret a la salut, ja que, de mitjana, viuran vint anys menys que la resta de ciutadans. També el

dret a la veritat ja que pateixen injustos estigmes com, per exemple, que estan al carrer perquè volen.

A més les persones que viuen al carrer pateixen aporofòbia. L'aporofòbia és un concepte creat, per la catedràtica d'ètica i filosofia política Adela Cortina, per a visibilitzar la violència cap a les persones empobrides. Moltes d'aquestes agressions són degudes a la percepció d'indefensió que perceben els atacants. D'altra banda, prop del 25% de les persones que viuen al carrer són d'origen extracomunitari: la vulnerabilitat que té una persona al carrer sense cap dubte incrementa la possibilitat de patir racisme. No tenir documentació ni possibilitat d'aconseguir-la suposa un risc més elevat, ja que el seu temps al carrer segur que serà més llarg.

No obstant, no té massa sentit plantejar-nos si pesa més el racisme

o l'aporofòbia doncs resulta molt difícil de mesurar, però segurament tots dos elements donen més pes a l'altre. Una persona susceptible de patir racisme segur que tindrà més risc si viu al carrer, i una persona que sigui susceptible de ser víctima d'una agressió al carrer veurà incrementat el risc de patir-la segons el seu fenotip. Les discriminacions són intersectorials, s'afegeixen diferents formes i això suposa una suma de vulnerabilitats a la que es difícil donar resposta.

Una altra qüestió fonamental és la invisibilització d'aquests casos, que recau sobretot en el desconeixement que tenen les persones sense llar dels seus drets i la manca d'eines per fer-los valdre. Una invisibilització que està relacionada amb la manca de resposta institucional, tant pel que té a veure amb el circuit de protecció per a les persones que es troben en aquesta situació com per la falta de compromís polític per revertir una situació de desigualtat i fer política pública per la prevenció i l'eradicació del racisme, l'aporofòbia i altres formes de discriminació.

En aquest sentit des d'Arrels Fundació identifiquen com a principal necessitat aconseguir que la persona que ha patit l'agressió es dirigeixi a ells per tal que li puguin donar

suport en la denúncia i, finalment, aconseguir que sigui sancionable. Consideren que és important que els delictes d'odi per pobresa estiguin tipificats com agreujants. També destaquen que és important que la ciutadania conegui la situació de les persones que viuen al carrer: cal trencar els estigmes que criminalitzen i, en el fons, amaguen el problema de la pobresa i l'exclusió social.

DAVANT LA IMPOSSIBILITAT DE TROBAR PERPETRADORS: EL CAS NO TÉ RECORREGUT

Per aquesta reflexió comptem amb la col·laboració de **Marilda Sueiras que actualment és una de les advocades del Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme de SOS Racisme.**

El dret penal castiga per la responsabilitat personal que poden tenir els individus sobre els fets que s'han comès, de manera que les sancions les compleixen les persones amb el propi cos amb la privació de llibertat, o amb els diners a través de les multes.

Perquè es pugui aplicar un càstig en base al Codi Penal espanyol s'han de donar dos requisits bàsics: d'una banda que els fets siguin constitutius de delictes, és a dir que estiguin tipificats en el Codi Penal; i d'altra

banda que hi hagi autor conegut. Aquests requisits bàsics es deriven dels articles 637 i 641 de la Llei d'Enjudiciament Criminal (LE-CRIM). Només que no es compleixi un d'aquests requisits el jutge/essa té l'obligació d'arxivar la causa. La causa pot quedar arxivada provisionalment o definitivament, en el primer cas es pot demanar que es torni a obrir la investigació sempre que s'aportin noves proves o fets que permetin complir els requisits citats anteriorment.

Al tractar-se d'una responsabilitat penal, a diferència del Dret Civil, les penes no s'hereten: si una persona comet un delictes i mor, no pagarà el seu crim perquè ja no existeix (article 130 del Codi Penal), però tampoc pagaran la pena els seus descendents. En canvi si al morir deixes un deute econòmic els hereus sí que han d'assumir aquest deute.

És cert que ens trobem en situacions, com la del Sr. M., que recollim a l'inici, en què és realment difícil saber qui ha estat l'autor i això suposa que els fets quedin impunes. Perquè sense autor no hi ha fets, tal i com garanteix el principi de presumpció d'innocència, recollit a l'article 24 de la Constitució Espanyola. No obstant, sovint ens trobem amb casos en què la dificultat recau en la manca de diligència per part de jutges i policia a l'hora

d'investigar els fets, i els motius podrien ser diversos: el volum de feina als jutjats porta a prioritzar unes causes sobre altres, la manca de formació en matèries com el delictes d'odi i/o la discriminació a minories, la falta d'especialització dels agents de l'administració de justícia... entre d'altres. Però també situacions que evidencien la corrupció del sistema, tal i com succeeix en alguns casos d'abús per part de cossos policials i en els que no sempre es garanteix un reforç de la tutela judicial, seguint el que diu la jurisprudència del Tribunal Constitucional i Tribunal Europeu de Drets Humans.

ON QUEDA LA RESTITUCIÓ DE LA VÍCTIMA?

Potser caldria en primer lloc definir què entenem per justícia, acotarem el significat al fet que algú t'escolti o que l'administració pública reconegui que t'han vulnerats els teus drets.

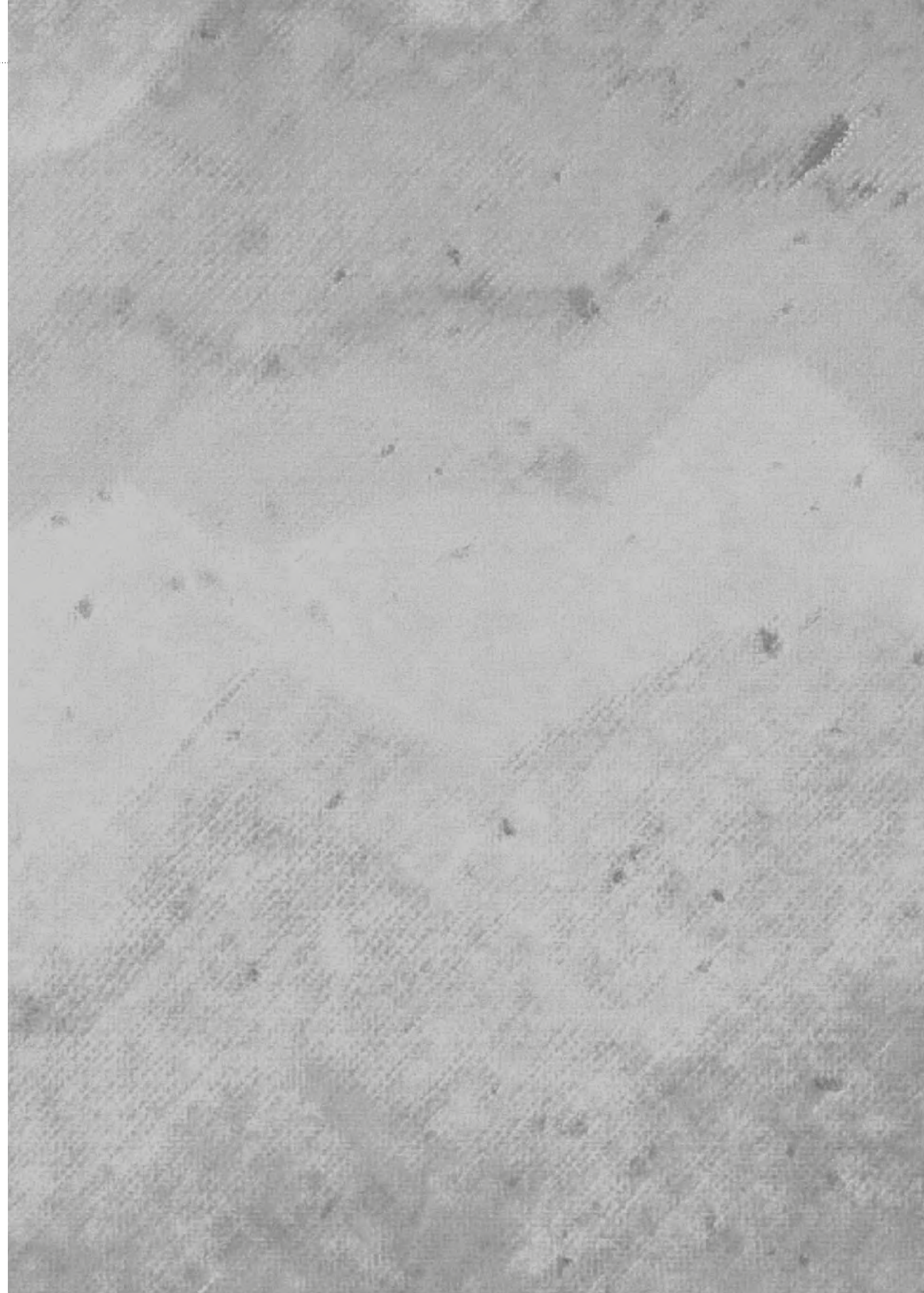
La persona que ha estat víctima d'una vulneració de drets pot tenir, en el marc d'un procés judicial que així ho reconegui, el sentiment que la perpetradora ha pagat pels seus crims. Però els conceptes de restitució, reparació dels danys, indemnització, no deixen de ser termes econòmics, i resulta molt complicat posar un valor econòmic a un dret vulnerat.

Les víctimes de racisme difícilment troben justícia portant el seu cas davant els tribunals, ens al contrari, es troben front un sistema racista que les torna a victimitzar, que les mira amb ulls d'acusades i no d'acusació, que no entén, perquè no vol, l'especificitat dels delictes d'odi i la vulnerabilitat de moltes de les persones que els pateixen. A banda, es donen ocasions on les víctimes són falsament acusades, tal i com succeeix en els casos d'abusos i agressions per part de cossos policials.

Quan no es troba l'autor dels fets a nivell penal no hi ha res a fer, no es restitueix la víctima, s'arxiva i per l'administració de justícia aquí acaba. Tot i que hi ha casos en els que les persones victimitzades no es donen per vençudes, són elles les que segueixen buscant proves, fets, noves vies i aliances que permetin que la vulneració patida sigui reconeguda. De tota manera s'evidencia que no hi ha un sistema eficaç que ajudi a restituir a la víctima en els seus drets vulnerats.

Casos com aquest no són aïllats, de fet el 2016 va arribar al SAID un altre de semblant, en el que tampoc va ser possible trobar les persones agressores i per tant l'agressió va quedar també impune. Aquestes situacions posen de relleu la necessitat d'actuar de forma més global, ja

que la intersectorialitat de la discriminació planteja més fronts als que no es pot donar resposta només des d'un àmbit. També evidencien la urgència en sumar esforços per exigir un marc legal i normatiu que reculli la detecció, la denúncia, la sanció i la prevenció tant de les situacions de discriminació com dels delictes d'odi; donant resposta des de l'especificitat i la intersectorialitat a la vulnerabilitat dels col·lectius. ■

365 dies de Racisme

Radiografia de l'estat del racisme a Catalunya a partir dels casos del Servei d'Atenció i Denúncia per a les víctimes de racisme i xenofòbia

DES DE 1992 HEM ATÈS A MÉS DE 9500 PERSONES

El 2017 hem celebrat el 25è aniversari del Servei d'Atenció i Denúncia per a Víctimes de Racisme de SOS Racisme Catalunya, un **Servei únic, específic i gratuït que té com a finalitat atendre a persones que han patit un delictes d'odi o discriminació amb motivació racista.**

També són objectius del SAiD: prioritzar la restitució de drets a partir de la resolució del conflicte, reforçar a les persones que s'han vist afectades per una situació de racisme i identificar problemàtiques per a incidir en la transformació social.

Són moltes les persones que pel seu origen nacional o ètnic, color de pell, cultura i religió pateixen agressions racistes i que són discriminades en diferents àmbits. Rebuig social, tracte desigual en les administracions o en l'accés a serveis, precarietat laboral, criminalització, abusos dels cossos

de seguretat, discurs d'odi... Són situacions que en ocasions s'agreugen per temes legals relacionats amb estrangeria, per la por i la desconfiança en les institucions, pel desconeixement de l'entorn, ... i sobretot per la manca de coneixement per part de la ciutadania dels propis drets i de les eines que tenim per a defensar-los.

Al 2017 hem atès 485 persones

D'aquestes, 327 s'adreçaven per primera vegada a SOS Racisme, els hem donat informació i assessorament o els hem derivat a altres serveis, en funció de cada necessitat. Entre les 327 noves demandes del 2017, s'han identificat 213 situacions de racisme, però d'aquestes 122 no han estat denunciades i per tant el SAiD no ha pogut actuar. Les 91 restants són els casos de racisme nous assumits enguany, als quals cal sumar els 158 casos d'anys anteriors que continuen oberts, de manera que durant el 2017 hem gestionat 249 casos de racisme.

Fig. 1. Persones ateses pel SAiD durant el 2017

Font: Dades del SAiD

Les situacions de racisme identificades al 2017

Estudiem les situacions de discriminació racista incloent-hi totes aquelles que hem identificat a partir de les persones afectades, siguin o no denunciades, a través del nostre servei. Aquesta perspectiva d'anàlisi, incorporada des del 2015, ens permet fer una aproximació més ajustada a la realitat. Si només analitzem les situacions de racisme que han pogut ser tramitades per alguna via de denuncia, correm el risc de perdre informació i allunyar-nos de fer una fotografia més acurada de la situació del racisme en el nostre context.

El fet que algunes víctimes no vulguin continuar el procés de la denúncia per diferents motius no vol dir que aquesta situació no existeixi. A més, cal tenir en compte que el nombre de casos no denunciats representen una part important del total de les situacions identificades. El fet que una persona no denunciï és un indicador de la indefensió i la manca de protecció i d'eines que es brinda, sobretot a nivell institucional, a les persones que han estat víctimes d'un delictes d'odi o discriminació amb motivació racista.

Al 2017 hem identificat 213 situacions noves de racisme que distribuïm seguint la classificació de tipologies, tal i com es veu a la figura 2.

Les més nombroses són les que fan referència a Agresions i Discriminacions Entre Particulars, que són el 24%, seguides de les Agresions i Abusos per part de Cossos de Seguretat Pública, amb un 21%, i en tercer lloc les Discriminacions en Serveis Privats que suposen un 20% del total.

És necessari explicar, per entendre la lògica de l'anàlisi, que aquesta distribució dels casos per tipologies es fa tenint en compte els actors que intervenen en el conflicte, la relació que hi ha entre ells i l'espai on es produeix la discriminació.

EL RACISME NO ES DENUNCIA

Al 2017 un 57% de les situacions de racisme no han estat denunciades

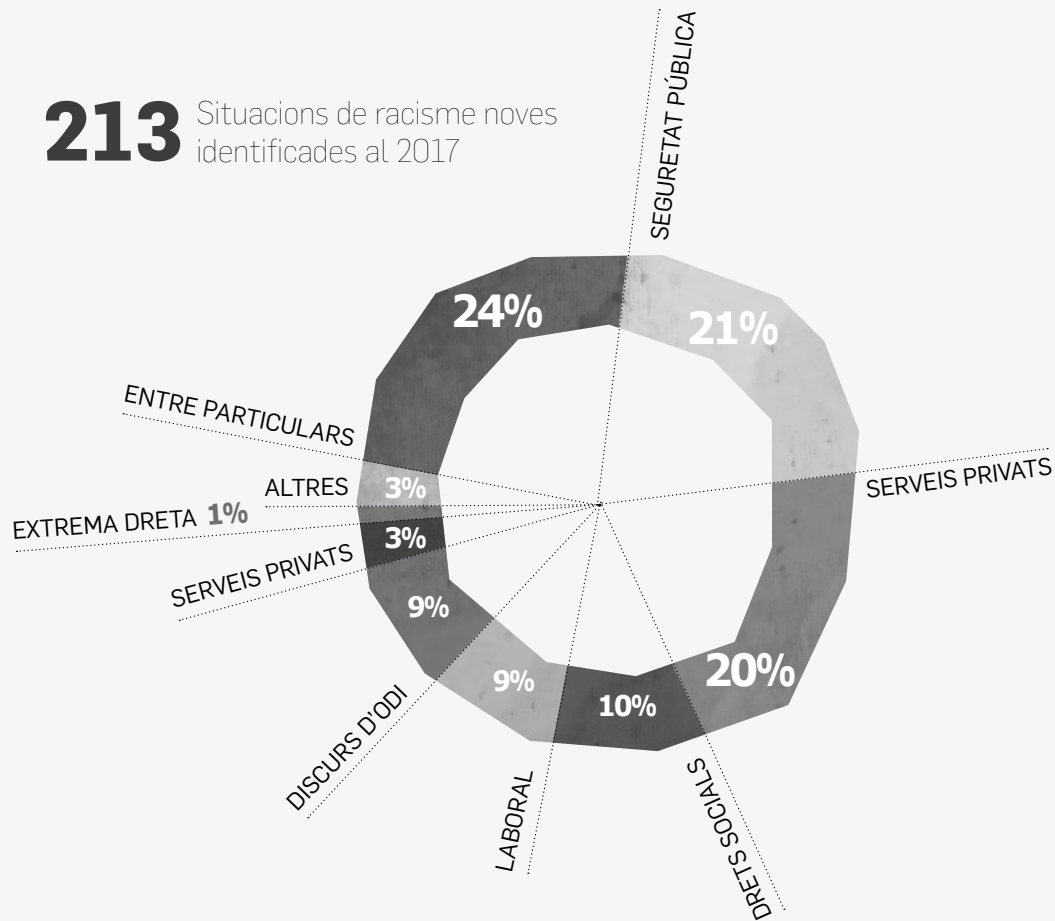
El motiu principal de les situacions que no es denunciïn és el desinterès de la víctima, suposa el 45% i ve motivat, la majoria de vegades, per la manca de confiança en el sistema, pensar que no servirà per a res, o també per por. Les tipologies amb un percentatge més alt de situacions de racisme no denunciades són els conflictes entre particulars, l'abús per part de cossos policials i la prestació de serveis

privats. Analitzem amb profunditat les situacions de racisme no denunciades en aquestes tres tipologies.

Al 2017 a la tipologia d'**Agressions i Discriminacions entre Particulars** del total de 52 situacions de racisme identificades 31 no han

estat denunciades, una bona part d'elles (17) pel desinterès de la víctima, en gran mesura motivat per la manca d'eines de denúncia. Els casos en què només es donen insults no tenen recorregut: a nivell penal s'arxiven o directament no es recullen a comissaria, a no ser que

213 Situacions de racisme noves identificades al 2017

estiguin acompanyats d'amenaques o lesions. I a nivell administratiu, tot i que hi ha ordenances municipals que recullen aquests fets com a sancionables, no s'han desenvolupat i no s'apliquen. Tampoc la mediació dóna resposta a aquestes situacions, de vegades perquè no té incorporada la motivació racista del conflicte, i altres cops perquè es tracta de problemes puntuals entre persones que no es coneixen i en els que, per tant, és inviable una intervenció des de la mediació.

Fig. 2. Situacions de racisme identificades al 2017

Font: Dades del SAIID

D'aquests 213 casos:

122

Casos NO denunciats
57% del total

91

Casos denunciats
43% del total

És important remarcar que aquesta tipologia, dins de les situacions de racisme identificades, és la més nombrosa i també la que té un major nombre de situacions de racisme no denunciades. Aquesta qüestió s'explica perquè ara per ara, les possibilitats per donar resposta als conflictes concrets de convivència no tenen clara cap via de resolució. La modificació del Codi Penal ha destipificat els insults, de manera que no se'ls pot donar solució de manera reactiva. La qüestió és que aquestes situacions no estan sent treballades tampoc des de la intervenció social, de manera que els conflictes de convivència es deterioren i s'agreugen.

A la tipologia d'**Agressions i Abusos per part de Cossos de Seguretat Pública**, de les 45 situacions de racisme identificades, 19 no han estat tramitades per cap via, i en 12 ocasions el motiu ha estat el desinterès de la víctima. S'explica, en part, per la desconfiança en la imparcialitat d'un sistema on preval la versió dels policies, que aplica el principi de veracitat en l'àmbit penal tot i que legalment no hauria de ser així.

En relació a la **Discriminació en Serveis Privats**, de les 43 situacions de racisme identificades, 27 no s'han denunciat, i d'aquestes 11 són casos de discriminació en el dret d'admissió. La motivació de més de la meitat de les situacions no denunciades (15) és, un altre cop, el desinterès de la víctima, un desinterès que s'explica per la manca d'eines de denuncia i la seva efectivitat. En la discriminació en el dret d'admissió la via penal demana un context molt favorable i proves per defensar la versió dels fets, i la via administrativa resta estancada i inaplicable, entre altres motius perquè els municipis que tenen competència per intervenir-hi no desenvolupen la capacitat sancionadora.

Per algunes de les situacions que no acaben sent tramitades per cap via, l'assessorament personal i/o telefònic que oferim des del SAiD ens per-

met oferir certa informació i, sense generar falses expectatives, s'intenta plantejar un ventall de possibles actuacions que poden dur a terme les mateixes persones afectades.

Des de SOS Racisme apostem per utilitzar totes les eines que existeixen per denunciar el racisme, i també en busquem de noves: tant construïnt des de la societat civil alternatives que siguin un suport en el procés de reparació de la vulneració patida; com exigint a l'estat que desenvolupi o apliqui un marc normatiu de protecció de les persones afectades per racisme, complint així amb el que és la seva obligació de garantir i preservar el dret. Però a la vegada, **procurem no generar falses expectatives i per això transmetem tota la informació perquè les persones afectades puguin prendre la decisió**, tot i que aquesta sigui no tirar endavant amb la denúncia. No saltres entenem que les persones que denuncien han pres la decisió de ser activistes, però perquè això succeeixi s'han de donar un seguit de condicions.

Insistim que en aquest apartat hem analitzat totes les situacions de racisme identificades, una categoria que inclou casos denunciats i casos que no han estat tramitats per cap via, i que per tant, dels que no co-

neixem tots els detalls. És per això que l'anàlisi més específic dels casos l'oferim, a continuació, a partir d'una mostra més petita: la dels casos nous i els gestionats pel SAiD durant el 2017.

DELICTES D'ODI I DISCRIMINACIÓ RACISTA DURANT EL 2017

Comencem amb una fotografia general sobre els delictes d'odi i les discriminacions racistes que hem atès durant el 2017, fent també una comparativa amb els darrers anys per tal de poder oferir un anàlisi més complet. Més endavant entrarem a fons amb els aspectes que considerem rellevants de cada tipologia.

En la classificació de casos nous assumits constatem que es dona continuïtat al fet de que la tipologia més nombrosa és la d'Abusos i Agressions per part de Cossos de Seguretat Pública, equiparant-se als percentatges recollits en els darrers 8 anys.

D'altra banda, s'ha produït un increment en el nombre de casos dins la tipologia d'Agressions i Discriminacions entre Particulars, que darrerament era la segona més nombrosa, però en relació a l'any 2016 aquest increment ha estat impor-

tant, passant d'un 15% al 2016 a un 23%, es recupera un comportament similar a altres anys.

Destacable, també, l'entrada en nombre de casos de la nova tipologia de Discurs d'Odi incorporada a la classificació per la seva visibilització, sobretot a través de les xarxes socials.

En relació a la comparativa dels darrers 6 anys, observem que hi ha una continuïtat en el comportament d'algunes de les tipologies, mantenint el mateix ordre en la classificació. Així les tipologies de Cossos de Seguretat Pública i d'entre Particulars són la primera i la segona respectivament en nombre de casos, i les tipologies de Serveis Privats i Drets Socials s'alternen el tercer i quart lloc dins d'aquesta classificació. Una situació que mostra l'afectació del racisme institucional a la vida quotidiana i com s'alimenta l'imaginari col·lectiu respecte a la visió de competència que es té cap alguns col·lectius, com el cas de les persones d'origen estranger independentment de la seva situació administrativa i dels anys d'estada al territori espanyol.

Dins dels 91 casos nous, 34 són delictes d'odi amb una motivació racista, ja que la via utilitzada és la penal, i 57 són discriminacions racistes que tramitem per altres vies de resolució.

De les

485

persones ateses per primer cop durant el 2016 es van identificar

213

situacions de racisme

De les quals

91 van ser denunciades i es divideixen en:**34**

DELICTES D'ODI*

-La via de resolució és penal-

57SITUACIONS DE
DISCRIMINACIÓ RACISTA

-altres vies de resolució-

* l'acció comesa ha de ser constitutiva de delicte segons el codi penal i la motivació de l'acció comesa ha de ser racista

La interpretació que fem de delictes d'odi està íntimament lligada a la nostra visió de víctima, i parteix de la importància de tenir diversitat en les respostes per restituir els seus drets i dotar d'eines a les persones perquè siguin actives en la seva denúncia. Per això pensem que **és necessari anar més enllà dels delictes d'odi que contempla el Codi Penal, i centrar-nos en les violacions de drets humans que suposa tot tipus de manifestació discriminatòria.**

En efecte, els delictes d'odi tipificats des d'un punt de vista penal són l'expressió més evident de la discriminació, però no podem obviar que tant els delictes com les discriminacions amb motivació d'odi suposen una vulneració de drets fonamentals, que poden tenir repercussions molt negatives en la vida de les persones. Per això, per restablir els drets de les víctimes d'odi i discriminació, considerem un error limitar la intervenció a la via penal. Més aviat, **caldría parlar de vulneració de drets amb motivació racista** i, en cada cas, activar la via d'intervenció més apropiada, sigui o no la penal.

LES TIPOLOGIES DELS CASOS DE 2017

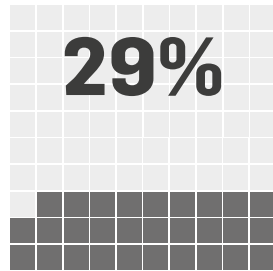
En la classificació de casos nous assumits constatem que es dona continuïtat al fet de que la tipologia més nombrosa és la d'Abusos i Agressions per part de Cossos de Seguretat Pública, equiparant-se als percentatges recollits en els darrers 8 anys.

D'altra banda, s'ha produït un increment en el nombre de casos dins la tipologia d'Agressions i Discriminacions entre Particulars, que darrerament era la segona més nombrosa, però en relació a l'any 2016 aquest increment ha estat important, passant d'un 15% al 2016 a un 23%, es recupera un comportament similar a altres anys.

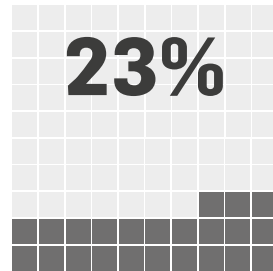
Destacable, també, l'entrada en nombre de casos de la nova tipologia de Discurs d'Odí incorporada a la classificació per la seva visibilització, sobretot a través de les xarxes socials.

Fig. 3. SAiD = atenem persones víctimes d'un delictes d'odi i/o discriminació racista

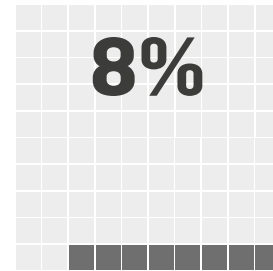
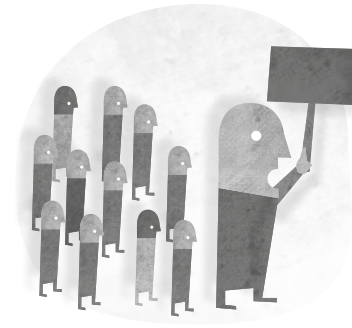
Font: Dades del SAiD

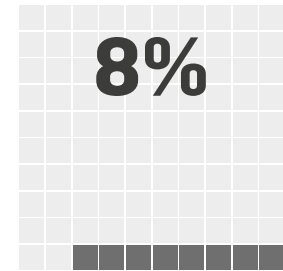
AGRESSIONS I ABUSOS
DELS COSSOS DE
SEGURETAT

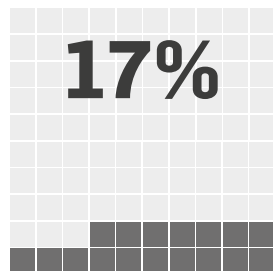
AGRESSIONS I
DISCRIMINACIONS ENTRE
PARTICULARS

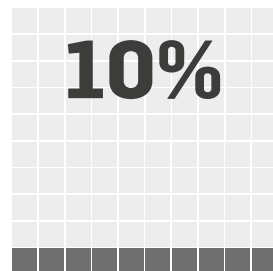
DISCRIMINACIONS EN
L'ACCÉS ALS DRETS
SOCIALS

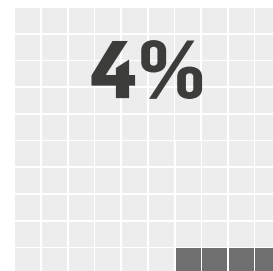
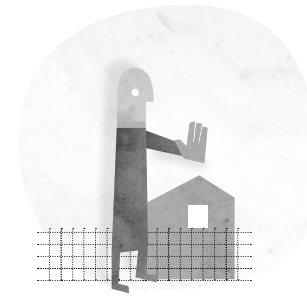
DISCRIMINACIÓ
LABORAL

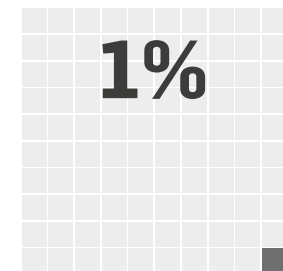
DISCRIMINACIÓ EN
SERVEIS PRIVATS

DISCURS D'ODI

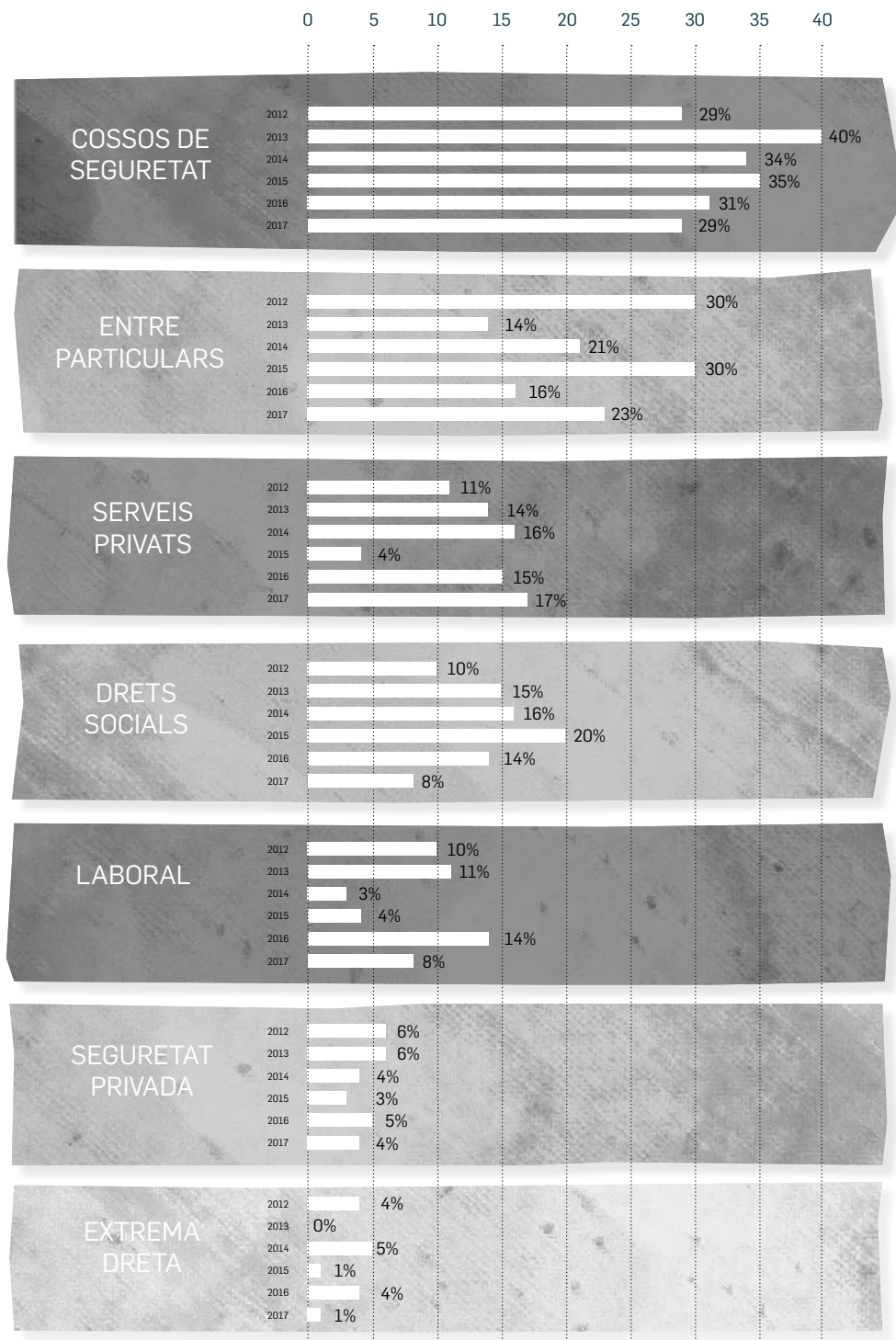

AGRESSIONS I ABUSOS DE
SEGURETAT PRIVADA

AGRESSIONS
D'EXTREMA DRETA

Fig. 4. Casos nous de racisme el 2017 per tipologies
Font: Dades del SAiD

LA COMPARATIVA DELS DARRERS 6 ANYS

En relació als darrers 6 anys, observem que hi ha una continuïtat en el comportament d'algunes de les tipologies, mantenint el mateix ordre en la classificació. Així les tipologies de Cossos de Seguretat Pública i d'entre Particulars són la primera i la segona respectivament en nombre de casos, i les tipologies de Serveis Privats i Drets Socials s'alternen el tercer i quart lloc dins d'aquesta classificació. Una situació que mostra l'afectació del racisme institucional a la vida quotidiana i com s'alimenta l'imaginari col·lectiu respecte a la visió de competència que es té cap alguns col·lectius, com el cas de les persones d'origen estranger independentment de la seva situació administrativa i dels anys d'estada al territori espanyol.

AGRESSIONS I ABUSOS PER PART DE COSSOS DE SEGURETAT PÚBLICA

- 45 situacions de racisme identificades al 2017
- 19 situacions no denunciades
- 26 casos nous assumits
- 92 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

Al 2017 els casos que pertanyen a la tipologia d'Agresions i Abusos per part de Cossos de Seguretat Pública són els més nombrosos, tant pel que fa a casos nous (26 de 91) com a casos gestionats (92 de 158). Són, però, la segona tipologia si analitzem el total de situacions de racisme identificades.

Dins la subtipologia de venda ambulants no autoritzada es donen diferents casuístiques que suposen una diversitat de vies d'intervenció. No obstant, en la majoria de casos s'actua per la via penal, amb l'anomalia de ser defensa i no acusació. En aquests casos les penes per atemptat es sumen, en moltes ocasions, a les d'activitat irregular i poden suposar l'entrada a presó. A més, generen antecedents penals que impossibiliten la seva regularització.

La via d'actuació majoritària en els casos en els que intervenen mem-

Fig. 4. Comparativa de casos nous de racisme dels anys 2012 a 2017 per tipologies. Font: Dades del SAIID

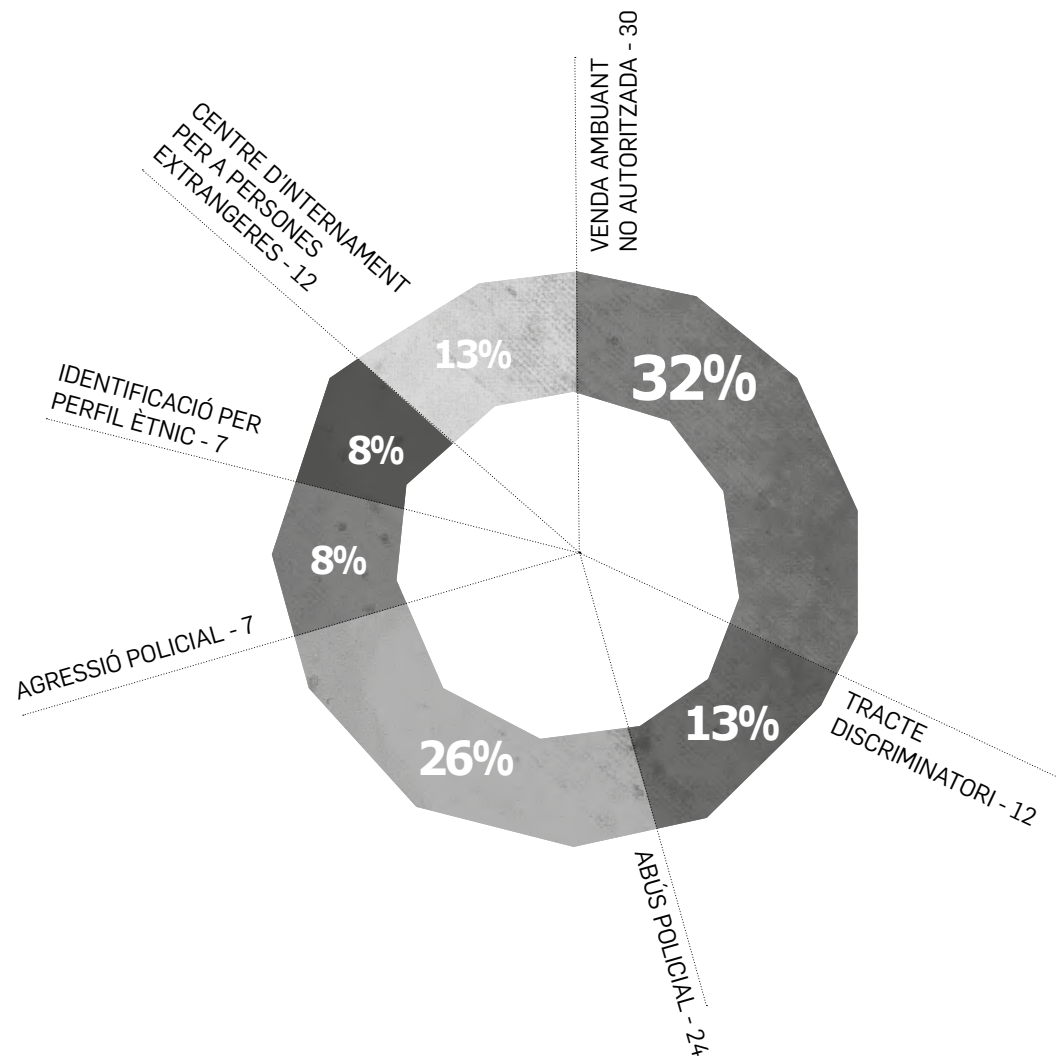

Fig. 6. Subtipologies dins l'àmbit d'Agresions i abusos de cossos de seguretat pública dels casos gestionats durant el 2017

Font: Dades del SAiD

bres de cossos policials és la via penal, doncs és la utilitzada en 59 dels 92 casos gestionats. Però en la seva majoria no podem exercir el paper d'acusació que ens pertoca per denunciar la situació de racisme, en 40 dels 59 casos gestionats per la via penal les víctimes a les que representem estan acusades, normalment per atemptat contra l'autoritat, fet que ens aboca a la via penal i a actuar de defensa.

AMB COSSOS POLICIALS NO ESTEM DENUNCIANT RACISME ESTEM DEFENSANT VÍCTIMES.

Es perverteix el nostre paper natural: no acusem a perpetradors que vulnereu els drets de la víctima, sinó que defensem la víctima del sistema i del mateix perpetrador.

En els casos en que sí exercim l'acusació, només 19 dels 59 casos que gestionem per la via penal, la carrera d'obstacles és infinita: l'arxivament (4), l'absolució dels policies (5), processos d'instrucció lents (9) i sovint poc diligents i que preveiem que a curt o llarg termini acabaran arxivats. **Només hem aconseguit una condemna contra un policia al 2017 per uns fets que van succeir l'any 2011.**

En tots els casos en què actuem com a defensa (40 dels gestionats al 2017) les persones a les que representem han estat víctimes d'una discriminació o abús racista per part de la policia. En 32 casos, l'acusació a la que hem de fer front és del delictu greu d'atemptat contra l'autoritat. Es tracta d'acusacions sense una base fonamentada, on sovint ens trobem amb denúncies falses per justificar una actuació policial desmesurada o incorrecta, i la dificultat rau en demostrar la possible manipulació de l'atestat policial.

Les dades evidencien que resulta molt difícil dur a terme processos judicials contra policies, el sistema els empara i la impunitat és brutal. **Són casos en els que no és només anar contra l'agent sinó contra tot un sistema de poder**, doncs el sistema paradoxalment protegeix a l'agressor. En les ocasions que, dins d'aquests 40 casos, la persona afectada ha decidit denunciar, aquestes s'han arxivat mantenint l'acusació en contra de la víctima.

AGRESSIONS I DISCRIMINACIONS ENTRE PARTICULARS

- 52 situacions de racisme identificades al 2017
- 31 situacions no denunciades
- 21 casos nous assumits
- 45 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

La majoria de situacions entre particulars són conflictes que es donen al carrer, suposen el 44% del total, tal i com queda recollit a la figura 7. Aquestes situacions que es donen a la via pública solen ser puntuals i gratuïtes, característiques que dificulten trobar una via d'intervenció més enllà de la penal. Doncs, per exemple, la mediació és difícil d'aplicar quant és inviable localitzar una de les parts o quan les parts no es coneixen. D'altra banda, la via penal només té recorregut quan els insults van acompanyats d'agressions o quan també es donen amenaces, de manera que moltes situacions queden fora de cap possibilitat d'actuació.

Per la via penal enguany hem gestionat 35 casos, i en la seva majoria (32 casos), a diferència del que succeeix en la tipologia de cossos de seguretat pública, sí que exercim el paper que ens és propi, el d'acu-

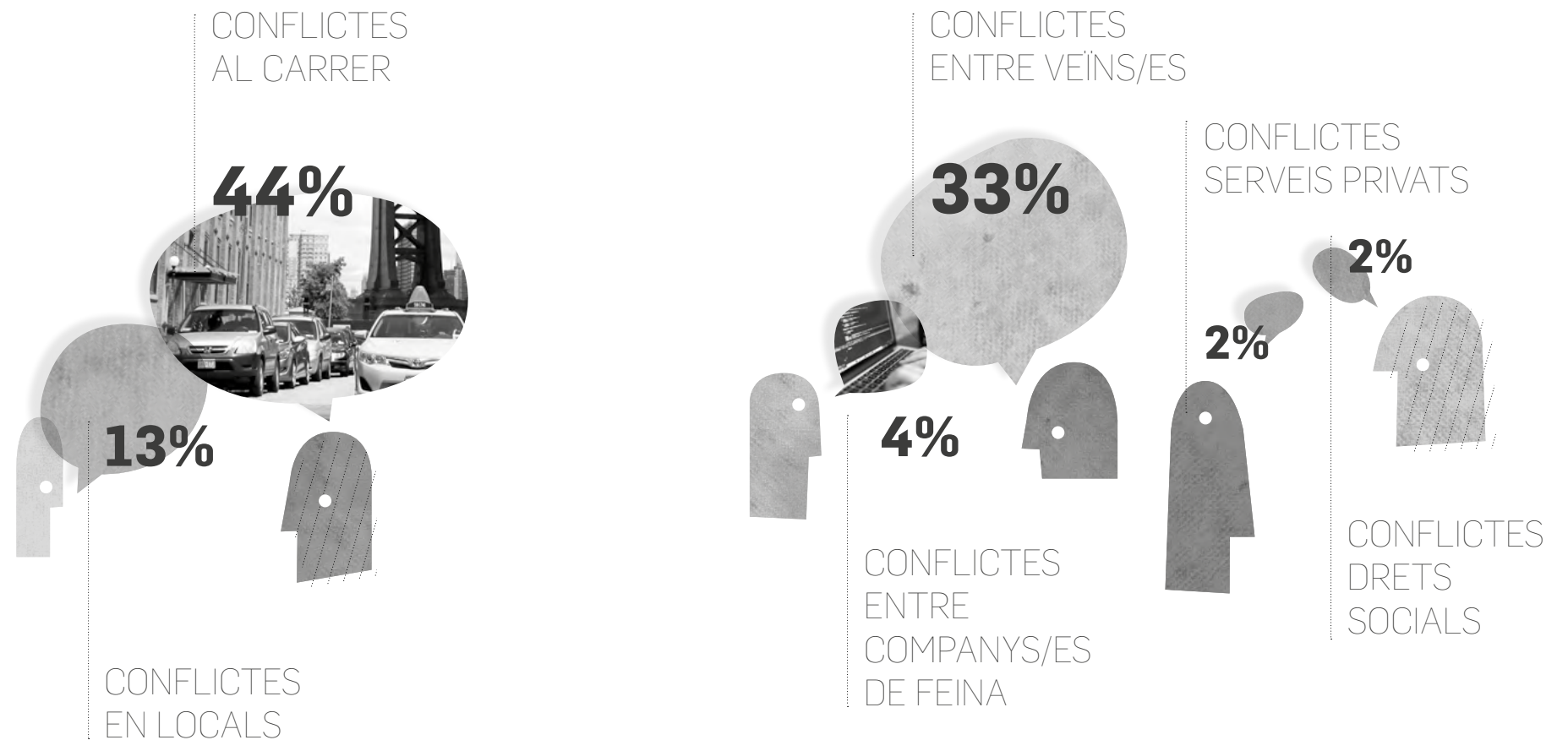

Fig. 11. Subtipologies dins l'àmbit d'Agresions i Discriminacions Entre Particulars. Font: Dades del SAID

sació particular. Tot i les dificultats, en alguns casos es dimensiona la motivació racista en els fets, i tímidament es comença a aplicar l'article 510 del Codi Penal que recull la provocació o la incitació a l'odi. Quatre dels 22 casos de delictes greus (lesions greus amb o sense agreujant de racisme, i també delictes contra la integritat moral) estan sent valorats amb aquest article. Si la motivació racista no queda incorporada a la sentència, és impossible restituir a la víctima tot i que aquesta sigui condemnatòria, per exemple, si aquesta només reconeix l'agressió però no recull que es tracta d'una agressió racista.

Tot i així, considerem que la via penal en aquest àmbit no és la més adequada perquè, com també passa en altres àmbits, no dona solució als problemes. No obstant, resulta molt difícil trobar alternatives reals per donar resposta a aquestes situacions:

- la mediació no sempre és una opció, sobretot quan són conflictes puntuals entre persones que no tenen cap relació.
- la sanció administrativa no s'està aplicant, fins i tot quan existeix normativa vigent que recull aquestes situacions i com s'hauria d'intervenir, com per exemple amb algunes ordenances municipals.
- aquests casos evidencien que

existeix una problemàtica de convivència i cohesió social que no estan sent identificada ni abordada.

- les administracions, defugint de la seva responsabilitat, no desenvolupen ni el marc normatiu, ni un sistema de protecció per les persones que són víctimes d'aquestes vulneracions, i tampoc accions de sensibilització i formació per a prevenir-les.

L'estancament actual té com a conseqüència que els conflictes cada cop es deteriorin més, quedant abocats a la via penal com a única opció, malgrat tenir la certesa que serà una solució en fals.

DISCRIMINACIÓ EN SERVEIS PRIVATS

- 43 situacions de racisme identificades al 2017
- 27 situacions no denunciades
- 16 casos nous assumits
- 35 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

Enguany hem identificat 43 situacions de racisme en l'àmbit de la prestació de Serveis Privats, d'aquestes, 23 són casos de discriminació en el dret d'admissió, però 11 no han estat tramitades per cap via. I, com apuntàvem abans, majoritàriament la raó per la qual no es

fa cap denuncia és pel desinterès de les persones afectades, que sol estar motivat per la manca de confiança en el sistema i la creença de que no servirà de res.

L'augment de casos de discriminació en el dret d'admissió és rellevant més enllà de si s'han tramitat o no. A través d'accions de sensibilització i de la difusió de casos concrets s'ha aconseguit **una certa mediatització que ha significat una major consciència per les persones afectades, i moltes han assumit que es tracta d'una vulneració de drets que pot ser denunciada.**

Hi ha dues qüestions rellevants que no ajuden a que aquestes discriminacions siguin visibilitzades, d'una banda el desconeixement per part de Mossos d'Esquadra (que és la policia que té competència per actuar) del protocol d'actuació per denunciar aquestes discriminacions. I d'altra banda, el fet que **els ajuntaments que tenen capacitat d'iniciar procediments sancionadors no desenvolupin aquesta via.**

Dins la tipologia de discriminació en la prestació de serveis, en la majoria dels 35 casos gestionats la via de resolució més emprada és la intervenció directa del SAiD (19 casos). Una intervenció que es concreta a través d'un escrit a l'altra part

que, tot i que cada cop rep més respostes, tret d'alguna excepció, no reconeix la discriminació. Els casos assumits per la via penal són 10, i en tots exercim l'acusació particular. D'aquests és remarcable que 6 s'estan avaluant com a delictes per l'article 512 del Codi Penal (que tipifica com a delictes la discriminació pel professional o l'empresa en la prestació d'un servei privat). Una altra via d'actuació que utilitzem és la denuncia administrativa, amb 6 casos enguany, però tal i com dèiem abans, no té recorregut i exemplifica el buit legal i la manca d'intervenció per part de l'administració.

DISCURS D'ODI

- 19 situacions de racisme identificades al 2017
- 10 situacions no denunciades
- 9 casos nous assumits
- 10 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

Enguany és el primer cop que contemplem aquesta com una tipologia diferenciada, fins ara estava incorporada a la d'Extrema Dreta i en algunes ocasions a la de Mitjans de Comunicació.

La decisió de fer una tipologia diferenciada en aquest àmbit està motivada per la reiteració i la relle-

vància que tenen aquestes situacions allà on es donen: als mitjans de comunicació, a les xarxes socials, en el discurs polític... i en molts altres espais que esdevenen altaveus d'aquestes idees contribuint a que siguin visibilitzades i reproduïdes. El context global i la geopolítica contribueixen de forma alarmant, a través del discurs de la por i la seguretat, a fomentar l'odi cap alguns col·lectius. Un discurs que es fa present en els diferents espais de comunicació i difusió, amb una major incidència quan tenen lloc atemptats o actes de violència, sobretot quan es donen en una part del món.

Destaquem dues dificultats amb les que ens trobem per donar resposta a aquestes situacions. La primera té a veure amb el nostre posicionament: no tot el que és discurs d'odi pot judicialitzar-se perquè pot suposar la limitació d'un altre dret fonamental, el de la llibertat d'expressió; fet que suposaria una restricció greu que afectaria a tothom. La penalització de les conductes no és la única via que tenim per a denunciar, i sobretot si el que busquem és un canvi, l'experiència ens demostra que amb la intervenció penal no sempre eliminem el discurs de l'odi. Aleshores cal treballar les narratives alternatives davant les idees que promouen l'odi, potenciant aliances perquè aquestes ide-

es, a més de ser rebatudes, quedin aïllades i siguin minoritàries. D'altra banda, per a què una situació de discurs d'odi sigui tipificada com a delictu ha de complir unes condicions (com la reiteració, la continuïtat en el temps i la gravetat, entre altres) que no sempre es donen.

DISCRIMINACIÓ EN L'ACCÉS ALS DRETS SOCIALS

- 21 situacions identificades
- 14 no denunciades
- 7 casos nous assumits
- 23 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

Dels 23 casos gestionats durant el 2017, les subtipologies més destacables, no tant pel nombre sinó que a nivell qualitatiu, són les situacions de discriminació en sanitat i en habitatge.

En relació a **l'Accés a la Salut**, en els 7 casos gestionats, la discriminació està molt identificada arrel del canvi normatiu de 2012 (Reial decret llei 16/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents per garantir la sostenibilitat del Sistema Nacional de Salut i millorar la qualitat i la seguretat de les seves prestacions), i podem classificar els casos atesos en relació a dues casuístiques:

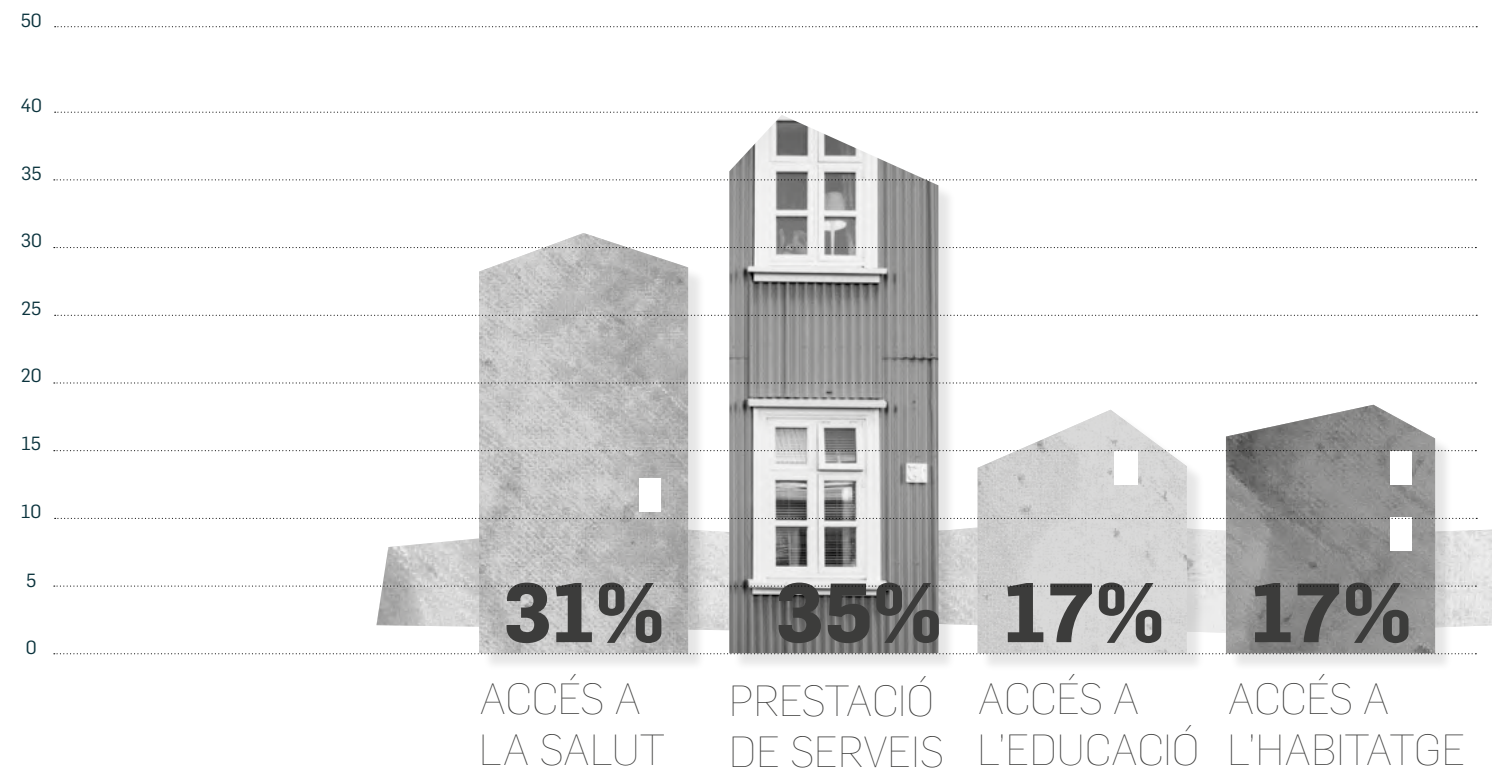

Fig. 12. Subtipologies dins l'àmbit de Discriminació en l'Accés als Drets Socials. Font: Dades del SAiD

- la dificultat i/o impediment per obtenir la targeta sanitària, sobretot per les persones en situació irregular que a més han tingut dificultats en l'empadronament. Es donen moltes situacions de confusió i s'evidencia la no unificació de criteris entre els diferents operadors.
- el cobrament a urgències a persones sense targeta sanitària, incomplint així el que recull el propi decret que garanteix la cobertura en totes les urgències, i tota la cobertura a les dones embarassades, i als menors.

Destacar que enguany hem iniciat una reclamació patrimonial contra CatSalut per un cas en el que la manca d'atenció a urgències va suposar un greuge important en el desenvolupament d'una malaltia greu.

A banda dels casos que hem gestionat directament a SOS Racisme, **en el treball amb xarxa amb la PasuCAT, Plataforma per una Atenció Sanitària Universal a Catalunya, de la que formem part, trobem pertinent destacar que:** durant el 2017 s'han atès 49 casos, i d'aquests, 43 tenen a veure amb la situació administrativa de les persones afectades pel fet de ser estrangeres. Dades que posen de relleu que la discriminació en l'accés i a l'atenció sanitària continua sent una constant.

Gran responsabilitat d'aquesta situació té a veure amb la complexitat de l'entramat del sistema de salut i en el redactat confús de les normatives i tràmits per accedir-hi. Per exemple, la instrucció vigent al 2017 suposa una aplicació desigual i irregularitats greus en l'atenció a les persones amb dret a cobertura.

Estem davant una teranyina burocràtica que ha portat a l'exclusió d'una part de la població del sistema sanitari, que a través del que anomenem la buroexclusió, no només obstaculitza i dissuadeix a alguns col·lectius, sinó que directament els exclou en l'accés a determinats drets.

En relació a **l'Accés a l'Habitatge**, tal i com hem analitzat més a fons en un article del present informe sobre el dret a l'habitatge, cal incidir en que el problema està en el punt de partida: l'Estat i totes les seves administracions no assumeixen la responsabilitat que tenen en la protecció del dret a l'habitatge, un dret constitucional que s'està gestionant des de l'àmbit privat.

El circuit per tirar endavant denúncies o reclamacions, no ens referim ara a la via penal, no està donant cap resposta. Tot i que a Catalunya la Llei sobre Habitatge de 2007 contempla almenys dues vies per

iniciar un procediment sancionador, d'una banda a través de l'Agència Catalana de l'Habitatge, i d'altra banda també tenen aquesta competència els ajuntaments amb més de 100.000 habitants; en cap dels casos s'aplica.

La via penal es podria valorar a partir de l'article 512 del Codi Penal que tipifica com a delicte la discriminació en la prestació d'un servei per part de professionals o empreses amb motivació racista, entre altres.

Considerem que la queixa via Agència Catalana de Consum, a la que se'ns ha derivat des de l'administració en alguna ocasió com a sortida a la seva inacció, no és adequada en tant que estem parlant de la vulneració d'un dret.

DISCRIMINACIÓ LABORAL

- 19 situacions de racisme identificades
- 12 no denunciades
- 7 casos nous assumits
- 16 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

En aquest àmbit ens trobem sobretot amb dos tipus de situacions: les de mobbing laboral amb motivació racista, enguany amb 2 casos nous, i les de discriminació en l'accés al

treball, amb 4 casos. L'altre cas fa referència a una situació de manca de contracte laboral.

En els **casos de mobbing laboral**, la via d'intervenció que hem utilitzat és la penal degut al deteriorament o la gravetat de la situació. Quan al mobbing s'afegeixen altres elements vinculats al context de contractació laboral, per l'especificitat que suposa, derivem el cas a actors especialitzats en aquest àmbit.

En la **discriminació en l'accés al treball**, hem atès dos tipus de situacions: ofertes discriminatòries de treball i/o de tractes discriminatoris durant l'entrevista. Són situacions en les que es posen en conflicte almenys dos drets: el dret al treball i la dignitat de la persona (per exemple la llibertat religiosa), i davant les quals no tenim una via d'intervenció identificada que hi doni resposta. A l'espera d'explorar altres vies, la nostra intervenció ha estat el contacte amb l'altra part fent esment a la vulneració que està exercint i exigint resposta.

A mode d'apunt, la tipologia **d'Agressions i Abusos per part de la Seguretat Privada** i la tipologia **d'Agressions d'Extrema Dreta**, tot i que no són rellevants en número, per a poder fer un anàlisi més ampli, no deixen de ser importants.

AGRESSIONS I ABUSOS DE SEGURETAT PRIVADA

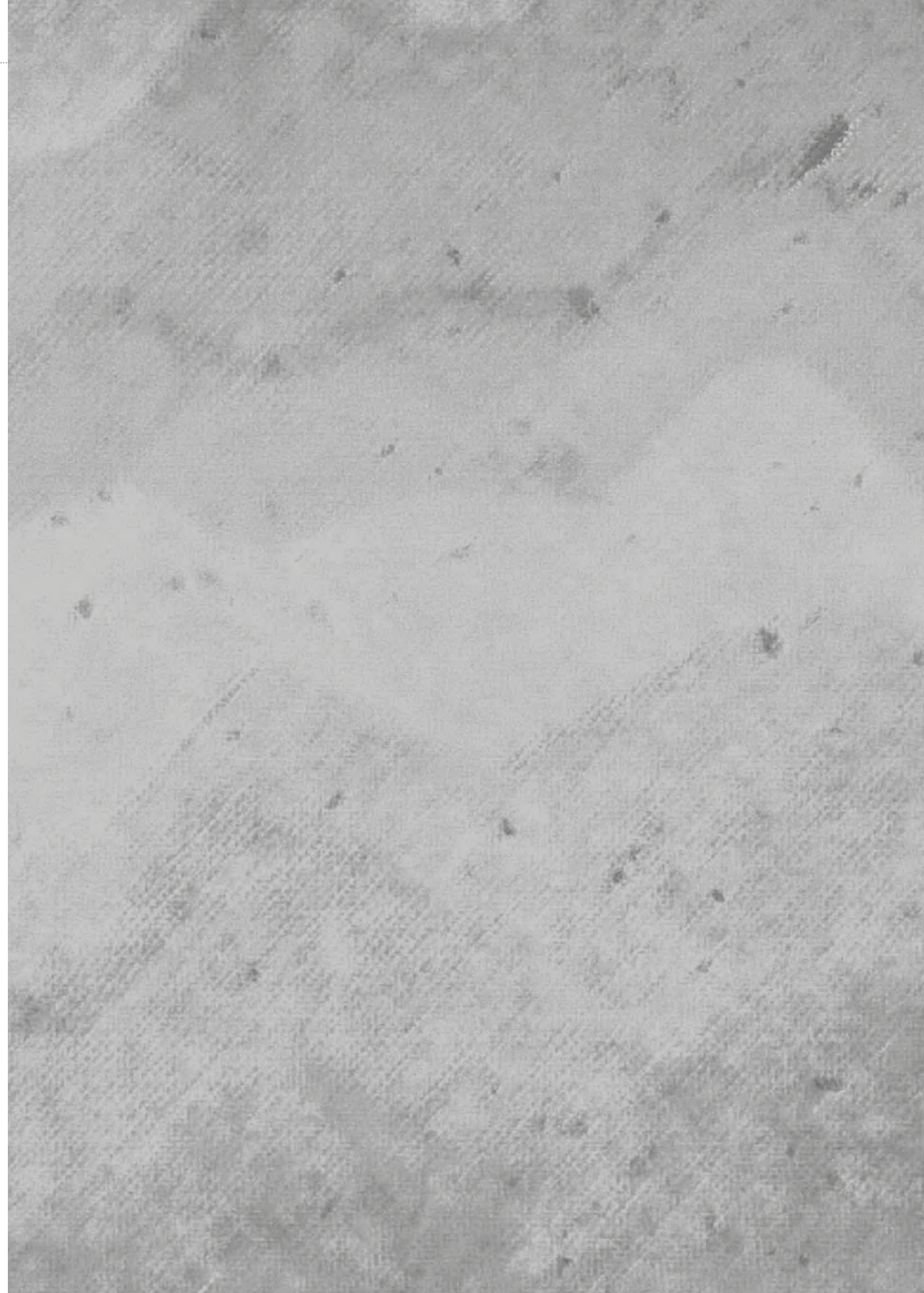
- 6 situacions de racisme identificades
- 2 no denunciades
- 4 casos nous assumits
- 19 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

AGRESSIONS D'EXTREMA DRETA

- 1 situació de racisme identificada
- cap no denunciada
- 1 cas nou assumit
- 9 casos gestionats (*és la suma dels casos nous i aquells oberts en anys anteriors*)

Es tracta de situacions que sovint resten invisibilitzades, sobretot, pel desconeixement per part de la víctima dels seus drets i de les possibilitats de denúncia. Però també per la manca de voluntat de les administracions per incidir en aquestes vulneracions.

D'altra banda, també és destacable que en les dues tipologies les denúncies, majoritàriament, van per la via penal degut a la gravetat dels fets. A més solen ser procediments que s'allarguen molt en el temps en els que la persona afectada es re-victimitzada en varies ocasions. ■

S.O.S. RACISME

Necessitem suport de persones implicades en la defensa dels Drets Humans per poder continuar la nostra feina: defensar persones, canviar consciències i incidir política i socialment per la lluita contra el racisme.

Amb motiu del 25è aniversari del SAiD, hem obert un espai de micro-mecenatge: amb només 1€ al mes ajudes al Servei d'Atenció i Denúncia a continuar atenent víctimes de racisme:
www.teaming.net/1-perlaigualtatdedrets

També pots ajudar-nos fent una donació econòmica, puntual o periòdica, o participant com a activista. Truca'ns o escriu-nos i t'expliquem com:

- 933010597
- sosracisme@sosracisme.org
- Visita www.sosracisme.org/actua/associat

I si consideres que has patit una discriminació racista o n'has estat testimoni, contacta'ns:

- truca al 934126012
- envia un missatge de WhatsApp al 652873406
- escriu a denuncia@sosracisme.org
- formulari a www.sosracisme.org/said

Teniu a les mans la novena edició d'un informe únic: InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya Informe 2017, elaborat per SOS Racisme Catalunya. Un document d'anàlisi i denúncia de les diverses causes, manifestacions i situacions de racisme i xenofòbia que ocorren a Catalunya. Enguany celebrem el 25è aniversari del Servei d'Atenció i Denúncia, que des del 1992 ha denunciat i analitzat l'impacte del racisme social i institucional, amb l'objectiu d'incidir políticament per a la transformació social.

Per aquest motiu, les dades de l'edició d'enguany van acompanyades de 25 peces (relats, entrevistes, textos analítics i testimonis en primera persona) que són un reflex del racisme esdevingut a Catalunya en els últims 25 anys.

InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya.
25 anys d'atenció i denúncia. Informe 2017

